

ra|tex

Arbo-Catalogus

linnenverhuur en wasserijbedrijven

Arbo-catalogus Textielverzorging
Linnenverhuur- en wasserijbedrijven

Raltex

Inhoud

Inleiding	7
1. Algemeen arbobeleid	9
1.1 Risico-inventarisatie en –evaluatie	10
1.2 Voorlichting/onderricht werknemers	11
1.3 Psychosociale belasting	13
1.4 Bedrijfshulpverlening	16
2. Inrichting werkplek	17
2.1 Inrichting gebouwen	18
2.2 Elektrotechnische installaties	23
2.3 Faciliteiten en hygiëne	24
3. Fysieke belasting	26
3.1 Ergonomie	27
3.2 Intern transport	31
3.3 Klimaat	32
3.4 Geluid, trillingen	33
4. Veiligheid	35
4.1 Gebruik arbeidsmiddelen alsmede keuring en onderhoud	36
4.2 Machineveiligheid	38
4.3 Chemische veiligheid	40
4.4 Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)	43
4.5 Gevaar voor brand/explosie, vergiftiging en bedwelmingsmiddelen	45
4.6 Valgevaar	46
5. Specifieke stoffen	47
5.1 Gezondheidsschadelijke stoffen	49
5.2 Algemeen risicopreventie protocol	50
5.3 Biologische agentia	51
5.4 Cytostatica	52
5.5 Prik-, snij- of spatincidenten	53
Documentatie	54
Bijlagen	
6. Aanvullende informatie	57
6.1 Opleiding	58
6.2 Protocol gezond en veilig werken	59
6.3 Seksuele intimidatie en discriminatie	61
7. Protocol vloeren	63
7.1 Protocol noodsituaties, besloten ruimten en bedrijfshulpverlening	64
7.2 Protocol elektrotechnische installaties	66

8.	Protocol ergonomie	67
8.1	Protocol klimaat	68
8.2	Protocol geluid, trillingen	69
9.	Gebruik arbeidsmiddelen alsmede keuring en onderhoud	70
9.1	Machineveiligheid	70
9.2	Persoonlijke beschermingsmiddelen	73
9.3	Voorzieningen valgevaar	74
10	Classificatielijst besmettingsrisico's	75
10.1	Vragenlijst klanten inventarisatie gezondheidsschadelijke stoffen	77
10.2	Algemeen risicopreventie protocol	81
10.3	Protocol biologische agentia	82
10.4	Protocol cytostatica	84
10.5	Wasproces cytostatica besmet linnengoed	87
10.6	Meldformulier prik-, snij- of spatincidenten	88
10.7	Protocol prik-, snij- of spatincidenten	89

Inleiding

Wetswijziging

Met ingang van 1 januari 2007 is de arbowetgeving gewijzigd. De belangrijkste verandering is een vergroting van de verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers. Het kabinet heeft de bestaande regelgeving verminderd en werkgevers en werknemers meer ruimte gegeven om samen het arbobeleid in te vullen. Deze verandering moet ertoe leiden dat de overheid zich meer richt op de ernstige risico's, werkgevers en werknemers meer ruimte krijgen voor maatwerk en meer verantwoordelijkheid voor veiligheid, gezondheid en re-integratie op het werk, alsmede een betere aansluiting op Europese regelgeving.

Arbocatalogus

Onder de nieuwe wet dienen individuele werkgevers en werknemers de doelschriften in de Arbowet en het Arbobesluit concreet uit te werken voor eigen branche of bedrijf. Op bedrijfstakniveau kunnen afspraken worden vastgelegd in een arbocatalogus. Hierin staan de verschillende manieren beschreven waarop werkgevers kunnen voldoen aan de doelvoorschriften die de overheid stelt. De Arbeidsinspectie (AI) zal de arbocatalogus als norm hanteren en deze handhaven. Indien geen arbocatalogus van de branche beschikbaar is, zal de AI strengere regels toepassen en zwaarder straffen bij overtredingen.

Arbocatalogus Textielverzorging; Textielreinigingsbedrijven

Bij het beheer, het verzorgen van wasgoed kunnen er diverse gezondheidsrisico's voor het personeel ontstaan. De risico's betreffen fysieke, gebruiksrisico's en chemische, microbiologische risico's. Deze risico's kunnen leiden tot ziekteverzuim. Het zo veel mogelijk vermijden van deze risico's is voor iedereen dus van belang. Om gezondheidsrisico's te kunnen beheersen hebben werknemers en werkgevers samen met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onderzoeken gedaan, naar oplossingen gezocht en deze vertaald naar praktisch hanteerbare protocollen. De afspraken van Raltex (Stichting Raad voor Arbeidsverhoudingen Linnenverhuur- en Wasserijbedrijven en Textielreinigingsbedrijven), de organisatie die eveneens de CAO-afspraken uitvoert, vormden de grondslag daarvoor. De resultaten zijn samengebracht in deze Arbocatalogus voor linnenverhuur- en wasserijbedrijven. Onder linnenverhuur- en wasserijbedrijven worden hier verstaan alle bedrijven die in overeenstemming zijn met de definitie van linnenverhuur- en wasserijbedrijven als omschreven in de CAO Textielverzorging.

Doel van de arbocatalogus

Het doel van de arbocatalogus is de uitvoering van bovenstaande wetswijzigingen voor de branche te realiseren en linnenverhuur- en wasserijbedrijven te ondersteunen bij het beheersen van gezondheidsrisico's voor het personeel. Door een branchegewijze aanpak kan de kennis over bepaalde risico's gebruikt worden ten behoeve van de bedrijven. Zodoende kan er een eenduidig beheerssysteem ontstaan en onderhouden (c.q. bijgehouden) worden, waarbij risico's en misverstanden zo veel mogelijk worden beperkt. Door het benutten van de kennis van de klant en de kennis binnen het bedrijf kan optimaal aandacht worden gegeven aan het beschermen van eigen personeel. In combinatie met bewustwording en juiste afhandeling van ongewenste situaties zal dit leiden tot een zo goed mogelijke beheersing van gezondheidsrisico's.

Werkgebied

Het werkgebied van deze arbocatalogus textielverzorging behelst de linnenverhuur- en wasserijbedrijven.

Status

Het opstellen van een arbocatalogus is niet verplicht. Ook in de keuze van de vorm en in de catalogus op te nemen risico's zijn partijen vrij. Echter, als de arbocatalogus eenmaal is opgesteld, is het geen vrijblijvende handreiking meer. De AI verwacht van alle werkgevers in de branche dat zij invulling geven aan de doelvoorschriften op een van de manieren zoals beschreven in de arbocatalogus. Werkgevers zijn aan de catalogus gebonden, tenzij zij kunnen uitleggen dat zij met andere maatregelen eenzelfde wettelijk niveau van bescherming kunnen realiseren.

Kenbaarheid

Om een optimale kenbaarheid van de arbocatalogus te realiseren, wordt deze zowel via de post verspreid aan de bedrijven in de branche, alsmede op internet geplaatst met de mogelijkheid deze te downloaden. De kenbaarheid van de arbocatalogus zal worden vergroot door het aanschrijven van bedrijven in nieuwsbrieven en e-news.

Inhoud

Deze arbocatalogus bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Algemeen arbobeleid
2. Inrichting werkplek
3. Fysieke belasting
4. Veiligheid
5. Specifieke stoffen

Opstellers

Deze arbocatalogus is opgesteld door Raltex, in samenwerking met FTN, Netex, FNV Bondgenoten en CNV Vakmensen.

1 Algemeen Arbobeleid

1. Algemeen arbobeleid
- 1.1. Risico-inventarisatie en –evaluatie
- 1.2. Voorlichting/onderricht werknemers
- 1.3. Psychosociale belasting
- 1.4. Bedrijfs hulpverlening

Arbobeleid

Een organisatie (werkgevers en werknemers) dient een zo goed mogelijk arbeidsomstandighedenbeleid te voeren. Het beleid en de doelstellingen ten aanzien van de zorg voor arbeidsomstandigheden dienen door een organisatie schriftelijk te worden vastgelegd in de vorm van doelstellingen en plannen.

(RI&E 1.2.1)

Procedures, voorschriften en/of regels op het gebied van de zorg voor arbeidsomstandigheden kunnen door een organisatie op schrift worden gesteld. Het is zinvol een meldpunt af te spreken waar medewerkers knelpunten over arbeidsomstandigheden kunnen melden. Doordat knelpunten op één plaats schriftelijk geregistreerd worden en niet gaan ‘zwerven’ door de organisatie, wordt duidelijk wat er aan schort en welke acties noodzakelijk zijn.

(RI&E 1.2.2)

Indien het bedrijf bezocht is door de Arbeidsinspectie (AI), en in vervolg daarop in de afgelopen twee jaar brieven van de AI heeft ontvangen, dient ervoor te worden gezorgd dat de actiepunten aangegeven in deze brieven zijn opgevolgd.

(RI&E 1.2.5)

Uitwerking

- De uitwerking van het verzuimbeleid en voorlichting en onderricht staat beschreven in sectie 1 van de RI&E.
- De uitwerking van het algemeen arbobeleid is terug te vinden in de checklist Arbo- en re-integratiedienstverlening
- De verdere uitwerking van het verzuimbeleid en ziekmelding is beschreven in de checklist met criteria waaraan de procedure van ziekmelding en verzuimbeleid moet voldoen.

Informatiemateriaal

Om te helpen bij het verbeteren van de arbeidsomstandigheden in een bedrijf, heeft de branche informatie laten ontwikkelen. Omdat deze informatie specifiek voor de bedrijfstak is ontwikkeld, is het goed bruikbaar. Zo worden de oplossingen die worden aangereikt, vaak al succesvol in bedrijven gebruikt. Er moet voor worden gezorgd dat iedereen die ermee te maken heeft, op de hoogte is van dit materiaal en dat het gebruikt wordt.

(RI&E 1.2.3a)

Het gaat bijvoorbeeld om het volgende materiaal:

- Arboconvenant Textielverzorging
- Arbeidsomstandigheden in wasserijen en textielreinigingsbedrijven
- Film ‘Maak arbeidsveiligheid bespreekbaar’
- Basiscursus wasserij: de Arbowet.

Opleidingen

Het is van belang dat personeel deskundig is op het vakgebied. Daarom biedt TCT cursussen aan om personeel op te leiden. Een overzicht van de basiscursussen is terug te vinden in de bijlage. Voor meer informatie kunt u terecht op

www.raltex.nl/tct/cursusoverzicht.

1.1 Risico-inventarisatie en –evaluatie

RI&E

Een RI&E is een beschrijving van de stand van zaken op het gebied van arbeidsomstandigheden in een bedrijf. De werkgever dient in een RI&E vast te leggen welke risico's de arbeid voor de werknemers met zich meebrengt. In het plan van aanpak, dat deel uitmaakt van de RI&E, dient te worden vastgelegd welke maatregelen zullen worden genomen in verband met deze risico's.

De RI&E bevat informatie over:

- Arbozorg en organisatie van de arbeid (hoofdstuk 1)
- Gevaarlijke stoffen en biologische agentia (hoofdstuk 2)
- Fysieke belasting (hoofdstuk 3)
- Bedrijfswagens (hoofdstuk 4)
- Beeldschermwerk (hoofdstuk 5)
- Baliewerk (hoofdstuk 6)
- Functie-inhoud en werkdruk (hoofdstuk 7)
- Werk- en rusttijden (hoofdstuk 8)
- Schadelijk geluid en geluidshinder (hoofdstuk 9)
- Inrichting arbeidsplaatsen (hoofdstuk 10)
- Fysische factoren (hoofdstuk 11)
- Arbeidsmiddelen en specifieke werkzaamheden (hoofdstuk 12)
- Persoonlijke beschermingsmiddelen en veiligheids- en gezondheidssignalering (hoofdstuk 13)

Plan van aanpak

Als onderdeel van de RI&E dient een plan van aanpak te worden opgesteld. Iedere organisatie is verplicht een plan van aanpak ten aanzien van de arbeidsomstandigheden op te stellen, waarin is aangegeven welke maatregelen zullen worden genomen in verband met de in de RI&E omschreven risico's en binnen welke termijn deze maatregelen zullen worden genomen.

Bovendien moeten de genomen maatregelen gericht zijn op het voorkomen van risico's, of op het beperken van risico's. Als dat niet lukt, kunnen collectieve maatregelen worden genomen. Als dat niet mogelijk is, dienen individuele maatregelen te worden genomen. Als ook dat niet mogelijk is, gebruikt u persoonlijke beschermingsmiddelen.

(RI&E 1.7.1)

Jaarlijks dient een schriftelijke rapportage te worden opgesteld over de uitvoering van het plan van aanpak. Hierover wordt vooraf overleg gevoerd met de werknemersvertegenwoordiging in de vorm van de ondernemingsraad, de personeelsvertegenwoordiging, of bij het ontbreken daarvan, met de belanghebbende werknemers. In het overleg dient in ieder geval het al dan niet meer actueel zijn van de RI&E aan de orde te komen.

(RI&E 1.7.2)

Uitwerking

De uitwerking van een RI&E staat beschreven in de RI&E Textielverzorging: Linnenverhuur- en wasserijbedrijven.

1.2 Voorlichting / onderricht werknemers

Voorlichting/onderricht werknemers

De werkgever dient de werknemer te informeren over vuile was, persoonlijke beschermingsmiddelen, hygiëne, besmetting, zwaar werk, arbo- en verzuimbeleid, procedures in geval van nood, inrichting kantoorwerkplek, werken in lawaai, werking arbeidsmiddelen en psychosociale belasting. De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van alle medewerkers ten aanzien van arbeidsomstandigheden dienen schriftelijk vastgelegd te worden, en aan de medewerkers bekend te worden gemaakt. De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden moeten op basis van de Arbowet zijn opgenomen in het beleid van de organisatie. In de praktijk kunnen de bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn opgenomen in functieomschrijvingen of apart zijn omschreven. (RI&E 1.4.1)

Er dient te worden vastgelegd welke middelen (tijd, geld en hulpmiddelen) de medewerkers ter beschikking staan om ten aanzien van arbeidsomstandigheden de hun opgedragen taken te kunnen uitvoeren, respectievelijk de daarbij behorende verantwoordelijkheden te dragen. In het plan van aanpak dienen deze zaken kort en krachtig te worden beschreven. Hiervoor kunnen de functiebeschrijvingen gebruikt worden en uitgebreid met voortkomende werkinstructies. (RI&E 1.4.2)

Alle medewerkers dienen op de hoogte te worden gesteld van het recht om het werk te onderbreken bij gevaarlijke werksituaties. Werknemers hebben het recht om het werk te onderbreken bij direct gevaar voor gezondheid en veiligheid. Dit kan zowel bij directe kans op schade als bij te verwachten gevaar in de toekomst (b.v. asbest). De werknemer mag geen nadeel ondervinden van de werkonderbreking. Bij een werkonderbreking moet onmiddellijk de Arbeidsinspectie ingeschakeld worden om een oordeel te geven. Er dient een algemene informatie/instructiefolder of -map ter beschikking te staan waarin dit soort zaken voor iedereen vermeld worden. Medewerkers die de Nederlandse taal niet kunnen lezen, kunnen hierover geïnformeerd worden door collega's die dit wel kunnen. (RI&E 1.4.3)

Alle medewerkers dienen op de hoogte te worden gesteld van de plicht om gevaarlijke situaties te melden. De medewerkers zijn verplicht de door hen opgemerkte gevaren voor de veiligheid of de gezondheid direct te melden aan de werkgever, de direct leidinggevende of een daartoe ingesteld meldpunt. Deze verplichting dient ook te worden opgenomen in de algemene informatie/instructie folder of map. (RI&E 1.4.4)

Er dient regelmatig overleg met de medewerkers plaats te vinden, waarbij systematisch aandacht wordt besteed aan de arbeidsomstandigheden. De Arbowet verstaat onder overleg het overleg tussen de leiding en (een gekozen afvaardiging van) de medewerkers. In het overleg dienen de arbeidsomstandigheden als vast onderwerp aan de orde te komen voor zover de arbeidsomstandigheden dat vereisen. (RI&E 1.5.1)

Er dient een ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging te worden ingesteld. Bedrijven met meer dan 50 medewerkers moeten een ondernemingsraad (OR) hebben of instellen. Bedrijven die niet meer dan 50 medewerkers hebben kunnen een personeelsvertegenwoordiging (PVT) instellen. (RI&E 1.5.2a)

Aan de medewerkers moet voorlichting en onderricht worden gegeven over hun arbeidsomstandigheden, over de volgende onderwerpen:

- arbo- en verzuimbeleid;
- procedures in geval van nood (brand of ongeval);
- agressie;
- geweld;
- discriminatie;
- seksuele intimidatie;
- inrichting kantoor/werkplek (instelling meubilair);
- werken in lawaai;
- gevaarlijke stoffen;
- gebruik persoonlijke beschermingsmiddelen;
- werking arbeidsmiddelen;
- werking klimaatinstallatie;
- lichamelijke belasting.

(RI&E 1.8)

Medewerkers dienen te zijn voorgelicht over de wijze waarop deskundige bijstand in de organisatie is georganiseerd. Deskundige bijstand is de ondersteuning die door (arbo)deskundigen aan uw organisatie geleverd wordt bij de uitvoering van de verplichtingen uit de Arbowet. De werkgever is wettelijk verplicht de medewerkers voor te lichten over de wijze waarop de deskundige bijstand binnen de organisatie is georganiseerd. Zo dient de werkgever voorlichting te geven over wat de taken van een gecertificeerde arbodeskundige binnen de organisatie zijn en hoe de medewerkers hieraan moeten meewerken of er gebruik van kunnen maken.

(RI&E 1.8.2)

De medewerkers die werken met en/of bloot worden gesteld aan gevaarlijke en/of hinderlijke stoffen dienen hierover te zijn voorgelicht. De voorlichting dient er toe te leiden dat medewerkers die arbeid verrichten met of in aanwezigheid van gevaarlijke en/of hinderlijke stoffen de daaraan verbonden gevaren voldoende kunnen onderkennen en doelmatig maatregelen kunnen nemen. Tijdens het werkoverleg dient aandacht te worden besteed aan gevaarlijke stoffen en maatregelen. Medewerkers kunnen klachten hebben over gevaarlijke stoffen. In het werkoverleg, dient er bij de medewerkers naar te worden geïnformeerd, of er gezondheidsklachten zijn.

(RI&E 2.2.9-10)

Werknemers dienen te worden uitgelegd hoe zij persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) moeten gebruiken en hoe ze deze moeten opbergen na gebruik. Over gebruik en onderhoud van de PBM dient regelmatig voorlichting te worden gegeven.

(RI&E 2.2.16)

Uitwerking

De uitwerking van het onderdeel voorlichting/onderricht werknemers staat beschreven in:

- sectie 1 en 2 van de RI&E;
- het protocol Gezond en veilig werken (bijlage).

1.3 Psychosociale belasting

Psychosociale belasting

Sinds januari 2007 dient de werkgever binnen het arbeidsomstandighedenbeleid aandacht te besteden aan psychosociale belasting. Hieronder vallen de volgende thema's:

- seksuele intimidatie
- discriminatie
- agressie en geweld
- pesten
- werkdruk.

De werkgever dient een beleid te voeren dat gericht is op het voorkomen van psychosociale belasting. Indien dit niet mogelijk is, dient het zoveel mogelijk te worden beperkt. De werkgever kan deze problematiek aanpakken door:

- een protocol ongewenste gedragsvormen vast te stellen;
- een interne of externe centrale vertrouwenspersoon te benoemen;
- een klachtencommissie in te stellen.

Vertrouwenspersoon

Iemand die last heeft van ongewenst gedrag, moet daarover kunnen praten en raad vragen. Eventueel binnen het bedrijf bij een vertrouwd persoon, maar ook daarbuiten bij de centrale vertrouwenspersoon. De centrale vertrouwenspersoon is het aanspreekpunt voor iedereen die (regelmatig) met ongewenst gedrag, zoals in deze folder omschreven, geconfronteerd wordt. Deze vertrouwenspersoon neemt geen contact op met de werkgever, behoudens uitdrukkelijke toestemming van de betreffende werknemer.

Centrale vertrouwenspersoon:
vertrouwenslijn: 010 - 280 94 70

Klachtencommissie

De werknemer die geconfronteerd wordt met ongewenst gedrag kan zich wenden tot de Klachtencommissie. Deze Klachtencommissie is onafhankelijk. Iedere klacht die hier wordt ingediend, wordt zorgvuldig onderzocht. De werknemer moet zelf de klacht bij de commissie toelichten. De commissie luistert ook naar degene tegen wie een klacht is ingediend.
(Folder ongewenst gedrag)

Klachtencommissie:
p/a Raltex
Postbus 90154
5000 LG Tilburg
tel: 013 5944466

Seksuele Intimidatie

Elke werkgever moet zorgen dat psychosociale belasting geen gevaar oplevert voor de veiligheid en de gezondheid van werknemers. Dit moet gebeuren door het maken van een beleid voor seksuele intimidatie. Dit kan worden opgenomen in het arbobeleid. Zo wordt duidelijk welk gedrag in het bedrijf absoluut niet gewenst is en op welke wijze de werknemers worden beschermd tegen seksuele intimidatie. Er dient te worden gezorgd voor een goede opvang en begeleiding voor werknemers die slachtoffer zijn geworden van seksuele intimidatie. In de RI&E worden risico's van seksuele intimidatie in het bedrijf geïnventariseerd en beoordeeld. Eventuele maatregelen tegen seksuele intimidatie worden opgenomen in het Plan van Aanpak van de RI&E. De werkgever dient deze maatregelen tegen seksuele intimidatie ook met de ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging te bespreken. Mogelijke maatregelen zijn:

- De werkgever kan de werknemers mededelen dat seksuele intimidatie niet geaccepteerd wordt, bijvoorbeeld door duidelijk te maken dat het seksueel intimideren van een medewerker gestraft wordt. Medewerkers kunnen bijvoorbeeld worden geschorst voor seksuele intimidatie.
- Er kan een klachtencommissie worden ingesteld, waar werknemers terecht kunnen met hun klachten over seksuele intimidatie. Het is prettig voor werknemers om te weten dat ze hun klachten kwijt kunnen, en dat daar iets mee wordt gedaan. Via een klachtencommissie kan seksuele intimidatie in een vroeg stadium wordenesignaleerd.

Discriminatie

De werkgever is verantwoordelijk voor de veiligheid, gezondheid en het welzijn van de medewerkers tijdens het werk. Dus ook voor de onderlinge werkverhoudingen. Het beleid is gericht op het voorkomen van ongewenste omgangsvormen en op het beschermen van de werknemers tegen de nadelige gevolgen ervan. Het moet voor iedereen duidelijk zijn dat ongewenste omgangsvormen niet worden geaccepteerd. In grotere organisaties is het gebruikelijk (en wenselijk) dat er een protocol wordt opgesteld. Het beleid dat wordt vastgelegd, schept voor iedereen duidelijkheid: 'Hier staan wij als organisatie voor'. Een goede klachtenafhandeling is daarbij essentieel. Mogelijke maatregelen zijn:

- Aandacht voor het onderwerp in werkoverleg en gesprekken tussen leidinggevende en medewerkers (functionerings- en ziekteverzuimgesprekken). Per 1 januari 2007 verplicht het Arbobesluit werkgevers medewerkers voor te lichten over de risico's inzake psychosociale arbeidsbelasting en het beleid terzake.
- Aandacht voor thematiek in interne publicaties en andere media gericht op het personeel.
- De fysieke ruimte mede beoordelen op risico's inzake ongewenste omgangsvormen.
- Bij indiensttreding van nieuw personeel wordt expliciet aandacht besteed aan het beleid.

Agressie en geweld

De werkgever moet ervoor zorgen dat psychosociale belasting geen gevaar oplevert voor de veiligheid en de gezondheid van werknemers. Allerlei technische en organisatorische maatregelen kunnen de kansen op agressie en geweld al verkleinen. Hierbij kan worden gedacht aan bouwkundige aanpassingen óf cameratoezicht (technische aanpassing), maar ook aan het voorkómen dat iemand alleen arbeid verricht (organisatorische aanpassing). Werknemers moeten worden geïnformeerd over de risico's met betrekking tot agressie en geweld en over hoe zij moeten handelen indien er zich een incident voordoet. Ook kan samen met medewerkers passende maatregelen worden bedacht om de kans op agressie en geweld te verkleinen. Tevens is onmiddellijke opvang voor medewerkers die in aanraking zijn geweest met agressie en geweld belangrijk. In het arbobeleid dient ook aandacht te worden besteed aan het voorkomen of beperken van agressie en geweld. In de RI&E moet worden geïnventariseerd en beoordeeld wat de risico's zijn die werknemers lopen als het gaat om agressie en geweld. Eventuele maatregelen worden opgenomen in het Plan van Aanpak van de RI&E. Over de maatregelen die de werkgever van plan is te nemen om agressie en geweld te voorkomen of te beperken, wordt overleg gevoerd met de ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging. Ook is de werkgever verplicht werknemers voor te lichten over de genomen maatregelen om agressie en geweld te voorkomen of te beperken. Er dient goed te worden bijgehouden welke maatregelen zijn genomen tegen agressie en geweld.

Mogelijke maatregelen zijn:

- Werknemers laten weten dat agressie en geweld tussen medewerkers niet geaccepteerd wordt. De werkgever kan ze duidelijk maken dat ze gestraft worden als ze zich agressief of gewelddadig gedragen.
- Er kan een klachtencommissie worden ingesteld, waar werknemers terecht kunnen met hun klachten over agressie en geweld. Het is prettig voor werknemers te weten dat ze hun klachten kwijt kunnen, en dat hier iets mee gedaan wordt. Via een klachtencommissie kunnen agressie en geweld in een vroeg stadium gesignaleerd worden.

Pesten

De werkgever moet ervoor zorgen dat psychosociale belasting o.a. pesten geen gevaar oplevert voor de veiligheid en de gezondheid van werknemers. Dit kan worden gedaan door het maken van een duidelijk (arbo)beleid over pesten. Hierbij dient in elk geval te worden aangegeven dat pesten op het werk niet wordt geaccepteerd. Werknemers dienen over dit beleid te worden geïnformeerd. Zo wordt duidelijk welk gedrag in het bedrijf in ieder geval niet gewenst is! Er moet ook worden gezorgd voor een goede opvang en begeleiding voor werknemers die slachtoffer zijn geworden van pesten. In de RI&E worden de risico's van pesten geïnventariseerd en beoordeeld. De eventuele maatregelen worden opgenomen in het Plan van Aanpak. Over deze maatregelen wordt ook overleg met de ondernemingsraad of de personeelsvertegenwoordiging gevoerd. Ook is de werkgever verplicht de werknemers voor te lichten over de maatregelen die zijn genomen om pesten in het bedrijf te beperken. Pesten kan worden voorkomen en teruggedrongen met de volgende maatregelen.

Mogelijke maatregelen zijn:

- Werknemers kunnen worden verteld dat pestgedrag niet geaccepteerd wordt, bijvoorbeeld door duidelijk te maken dat ze gestraft worden als ze een andere werknemer pesten. Ze kunnen bijvoorbeeld geschorst worden voor pestgedrag.
- Er kan een klachtencommissie worden ingesteld, waar werknemers terecht kunnen met hun klachten over pestgedrag. Het is prettig voor werknemers om te weten dat ze hun klachten kwijt kunnen, en dat daar iets meer wordt gedaan. Via een klachtencommissie kan pestgedrag in een vroeg stadium worden gesignaleerd.

Werkdruk

De werkgever dient ervoor te zorgen dat psychosociale belasting, zoals werkdruk, geen gevaar oplevert voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemers. Dit kan worden gedaan door de inrichting van de werkplek; bijvoorbeeld door het gebruik van ergonomische hulpmiddelen zodat werknemers niet (te lang) in eenzelfde gespannen houding werken. Of door de organisatie van de werkzaamheden; bijvoorbeeld door afwisselende werkzaamheden en voldoende pauzes. Een duidelijke taak- en functieomschrijving van werknemers kan daar ook aan bijdragen. Ook het vastleggen van verantwoordelijkheden en bevoegdheden draagt bij aan vermindering van de werkdruk. In de RI&E inventariseert en beoordeelt de werkgever de risico's psychosociale belasting. De maatregelen om werkdruk te voorkomen of te beperken worden opgenomen in het Plan van Aanpak van de RI&E. De maatregelen die de werkgever wil nemen moeten worden besproken met ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging. Dit is ook handig omdat daarmee veelal het draagvlak voor de te nemen maatregelen toeneemt.

Uitwerking

- De uitwerking van het onderdeel seksuele intimidatie en discriminatie staat beschreven in de folder Ongewenst gedrag van de Vaste Commissie voor Linnenverhuur- en Wasserijbedrijven en voor Chemische Wasserijen en Ververijen (bijlage).
- De uitwerking van het onderdeel werkdruk staat beschreven in sectie 7 van de RI&E.
- Bij bedrijfsactiviteiten kan het instrument de Werkdrukverkenner worden ingezet, deze is beschikbaar op cd-rom en als digitale versie. Ook is het Documentatieblad Werkdrukverkenner Textielverzorging beschikbaar.
- Ter verdere informatie is de brochure Aanbeveling intimidatie en geweld op het werk beschikbaar.

1.4 Bedrijfshulpverlening

Bedrijfshulpverlening

Zodra er sprake is van personeel, is een bedrijfshulpverlener verplicht. Deze heeft als taak in noodsituaties snel en effectief te reageren en de schade beperkt te houden. De verplichting tot het organiseren van een bedrijfshulpverlening is afhankelijk van de grootte van de onderneming. In een bedrijf met minder dan 15 aanwezige personen, inclusief klanten, mag de ondernemer deze taak zelf op zich nemen. Wel dient hij in dit geval voldoende terzake kundig te zijn en de ervaring en de hulpmiddelen te hebben om deze rol te kunnen vervullen..

De bedrijfshulpverlener

Elk bedrijf dient tenminste één bedrijfshulpverlener te hebben die onder alle omstandigheden bereikbaar en beschikbaar is. De bedrijfshulpverlener dient een opleiding bedrijfshulpverlening te hebben gehad en dient elk jaar een herhalingscursus en oefening te volgen.

Taken

De bedrijfshulpverlener heeft als taken:

- eerste hulp bij ongevallen
- bestrijden van brand en beperken van ongevallen
- in nood alarmeren en evacueren van personen
- alarmeren en samenwerken van brandweer en hulpverleners.

Werknemers

Werknemers dienen in geval van nood zo snel mogelijk een bedrijfshulpverlener te roepen. Deze neemt de leiding over op de werkplek (bij een lokale noodsituatie) of in het gehele gebouw. Werknemers dienen de aanwijzingen van de bedrijfshulpverlener op te volgen. Werknemers dienen in geval van een noodsituatie altijd te proberen kalm te blijven en niet in paniek te raken. Indien nodig dient het pand te worden verlaten, maar er dient niet te worden gerend om struikelen te voorkomen. Als de bedrijfshulpverlener een gewonde behandelt dient de werknemer op afstand te blijven en niet in de weg te lopen. Wel dient een werknemer zich in dat geval beschikbaar te houden, om eventueel assistentie te verlenen, zoals het bellen van 112 of het opvangen van een ambulance bij de ingang.

Instructies

Bedrijfshulpverleners werken samen bij de uitvoering van hun taken. Met werkgevers in de nabije omgeving dienen afspraken te worden gemaakt over gezamenlijke bedrijfshulpverlening als andere werknemers kunnen worden bedreigd. Deze afspraken dienen schriftelijk te worden vastgelegd. Indien in het bedrijf nog maar één werknemer aanwezig is, dan dient deze zichzelf bij ongeval of brand snel in veiligheid te kunnen stellen. Het ophangen van een evacuatie-instructie is hiervoor voldoende. Er dienen voldoende eenvoudige instructies te worden opgehangen over wat te doen bij ongeval of brand.

2 Inrichting werkplek

- 2. Inrichting werkplek
- 2.1 Inrichting gebouwen
- 2.2 Elektrotechnische installaties
- 2.3 Faciliteiten en hygiëne

Inrichting werkplek

De werkgever dient te zorgen voor een gezonde en veilige werkplek. Indien er klachten bestaan over omstandigheden waarin gewerkt wordt, kan de werknemer dit bij de werkgever aankaarten, of er zelf iets aan doen.

Uitwerking

De uitwerking van de inrichting werkplek staat beschreven in dit hoofdstuk.

2.1 Inrichting gebouwen

Inrichting gebouwen

De volgende elementen komen hierbij aan de orde:

- Opslagruimte
- Vloeren
- Deuren en ramen
- Intern transport
- Asbest
- Noodsituaties.

Opslagruimte

Er dient voldoende opslagruimte beschikbaar te zijn. Een tekort aan opslagruimte kan leiden tot opslag op plaatsen waar dit gevaarlijk kan zijn, zoals in vluchtroutes of looproutes of de opslag leidt tot gevaar voor vallende voorwerpen.

(RI&E 10.2.1)

Alle stoffen en voorwerpen dienen stabiel en stevig te zijn geplaatst en opgeslagen.

(RI&E 10.2.2)

Magazijnstellingen dienen tenminste te voldoen aan:

- vermelding van de maximaal toelaatbare belasting
- opbouw op de juiste wijze (volgens de voorschriften van de leverancier)
- passen qua afmetingen bij de toegepaste pallets
- bij gebruik van heftruck: voorzien van aanrijdbeveiligingen
- bij gebruik van heftruck: voorzien van uitlichtbeveiligingen
- bij gebruik van heftruck: voorzien van doorstootbeveiligingen.

(RI&E 10.2.3)

Het is aan te raden de spullen in rekken en stellingen zo op te slaan, dat zo min mogelijk boven schouderhoogte en onder kniehoogte getild wordt. Spullen die vaak gepakt worden, kunnen het beste tussen knie en schouderhoogte ($\pm 40 - 150$ cm) worden opgeslagen. Voor de zwaarste spullen is aan te raden deze, ook als zij minder vaak gepakt worden, rond heuphoogte ($\pm 70 - 90$ cm) op te slaan.

(RI&E 3.3.6)

Vloeren

Om het gevaar van vallen/struikelen/uitglijden te voorkomen, moeten vloeren van arbeidsplaatsen vrij zijn van oneffenheden en hellingen. Verder dienen deze zoveel mogelijk vast, stabiel en stroef te zijn. In verband met de hygiëne moeten vloeren van arbeidsplaatsen schoongemaakt en onderhouden kunnen worden.

(RI&E 10.2.4)

Deuren en ramen

Ramen, bovenlichtvoorzieningen en ventilatievoorzieningen dienen aan de volgende voorschriften te voldoen:

- opening en sluiting op veilige wijze
- regeling en vastzetting op veilige wijze
- geen gevaar opleveren in geopende stand
- zonder gevaar worden schoongemaakt.

(RI&E 10.2.5)

Klapdeuren dienen transparant te zijn of te zijn voorzien van transparante delen. Het openen van een klapdeur door tegemoetkomende personen of een voertuig kan, afhankelijk van de exacte situatie, een gevaar voor personen betekenen.

Arbobesluit art. 3.13.

(RI&E 10.2.6)

Bij automatische deuren en/of hekken dienen de volgende maatregelen te worden genomen:

- markeringen die aangeven dat het openen en sluiten automatisch plaatsvindt
- aangeven op welke wijze in geval van nood het openen met de hand kan geschieden
- voorziening die er voor zorgt dat in geval van stroomstoring openen automatisch plaatsvindt.

(RI&E 10.2.7)

Deuren, doorgangen en ramen moeten voldoende breed zijn. Afhankelijk van het normaal voorkomende loopverkeer is een breedte van 80-100 cm voldoende. Bij heftruckverkeer in één richting 160 cm, in twee richtingen 260 cm breed.

(RI&E 10.2.8)

Intern transport

Werknemers, voetgangers en voertuigen/transportmiddelen moeten, door de inrichting van gebouwen en specifieke (aanvullende) maatregelen, verbindingswegen op de arbeidsplaats eenvoudig en veilig kunnen gebruiken. Werknemers die in de nabijheid van deze verbindingswegen werken, mogen geen gevaar lopen.

Middels afbakening (belijning) dient een duidelijk onderscheid te worden aangegeven van arbeidsplaatsen, opslag en verbindingswegen voor voertuigen en looppaden.

(RI&E 10.2.9)

Bij de aanwezigheid van voertuigen of transportmiddelen (bijvoorbeeld een heftruck) dienen verkeersregels te worden vastgesteld. Verkeersregels dienen aanwezig te zijn voor intern transport alsook voor het transport en verkeer op het bedrijfsterrein.

(RI&E 10.2.10)

Transportmiddelen moeten voldoen aan voorschriften. Het gaat hierbij om transportmiddelen die voor bedrijfsdoeleinden gebruikt worden. Het begrip moet breed worden opgevat en omvat gemotoriseerde (auto's heftrucks, en elektrisch gedreven transportmiddelen) en niet-gemotoriseerde transportmiddelen (containers en karren). Voor transportmiddelen geldt onder meer: transportmiddelen mogen niet worden overbelast door personen en goederen; met transportmiddelen mogen geen mensen worden vervoerd, tenzij ze daarvoor specifiek zijn uitgerust. Het 'meerijden' op de heftruck is dus verboden; gemotoriseerde transportmiddelen mogen niet onverhoeds in beweging komen als de bestuurder het transportmiddel heeft verlaten. Soms is het gebruik van wielblokken noodzakelijk en gemotoriseerde transportmiddelen moeten worden bediend door personen die daartoe een specifieke deskundigheid bezitten.

(RI&E 12.9.2)

Hijs- en hefwerktuigen zijn bijvoorbeeld heftrucks en takels. Hijs- en hefwerktuigen moeten regelmatig op hun goede staat worden onderzocht, waarvan de bewijsstukken op de arbeidsplaats aanwezig zijn.

(RI&E 12.9.1)

Heftrucks mogen alleen bediend/bestuurd worden door daartoe gekwalificeerd/opgeleid personeel.

Informatie, checklisten, brochures

Informatie, checklisten en brochures inzake fysieke belasting en transportmiddelen als rolcontainers ten behoeve van de aanschaf en het onderhoud van diverse transportmiddelen zijn onder andere beschikbaar via de site www.bgzwegvervoer.nl:

Downloads

- Brochures kennis en advies
  - I. handpallettrucks
  - II. heftrucks

Voorbeelden zijn:

- Checklist aanschaf heftruck.pdf
- Brochure: Gezond werken met de heftruck
- Checklist onderhoud heftruck.doc
- Brochure heftrucks arbeidsinspectie 2006.pdf

Asbest

Asbest kan een gevaar voor medewerkers veroorzaken op het moment dat er deeltjes uit het materiaal vrij kunnen komen. Dit is het geval bij het verwerken of het slopen van het materiaal, zoals kan optreden bij renovatie en onderhoud. Het bedrijf moet onderzoeken of asbest verwerkt is in één van de panden behorende bij het bedrijf, en zo ja op welke plaatsen. Deze informatie is belangrijk voor renovatie- en onderhoudswerkzaamheden.

(RI&E 10.2.14)

Noodsituaties

In noodsituaties zijn algemene uitgangspunten dat

- beschikbare hulpmiddelen om gevaar af te wenden of te beperken, snel en makkelijk bereikbaar moeten zijn en dusdanig gemarkeerd zijn dat doel- en gebruiksvorschriften snel inzichtelijk zijn;
- vluchtwegen en nooduitgangen het medewerkers mogelijk maken zich langs de kortst mogelijke route in veiligheid te stellen.

De organisatie van de bedrijfshulpverlening dient te zijn afgestemd op de specifieke bedrijfsomstandigheden en zodanig te zijn dat BHV'ers onder alle omstandigheden bereikbaar en beschikbaar zijn bij ongeval en brand. Denk onder meer aan de organisatie in verband met ploegdienst en verlof. Het is zinvol om de organisatie op schrift vast te leggen. Het bedrijf dient over een protocol/werkwijze besmet wasgoed en prikaccidenten te beschikken. Het klakkeloos kopiëren van een BHV-organisatie van een ander bedrijf moet daarom worden afgeraden. Arbobesluit artikel 2.17 en 2.18

Medewerkers moeten op de hoogte zijn van de wijze waarop de bedrijfshulpverlening in uw organisatie is georganiseerd. EHBO-middelen zijn beschikbaar en er zijn afspraken gemaakt over het controleren op houdbaarheid en volledigheid.

(RI&E 1.16)

Voorzieningen in noodsituaties dienen aan een aantal vereisten te voldoen:

- Blusmiddelen: in elk gebouw dient een aantal blusmiddelen aanwezig te zijn, welke aan de eisen voldoen. De niet-automatische blusmiddelen moeten gemakkelijk te bereiken en voldoende gemarkeerd zijn. Er dienen voorgeschreven pictogrammen aanwezig te zijn en jaarlijkse controles plaats te vinden. Blusmiddelen worden eventueel aangevuld met alarmsystemen en branddetectoren. De kwaliteit en kwantiteit van blusmiddelen moet afgestemd zijn op de aard van de arbeid, de daaraan verbonden gevaren en het maximum aantal werknemers en andere personen dat zich in de ruimte bevindt.
- Oogdouche: er dient een oogdouche of oogspoelvoorziening aanwezig te zijn.
- Vluchtwegen en nooduitgangen: er moeten vluchtwegen en nooduitgangen aanwezig zijn, welke te allen tijde worden vrijgehouden en geopend kunnen worden.
- Noodverlichting: arbeidsplaatsen waar medewerkers bij het uitvallen van het kunstlicht aan bijzondere gevaren zijn blootgesteld moeten zijn voorzien van adequate noodverlichting.

Speciale aandacht dient te worden gegeven aan de situatie waarin medewerkers werkzaamheden moeten verrichten in besloten ruimten.

Uitwerking

- De uitwerking van deze vereisten met betrekking tot de inrichting van gebouwen staat beschreven in sectie 10.2 van de RI&E.
- De uitwerking van deze vereisten met betrekking tot besloten ruimten staat beschreven in de Bijlage Protocol Noodsituaties, besloten ruimten en bedrijfshulpverlening en sectie 2.4 van de RI&E.
- De uitwerking van deze vereisten met betrekking tot bedrijfshulpverlening staat beschreven in sectie 1.16 van de RI&E en in de Bijlage Protocol Noodsituaties, besloten ruimten en bedrijfshulpverlening.
- De uitwerking van de vereisten met betrekking tot voorzieningen in noodsituaties staat vermeld in sectie 10.3 van de RI&E.
- De uitwerking van vereisten met betrekking tot heftrucks en hijs-/takelwerktuigen staan beschreven in sectie 12.9 van de RI&E.
- De uitwerking met betrekking tot plaatsing en aantallen als het gaat om blusmiddelen is verkrijgbaar bij de gemeentelijke brandweer.
- De uitwerking met betrekking tot de stroefheid van vloeren staat in het Protocol Vloeren.

Elektrotechnische installaties

Bij de keuze, de installatie, de ingebruikneming, de werking en het onderhoud van elektrotechnische apparatuur wordt rekening gehouden met de veiligheid en gezondheid van de werknemers. De installatie en apparatuur zijn afgestemd op het specifieke doel waarvoor en de ruimte waarin zij worden toegepast. In een elektrische installatie zijn doeltreffende maatregelen genomen tegen het gevaar van brand, ontploffing, directe en indirecte aanraking en te dichte nadering.

Keuring en onderhoud

Elektrische installaties moeten periodiek gekeurd en onderhouden worden door deskundigen. Onder een elektrische installatie wordt verstaan een installatie of toestel dat werkt op elektrische energie, dan wel wordt gebruikt om elektrische energie op te wekken. Er is een tweetal normen relevant. Norm NEN 1010 "Veiligheidsbepalingen voor laagspanningsinstallaties" heeft betrekking op nieuwbouw en bestaande installaties in bouwwerken. NEN 3140 (laagspanningsinstallaties) betreft alle overige installaties en gereedschappen en omschrijft hoe onderhoud en keuring van een dergelijke installatie geregeld kan zijn. Het onderhoud kan het beste worden vastgelegd in een onderhoudsprogramma, inclusief een onderhoudscontract.

(RI&E 10.2.11)

Werkzaamheden aan en met elektrische installaties, waarbij de kans op aanraking met spanning aanwezig is, kunnen alleen door elektrotechnisch opgeleid personeel of speciaal opgeleide en bevoegde medewerkers worden uitgevoerd. Alleen bevoegde personen mogen ruimtes betreden waarin een elektrische installatie voor hoogspanning is opgesteld waarvan de delen niet of onvoldoende zijn beschermd tegen directe of indirecte aanraking dan wel te dichte nadering. Naast de eigen medewerkers kunnen ook deskundige derden worden ingeschakeld. Een voorbeeld van een bevoegdheidsregeling staat omschreven in NEN 3140. Er moet op worden toegezien dat alleen door deskundige mensen met de juiste bevoegdheid aan elektrische installaties wordt gewerkt. Bij hoogspanningsinstallaties moeten minimaal twee bevoegde personen elkaar vergezellen.

(RI&E 10.2.12)

De medewerkers moeten worden geïnstrueerd dat er geen werkzaamheden mogen worden uitgevoerd aan of nabij onderdelen die onder (elektrische) spanning staan. Dit geldt voor alle typen werkzaamheden. Als spanningvoerende delen door een storing of onregelmatigheid ongeïsoleerd raken, dienen de werkzaamheden in de directe omgeving onmiddellijk te worden onderbroken. Indien elektrisch gevaar optreedt, dienen de werkzaamheden te worden onderbroken en een deskundige te worden ingeschakeld. (RI&E 10.2.13)

Uitwerking

- Uitwerking van vereisten met betrekking tot elektrotechnische installaties staat beschreven in sectie 10.2 van de RI&E.
- Informatie over onderhoud en keuring van een elektrotechnische installatie en hoe dit geregeld dient te zijn staat beschreven in de NEN 3140 (laagspanningsinstallaties).
- Uitwerking en toelichting van normen en bevoegde personen staan beschreven in de bijlage Protocol elektrotechnische installaties.

2.2 Elektrotechnische installaties

Elektrotechnische installaties

Bij de keuze, de installatie, de ingebruikneming, de werking en het onderhoud van elektrotechnische apparatuur wordt rekening gehouden met de veiligheid en gezondheid van de werknemers. De installatie en apparatuur zijn afgestemd op het specifieke doel waarvoor en de ruimte waarin zij worden toegepast. In een elektrische installatie zijn doeltreffende maatregelen genomen tegen het gevaar van brand, ontploffing, directe en indirecte aanraking en te dichte nadering.

Keuring en onderhoud

Elektrische installaties moeten periodiek gekeurd en onderhouden worden door deskundigen. Onder een elektrische installatie wordt verstaan een installatie of toestel dat werkt op elektrische energie, dan wel wordt gebruikt om elektrische energie op te wekken.

Er is een tweetal normen relevant. Norm NEN 1010 "Veiligheidsbepalingen voor laagspanningsinstallaties" heeft betrekking op nieuwbouw en bestaande installaties in bouwwerken. NEN 3140 (laagspanningsinstallaties) betreft alle overige installaties en gereedschappen en omschrijft hoe onderhoud en keuring van een dergelijke installatie geregeld kan zijn. Het onderhoud kan het beste worden vastgelegd in een onderhoudsprogramma, inclusief een onderhoudscontract.

(RI&E 10.2.11)

Werkzaamheden aan en met elektrische installaties, waarbij de kans op aanraking met spanning aanwezig is, kunnen alleen door elektrotechnisch opgeleid personeel of speciaal opgeleide en bevoegde medewerkers worden uitgevoerd.

Alleen bevoegde personen mogen ruimtes betreden waarin een elektrische installatie voor hoogspanning is opgesteld waarvan de delen niet of onvoldoende zijn beschermd tegen directe of indirecte aanraking dan wel te dichte nadering. Naast de eigen medewerkers kunnen ook deskundige derden worden ingeschakeld. Een voorbeeld van een bevoegdheidsregeling staat omschreven in NEN 3140. Er moet op worden toegezien dat alleen door deskundige mensen met de juiste bevoegdheid aan elektrische installaties wordt gewerkt. Bij hoogspanningsinstallaties moeten minimaal twee bevoegde personen elkaar vergezellen.

(RI&E 10.2.12)

De medewerkers moeten worden geïnstrueerd dat er geen werkzaamheden mogen worden uitgevoerd aan of nabij onderdelen die onder (elektrische) spanning staan. Dit geldt voor alle typen werkzaamheden. Als spanningvoerende delen door een storing of onregelmatigheid ongeïsoleerd raken, dienen de werkzaamheden in de directe omgeving onmiddellijk te worden onderbroken. Indien elektrisch gevaar optreedt, dienen de werkzaamheden te worden onderbroken en een deskundige te worden ingeschakeld.

(RI&E 10.2.13)

Uitwerking

- Uitwerking van vereisten met betrekking tot elektrotechnische installaties staat beschreven in sectie 10.2 van de RI&E.
- Informatie over onderhoud en keuring van een elektrotechnische installatie en hoe dit geregeld dient te zijn staat beschreven in de NEN 3140 (laagspanningsinstallaties).
- Uitwerking en toelichting van normen en bevoegde personen staan beschreven in de bijlage Protocol elektrotechnische installaties.

2.3 Faciliteiten en hygiëne

Faciliteiten en hygiëne

Vereisten met betrekking tot dit onderdeel bestaan uit:

- Pauzeruimte
- Kleedruimte
- Wasruimte
- Toiletten
- Persoonlijke hygiëne
- Roken
- Orde en netheid.

Pauzeruimte

Elke organisatie dient over één of meer pauzeruimten te beschikken, die voldoen aan de in de toelichting genoemde eisen. Elke pauzeruimte moet beschikken over voldoende ruimte voor het aantal normaal daarvan gebruikmakende personen, voldoende tafels en stoelen, goede ventilatie en moet in de winter te verwarmen zijn.

(Bron: RI&E 10.4.1)

Kleedruimte

Indien speciale werkkleding moet worden gedragen, dient kleedruimte beschikbaar te zijn die voldoet aan de volgende eisen:

- de kleedruimte dient ten minste naar sekse gescheiden te zijn
- de kleedruimte dient te zijn voorzien van stoelen of banken
- de kleedruimte moet voldoende ruim zijn
- de kleedruimte moet geventileerd zijn
- de kleedruimte dient een voorziening te bieden waar de kleding, die de medewerker tijdens het werk niet draagt, afgesloten en gescheiden van bedrijfskleding kan worden opgeborgen.

Onder speciale werkkleding wordt verstaan kleding waarvoor men zich volledig moet omkleden.

(RI&E 10.4.5)

Het wassen van de bedrijfskleding dient centraal te worden geregeld.

(RI&E 10.4.6)

Wasruimte

Indien de medewerkers bloot staan aan vuil of stof, dient een wasruimte aanwezig te zijn die voldoet aan de volgende eisen:

- de wasruimte dient ten minste voldoende wasbakken te hebben;
- de wasruimte dient ten minste naar sekse gescheiden te zijn;
- de wasruimte dient ten minste te beschikken over stromend water.

(RI&E 10.4.7)

Als reiniging van het lichaam meer omvat dan die van handen en gezicht, of de aard van werkzaamheden en/of zorg voor gezondheid hierom vragen:

- is de doucheruimte voldoende ruim, doelmatig ingericht en naar sekse gescheiden;
- beschikken de douches over warm en koud stromend water.

Indien de douche- of wasruimten en de kleedruimten zich niet in dezelfde ruimte bevinden, zijn deze onderling gemakkelijk en binnendoor bereikbaar.

Toiletten (bedrijfsgebouw)

Bij elke werkplek dienen voldoende toiletten en urinoirs aanwezig te zijn. Tot 10 personen (mannen en vrouwen) kan worden volstaan met één wc en voor de mannen bovendien nog één urinoir. Bij 10 of meer personen moeten voor mannen en vrouwen afzonderlijke wc's met gescheiden toegangen aanwezig zijn en wel in een zodanig aantal dat voor elke 15 of minder vrouwen en voor elke 25 of minder mannen een wc aanwezig is. De wc's moeten zijn voorzien van een aanduiding waaruit blijkt voor welke sekse deze bestemd zijn. Tevens dient een wasbak met zeep en afdroogmogelijkheid aanwezig te zijn.

(RI&E 10.4.8)

Toiletten en bijbehorende ruimten, zoals wasruimte en doucheruimte, dienen dagelijks te worden gereinigd.

(RI&E 10.4.9)

Persoonlijke hygiëne

Als medewerkers zelf schoon zijn, worden zij minder snel ziek. Ook worden anderen minder snel besmet.

Roken

In de Tabakswet is een verbod op roken op het werk opgenomen. Van de wet mag u wel een rookruimte inrichten. Dit rookverbod moet in elke organisatie goed worden nageleefd.

(RI&E 10.4.2)

Rokers kunnen een eigen ruimte hebben in het bedrijf. Dit is geen verplichting, wel een recht.

(RI&E 10.4.3)

Deze ruimte dient echter wel zo ingericht te zijn, dat niet-rokers geen overlast van deze ruimte ondervinden. Voor de inrichting van een rookruimte gelden geen specifieke eisen. Wel is het zo dat andere medewerkers van deze ruimte geen overlast mogen ondervinden. Daarnaast kan het voordelig zijn aparte ventilatievoorzieningen te treffen om te voorkomen dat het hele klimaatsysteem moet worden aangepast op deze rookruimte. Onderdruk kan in de rookruimte gecreëerd worden. Er kan worden gezorgd voor goede afzuiging, bij voorkeur direct naar buiten. Dit voorkomt dat het hele klimaatsysteem moet worden aangepast op deze rookruimte.

(RI&E 10.4.4)

Orde en netheid

Op elke arbeidsplaats dient te worden gezorgd voor voldoende orde en netheid. Dit heeft positieve effecten op het gedrag van werknemers, de rust op de werkvloer en het ontstaan van fouten of ongevallen.

(RI&E 10.5.1)

Uitwerking

- De uitwerking van deze vereisten staat beschreven in sectie 10 van de RI&E.
- De uitwerking van persoonlijke hygiëne vereisten is te vinden in het Protocol Gezond en veilig werken (bijlage).

3 Fysieke belasting

- 3. Fysieke belasting
  - 3.1. Ergonomie
  - 3.2. Klimaat
  - 3.3. Geluid, trillingen
  - 3.4. Beeldschermwerk

Fysieke belasting

Fysieke belasting mag niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Tillen, repeterende handelingen, kou, staan, duwen of langdurig zitten zijn allemaal factoren die zorgen voor een fysieke belasting. Een werkgever dient lichamelijke belasting bij werknemers zoveel mogelijk te voorkomen.

Uitwerking

De uitwerking van de vereisten met betrekking tot fysieke belasting staat beschreven in dit hoofdstuk.

3.1 Ergonomie

Ergonomie

Tenzij dit redelijkerwijs niet kan worden geveerd, worden werkplekken ingericht volgens de ergonomische beginselen. Belangrijke onderdelen hierbij zijn:

- Tillen en dragen
- Duwen en trekken van rollend materiaal
- Ongunstige houdingen en bewegingen
- Overige belastende situaties
- Repeterende bewegingen
- Staan, lopen en zitten
- Hand, arm en lichaamstrillingen.

Tillen en dragen

Bij het regelmatig tillen door werknemers (tweehandig tenzij anders vermeld) kan ervan uit worden gegaan, dat het tillen een vergroot risico geeft op het ontstaan van rugklachten en dat het tillen nader beoordeeld moet worden en getoetst moet worden aan NIOSH-richtlijnen. Maatregelen die u moet treffen om de risico's te verkleinen zijn:

- tilgewicht kleiner dan 23 kg
- niet tillen en reiken
- zorg voor goede hanteerbaarheid van de last
- tillen naar de grond en boven borsthoogte vermijden/verminderen
- niet met de romp draaien tijdens het tillen
- gebruik van hulpmiddelen
- voorlichting.

(RI&E 3.3.1 – 3.3.4)

Het dragen van lasten is zwaar. Daarnaast is het inefficiënter dan transport met karren. Indien medewerkers regelmatig zwaardere spullen dragen over een grotere afstand (> 5 meter), is het aan te bevelen goed naar het proces en de inrichting te kijken.

Misschien zijn karren nodig, misschien is het beter de inrichting iets te veranderen zodat het dragen niet meer nodig is.

(RI&E 3.3.5)

Het is aan te raden de spullen in rekken en stellingen zo op te slaan, dat zo min mogelijk boven schouderhoogte en onder kniehoogte getild wordt. Spullen die vaak gepakt worden, kunnen het beste tussen knie en schouderhoogte ($\pm 40 - 150$ cm) worden opgeslagen. Voor de zwaarste spullen is aan te raden deze, ook als zij minder vaak gepakt worden, rond heuphoogte ($\pm 70 - 90$ cm) op te slaan.

(RI&E 3.3.6)

Er dient voor te worden gezorgd, dat werknemers hulpmiddelen ter beschikking hebben om het tillen en dragen te beperken.

Voorbeelden hiervan zijn:

- rolcontainers
- transportbakken met verende bodem
- transportbakken zonder verende bodem
- transportbanden
- hangbanen
- verrijdbare kledingrekken.

De wielen van de na 1 januari 2003 nieuw aan te schaffen rolcontainers moeten een minimale doorsnede van 10 cm, een loopvlak van stevig rubber en naafkappen hebben. In het arboconvenant is afgesproken dat rijdbare bakken die na 2003 worden aangeschaft, een verende bodem moeten hebben. In 2010 moeten alle rijdbare bakken een verende bodem hebben. In het

arboconvenant is afgesproken dat de transportbakken die na 1 januari 2003 worden aangeschaft, een verende bodem moeten hebben omdat hiermee de rugbelasting sterk wordt verminderd. In 2010 moeten alle transportbakken een verende bodem hebben. Transportbakken zonder verende bodem beperken weliswaar het tillen en dragen, maar door de diepe bodem kunnen zij toch weer voor een zware rugbelasting zorgen. Organisaties worden aangeraden een plan op te stellen voor vervanging van deze bakken door bakken met een verende bodem.

(RI&E 3.3.7- 3.3.13)

Duwen en trekken van rollend materiaal

Het is van belang na te gaan of medewerkers regelmatig of over langere afstanden rollend materieel trekken of duwen. Er is sprake van trekken of duwen indien een last met de hand in beweging wordt gebracht en over een (langere) afstand wordt verplaatst zonder dat de last wordt gedragen. Het handhavingsbeleid van de Arbeidsinspectie is 30 kg voor het in gang zetten van een kar en 20 kg voor het in gang houden. Deze grenswaarden gelden voor gunstige omstandigheden en voor wanneer trekken en duwen maar weinig voorkomt. Het zijn richtlijnen die in de literatuur te vinden zijn. Deze literatuur heeft echter geen juridische status. Dat neemt niet weg dat de Arbeidsinspectie, bij gebrek aan beter, deze richtlijnen aan zou kunnen houden.

(RI&E 3.4.1a)

Ongunstige houdingen en bewegingen

De handen dienen bij het opbeugelen (kleding op of aan kledinghaken hangen) onder schouderhoogte te blijven. Door de bewegingen die de armen bij het opbeugelen maken, is het goed wanneer dit zo laag mogelijk gebeurt, in ieder geval niet boven schouderhoogte. Zo is het risico op schouderklachten kleiner. De werkhoogte moet zo worden aangepast dat dit zoveel mogelijk wordt vermeden. Bij aanschaf van nieuwe middelen moet hoogteverstelbaarheid overwogen worden.

(RI&E 3.5.6.)

De na 1 januari 2003 nieuw aan te schaffen vouwtafels dienen in hoogte verstelbaar te zijn. In 2008 is tenminste 50 % van de vouwtafels in hoogte verstelbaar, tenzij de werkgever aantoont dat in de specifieke situatie de vouwtafel niet in hoogte verstelbaar hoeft te zijn.

(RI&E 3.5.9)

Het zittend werken dient niet te worden belemmerd door het ontbreken van voet- en beenruimte. Om goed te kunnen zitten is knie- en voetenruimte nodig. Hiervoor gelden normen. Verwezen wordt naar de bijlage hoofdstuk 3.1. Protocol Ergonomie.

Als dit niet kan worden gecreëerd, kan een zadelstoel soms uitkomst bieden omdat de knieën hier iets meer opzij zijn. Beenruimte dient te worden gecreëerd of een zadelstoel moet (op proef) worden aangevraagd.

(RI&E 3.8.4.)

Als het niet mogelijk is een zitwerkplek te creëren, moeten medewerkers over een stahulp kunnen beschikken indien zij dit wensen. In het arboconvenant is onderzoek gedaan naar het gebruik van stahulpen. Een stahulp vermindert de belasting van het staan. Hij kan gebruikt worden bij voldoende beenruimte en bij de verwerking van kleinere producten. Stasteun en in hoogte verstelbare vouwtafel. Dit wordt ook weergegeven in het Adviesrapport Fysieke belasting en Werkdruk in de Wasserij- en stomerijbranche, zoek op 'stasteun'. Een stahulp kan het beste eerst op proef worden aangevraagd voor deze wordt aangeschaft. Niet alle stahulpen zitten even lekker. Een zadelstoel is een goede stahulp maar vraagt over het algemeen gewenning.

(RI&E 3.8.5.)

Machines dienen niet staande met behulp van een voetpedaal te worden bediend. Staande een voetpedaal bedienen geeft een asymmetrische statische belasting en is daarom niet toegestaan.

(RI&E 3.8.7.)

Bukken

Veel bukken dient te worden afgewisseld met andere taken.

Bukken dient te worden voorkomen door een last op hoogte te brengen. Ophangstations en afwerkmachines dienen in hoogte verstelbaar te zijn. Mogelijkheden van hoogteverstelling dienen door de medewerkers te worden gebruikt. Er dient te worden gezorgd voor een goede uitleg en regelmatige aandacht voor instelmogelijkheden.

(RI&E 3.5.11-13)

Overige belastende situaties

Medewerkers dienen niet regelmatig of langdurig met de handen boven schouderhoogte te werken. Medewerkers dienen niet ver te moeten reiken. Medewerkers dienen niet met gebogen en/of gedraaid bovenlichaam te werken. Medewerkers dienen zich niet regelmatig of langdurig op de knieën voort te bewegen. Medewerkers dienen niet regelmatig of langdurig op de hurken te zitten. Medewerkers dienen niet regelmatig of langdurig met een sterk voor- of achterovergebogen nek te werken.

(RI&E 3.6.1, 3.6.2, 3.6.3, 3.6.4a, 3.6.5, 3.6.6)

Repeterende bewegingen

Repeterend werk is het uitvoeren van werkzaamheden door medewerkers, waarbij zij steeds dezelfde (korte) bewegingen maken. Repeterend werk vormt op zichzelf een risico op klachten aan vooral de handen, polsen, armen en schouders, tegenwoordig vaak RSI genoemd. Daarnaast zijn er allerlei factoren die dit risico kunnen vergroten, als zij samen met het repeterend werk optreden.

Dat zijn:

- er is ook veel kracht nodig;
- onnatuurlijke stand van gewrichten, zoals sterke polsbuiging of de ellebogen zijn (bijna) op of boven schouderhoogte;
- combinatie polsbuiging/knijpen, zoals knijpen/vastpakken tussen gestrekte duim en vingers;
- knijpen gebeurt met gestrekte vingers;
- onder werkdruk werken.

(RI&E 3.7.1a)

Staan, lopen en zitten

Aan plaatsgebonden staand werk (staan zonder afwisseling met lopen) zijn grenswaarden verbonden. Staan afwisselen met lopen is beter maar ook wanneer men de hele werkdag op de been is, kan dat vermoeiend zijn. Er moet daarom worden gezorgd voor afwisseling met zittend werk of dat men tussendoor regelmatig even kan gaan zitten. Medewerkers die staand werk doen, moeten dus van tijd tot tijd even kunnen gaan zitten, of het staand werk moet kunnen worden vervangen door zittend werken, gezien het karakter van de werkzaamheden.

(RI&E 3.8.1 en 3.8.2)

Daar waar men zittend kan werken, moet een goede stoel ter beschikking zijn.

De stoel moet zijn afgestemd op de eisen van het werk.

(RI&E 3.8.3.)

Het zittend werken dient niet te worden belemmerd door het ontbreken van voet- en beenruimte. Om goed te kunnen zitten is knie- en voetenruimte nodig. Als dit niet kan worden gecreëerd, kan een zadelstoel soms uitkomst bieden omdat de knieën hier iets meer opzij zijn. Beenruimte dient te worden gecreëerd of een zadelstoel moet (op proef) worden aangevraagd.

(RI&E 3.8.4.)

Als het niet mogelijk is een zitwerkplek te creëren, moeten werknemers die hun werkzaamheden staand op één plek uitvoeren in beginsel een stahulp verkrijgen, inclusief instructie omtrent het gebruik ervan. Voor deze werknemers bestaat de verplichting tot het gebruik van de stahulp.

(RI&E 3.8.5.)

Aan alle werknemers die hun werkzaamheden voornamelijk staand uitvoeren dient in beginsel gezondheidsschoeisel te worden verstrekt. Voor deze werknemers bestaat de verplichting tot het dragen van deze gezondheidsschoenen.

(RI&E 3.8.6)

Machines dienen niet staande met behulp van een voetpedaal te worden bediend. Staande een voetpedaal bedienen geeft een asymmetrische statische belasting en is niet toegestaan.

(RI&E 3.8.7)

Hand, arm en lichaamstrillingen

Sinds juli 2005 gelden Europese Richtlijnen met grenswaarden voor blootstelling aan hand-armtrillingen vanwege schadelijke effecten voor het lichaam. Als u medewerkers heeft die regelmatig en langdurig met elektrisch (of pneumatisch) gereedschap werken, moet u hun blootstelling aan trillingen apart beoordelen. Risico lopen heftruckchauffeurs en chauffeurs van slecht geveerde wagens in combinatie met slechte wegen.

(RI&E 3.9.1a, 3.9.2a)

Uitwerking

- De uitwerking van de vereisten met betrekking tot ergonomie staan beschreven in sectie 3 van de RI&E.
- Voor de fysieke, gebruiksrisico's die gepaard gaan met ergonomie is een specifiek risicopreventieprotocol uitgewerkt. Dit is het Protocol Ergonomie (bijlage).
- Ter verdere informatie bestaan er opleidingen ergonomie.

3.2 Intern transport

Intern transport

Een onderdeel van fysieke belasting dat in deze Arbocatalogus is opgenomen is intern transport. Voor de fysieke, gebruiksrisico's die gepaard gaan met intern transport is een specifiek risicopreventieprotocol uitgewerkt.

Doel

Het in beweging krijgen en houden van rijdbare bakken en rolcontainers gebeurt met fysieke kracht. Het terugdringen van de daarmee gepaard gaande fysieke belasting vraagt om aandacht en om maatregelen.

Toepassingsgebied

Medewerkers die al dan niet incidenteel wasgoed binnen het textielservicebedrijf en de industriële wasserij vervoeren met rijdbare bakken en/of rolcontainers.

Preventiemaatregelen

- a. Rijdbare bakken
Alle nieuw aan te schaffen rijdbare bakken dienen voorzien te zijn van een verende bodem.
Uiterlijk 1 januari 2010 zijn alle rijdbare bakken voorzien zijn van verende bodems.
- b. Rolcontainers
Hiervoor geldt dat de wielen van nieuwe containers een doorsnee hebben van minimaal 10 cm, een loopvlak van stevig rubber en naafkappen hebben. In 2008 zijn alle rolcontainers voorzien van deze wielen.

Aanbevelingen

Vraag regelmatig van uw medewerkers aandacht voor een obstakelvrije doorgang voor deze interne transportmiddelen.
Besteed aandacht aan de werkhouding:

- niet trekken maar duwen
- één container tegelijk.

Documentatie

Via www.raltex.nl/arbo is informatie verkrijgbaar over de arbeidsomstandigheden in linnenverhuur- en wasserijbedrijven.

Evaluatie

Management evalueert de toepassing van preventiemaatregelen en de effectiviteit van de maatregelen. Management overlegt hierover met personeelsleden en ondernemingsraden/personeelsvertegenwoordigingen.

Welzijn

De werkplek, werkmethoden en hulpmiddelen dienen zoveel mogelijk aan de werkzame persoon te worden aangepast. Bij het toewijzen van taken dient rekening te worden gehouden met:

- leeftijd
- geslacht
- lichamelijke en geestelijke gesteldheid
- ervaring en vakmanschap
- kennis van de voertaal.

Uitwerking

De uitwerking van de vereisten met betrekking tot fysieke belasting staat beschreven in:

- protocol ergonomie (bijlage);
- sectie 3 van de RI&E.

3.3 Klimaat

Het klimaat op de arbeidsplaatsen dient behaaglijk en gelijkmatig te zijn. Onder klimaat valt onder meer de temperatuur en de vochtigheidsgraad.

(RI&E 11.2.1)

Het klimaat op de arbeidsplaatsen dient goed beheersbaar te zijn. Voor een goede klimaatbeheersing in zomer en winter zijn voorzieningen voor zowel verwarmen als koelen noodzakelijk. Extreme omstandigheden worden verderop beschreven.

(RI&E 11.2.2)

Klachten van medewerkers dienen te worden geïnventariseerd: wanneer, waar en bij wie treden klachten op. Klachten moeten serieus genomen worden. Aandacht kan al voldoende zijn om klachten af te laten nemen.

(RI&E 11.2.12)

De volgende onderwerpen dienen kritisch te worden bekeken:

- Is het te koud?
- Is het te warm?
- Is er een benauwde lucht?
- Is er sprake van temperatuurswisselingen?
- Is er sprake van tocht?

Een aantal maatregelen dienen te worden uitgevoerd:

- drogers en/of finishers dienen in een aparte ruimte te worden geplaatst (compartimentering), waardoor ze zijn afgeschermd van werkplekken;
- bronafzuiging (afzuiging direct in, aan of bij het apparaat) op drogers finishers, mangels en persen;
- bronafzuiging op stoomkast en stoompop;
- adequate luchttoevoer (regelbare openingen in verschillende gevels dan wel mechanische toevoer met geschikte wijze van inblazen);
- adequate luchtafvoer (roosters in/op dak, mechanische afvoer, afvoercapaciteit van 3600 m³/uur per m²).
- hinderlijke tocht dient vermeden te worden. Dit is mogelijk door dock-shelters toe te passen tegen ongecontroleerde luchttoevoer. Tocht kan worden vermeden door de mechanische luchttoevoer via textiele luchtkanalen en/of geperforeerde buizen te laten lopen.
- Arbeidsruimten moeten worden voorzien van voldoende verse (niet verontreinigde) lucht.

(RI&E 11.2.3-11.2.7, 11.2.9, 11.2.10)

Uitwerking

Uitwerking van de vereisten met betrekking tot het klimaat staat beschreven in:

- protocol klimaat (bijlage)
- sectie 11.2 van de RI&E

3.4 Geluid, trillingen

Geluid

Medewerkers dienen niet te worden blootgesteld aan schadelijk geluid. Geluid is schadelijk voor het gehoor vanaf een sterkte van 80 dB(A). Wanneer in de productieomgeving met stemverheffing moet worden gesproken, is het aannemelijk dat het niveau van 80 dB(A) wordt overschreden. Het vaststellen van het (feitelijke) geluidsniveau dient in het kader van het opstellen van de RI&E te gebeuren waarbij metingen moeten voldoen aan vereisten. Indien schadelijk geluid aanwezig is, dienen maatregelen te worden getroffen om het geluid te reduceren. Voor vereisten inzake metingen en voor te nemen maatregelen wordt (ook) verwezen naar bijlage "hoofdstuk 3.3 protocol geluid, trillingen".

Bij het vaststellen van het geluidsniveau gaat het om het daggemiddelde (max 85 dB(A) of weekgemiddelde (max 87 dB(A) rekening houdend met de dempende werking van de door de werknemer gedragen individuele gehoorbeschermers).

De geluidsbelasting dient te worden teruggebracht door:

- de geluidsbronnen te verminderen
- aanschaf van geluidsarme apparatuur of door het aanbrengen van geluidsisolatie
- geluidsbesparende werkzaamheden uit te voeren in een afgesloten werkplek of door zo kort mogelijk met het geluidsproducerend arbeidsmiddel te werken
- gehoorbescherming te (laten) gebruiken.

Ideeën voor wasserijen en textielreinigingsbedrijven:

- Inventariseren en maken Plan van Aanpak
- Omkassen van machines
- Zachtere wielen voor rolcontainers
- Plaatsing van luchtdempers op mangels en vouwmachines
- Persoonlijke beschermingsmiddelen (zoals oordopjes).

(RI&E 9.2.1e)

Ideeën voor textielreinigingsbedrijven:

- Aanpassen spuitstukken in toppers, strekpoppen en detacherspuiten
- Minder gebruiken van de detacherspuit.

Arbeidsplaatsen waar het geluidsniveau boven de 85 dB(A) en/of 140Pa (ongeveer 137dB) kan komen, dienen duidelijk te zijn afgebakend en gemarkeerd met veiligheids- en gezondheidssignalering. Hiervoor zijn genormaliseerde waarschuwingspictogrammen in de handel verkrijgbaar, die bij de werkplekken of bij de ingang van de werkruimtes aangebracht kunnen worden. De pictogrammen moeten goed zichtbaar zijn. De afbakening van de gehoorbeschermingszone bestaat tenminste uit waarschuwingspictogrammen en kan daarnaast middels geel/zwarte band op de vloer of muur worden aangeduid.

(RI&E 9.2.1k)

Er zijn regels betreffende arbeidsplaatsen waar sprake is van hinderlijk geluid. Hinderlijk geluid beïnvloedt het functioneren van de medewerker negatief. Bijvoorbeeld als er geconcentreerd gewerkt moet worden, overlegd wordt of informatie overgedragen moet worden. Het kan zelfs tot gevaarlijke situaties leiden, als men elkaar niet op grotere afstand kan verstaan voor waarschuwingen of hulp.

Richtlijn ten aanzien van aanvaardbare geluidsniveaus: indien het omgevingslawaai niet hoger is dan 5dB boven het spraakniveau (op 1 meter is dit ca 55 dB) zal de concentratie tussen een geluidsniveau van 45 en 55 dB(A) liggen. Over het algemeen liggen de geluidsniveaus in productieomgevingen boven de 70 dB(A).

(RI&E 9.2.1l)

Trillingen

Mechanische trillingen brengen gezondheidsrisico's mee die kunnen leiden tot vaat-, bot- of gewrichts-, zenuw- of spieraandoeningen in hand-armsysteem in geval van hand-armtrillingen of aandoeningen van de lage rug en beschadigingen van de wervelkolom in geval van lichaamstrillingen.

Uitwerking

Uitwerking van dit onderdeel staat beschreven in:

- protocol geluid en trillingen (bijlage);
- sectie 9.2 van de RI&E;
- Arbo-Informatieblad nr. 4: Lawaai op de arbeidsplaats
- bijlage hoofdstuk 3.4 Protocol geluid, trillingen

4 Veiligheid

Veiligheid

De volgende elementen komen aan de orde:

- 4.1. Gebruik arbeidsmiddelen alsmede keuring en onderhoud
- 4.2. Machineveiligheid
- 4.3. Chemische veiligheid
- 4.4. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)
- 4.5. Gevaar voor brand/explosie, vergiftiging en bedwelmingsmiddelen
- 4.6. Valgevaar

Uitwerking

De uitwerking van deze onderdelen staat beschreven in dit hoofdstuk.

4.1 Gebruik arbeidsmiddelen alsmede keuring en onderhoud

Gebruik arbeidsmiddelen

Arbeidsmiddelen zijn alle op de arbeidsplaats gebruikte machines, installaties, apparaten, transportmiddelen en gereedschappen. Een arbeidsmiddel varieert van groot (bijvoorbeeld wasmachine) tot klein (bijvoorbeeld slijptol), en kan niet-aangedreven (bijvoorbeeld rolcontainer) of aangedreven (bijvoorbeeld mangel) zijn. Om te voorkomen dat het gebruik van arbeidsmiddelen gevaren voor de veiligheid en gezondheid van de werknemers oplevert, worden de arbeidsmiddelen die op de arbeidsplaats ter beschikking van de werknemers worden gesteld, uitsluitend gebruikt voor het doel, op de wijze en op de plaats waarvoor zij zijn ingericht en bestemd. Arbeidsmiddelen zijn voorts geschikt voor het uit te voeren werk of zijn daartoe behoorlijk aangepast. (RI&E 12.2.1)

De volgende elementen komen aan de orde:

- Inventarisatie
- Algemene voorschriften
- Arbeidsmiddelen met CE-markering
- Arbeidsmiddelen zonder CE-markering
- Arbeidsmiddelen met een bedieningssysteem
- Specifieke werkzaamheden.

Inventarisatie

Er dient te worden vastgesteld binnen welke bedrijfsonderdelen arbeidsmiddelen aanwezig zijn. Uit een op te stellen risico-inventarisatie en evaluatie blijkt welke gevaren specifiek door het gebruik van de desbetreffende arbeidsmiddelen zouden kunnen worden toegevoegd aan reeds met de arbeid verbonden risico's.

Algemene voorschriften

Een arbeidsmiddel is zodanig geplaatst, bevestigd of ingericht en wordt zodanig gebruikt dat het gevaar dat zich een ongewilde gebeurtenis voordoet, zoals verschuiven, omvallen, kantelen, getroffen worden door het arbeidsmiddel of onderdelen daarvan, oververhitting, brand, ontploffen, blikseminslag en directe of indirecte aanraking met elektriciteit, zoveel mogelijk is voorkomen. Voor zover het redelijkerwijs niet mogelijk is de gevaren bij het gebruik van de arbeidsmiddelen te voorkomen, worden zodanige maatregelen getroffen dat de gevaren zoveel mogelijk worden beperkt. Schriftelijke bewijsstukken van uitgevoerde keuringen dienen op de arbeidsplaats aanwezig te zijn. De staat van arbeidsmiddelen moet door onderhoud zodanig worden gehouden dat gevaar voor de veiligheid en de gezondheid van de medewerkers zo veel als mogelijk wordt voorkomen. Gebruik, ombouwen, onderhoud, reparatie, en reiniging moet worden voorbehouden aan medewerkers die voldoende deskundig en ervaren zijn. Controle van beveiligingen en noodstopvoorzieningen dient structureel plaats te vinden.

(RI&E 12.3.2 – 12.3.11)

Arbeidsmiddelen met CE-markering

Alle arbeidsmiddelen die zijn geleverd na 1 januari 1995 dienen te zijn voorzien van een CE-markering. CE staat voor Conformité Européenne, letterlijk vertaald conform de Europese wet- en regelgeving. Arbeidsmiddelen geleverd na 1 januari 1995, of voor die datum maar met CE markering, moeten een 'verklaring van overeenstemming' hebben. De originele afschermingen, beveiligingen en/of waarschuwingen op de arbeidsmiddelen dienen aanwezig en intact te zijn. De arbeidsmiddelen dienen periodiek te worden gecontroleerd en conform de gebruiks-voorschriften te worden gebruikt.

(RI&E 12.4.1a – 12.4.5)

Arbeidsmiddelen zonder CE-markering

Arbeidsmiddelen die zijn geleverd voor 1 januari 1995 en niet zijn voorzien van een CE-markering dienen te zijn voorzien van

veiligheidsvoorzieningen om snijden, knellen en pletten door bewegende delen te voorkomen. Deze arbeidsmiddelen dienen te worden gecontroleerd op veiligheid.

(RI&E 12.5)

Arbeidsmiddelen met een bedieningssysteem

Indien arbeidsmiddelen met een bedieningssysteem zijn voorzien van een CE-markering, kunnen deze worden geacht te voldoen aan de gestelde eisen. Arbeidsmiddelen met een bedieningssysteem zonder CE-markering dienen te voldoen aan de volgende eisen:

- het bedieningssysteem moet duidelijk zichtbaar en herkenbaar zijn, voorzien zijn van functionele aanduidingen en zich bevinden buiten de gevaarlijke zone
- tijdig voor het inwerkingstellen of stoppen van deze arbeidsmiddelen wordt een geluids- en/of lichtsignaal gegeven
- een arbeidsmiddel mag alleen door een bewuste handeling met het bedieningssysteem in werking kunnen worden gesteld
- het arbeidsmiddel dient op veilige wijze te kunnen worden stopgezet, bovendien dient het bedieningssysteem te zijn voorzien van een noodstopvoorziening.

Specifieke werkzaamheden

Hijs- en hefwerktuigen zijn bijvoorbeeld heftrucks, en takels. Hijs- en hefwerktuigen moeten regelmatig op hun goede staat worden onderzocht, waarvan de bewijsstukken op de arbeidsplaats aanwezig zijn.

(RI&E 12.9.1)

Transportmiddelen omvatten gemotoriseerde (auto's, heftrucks, elektrisch gedreven transportmiddelen) en niet-gemotoriseerde transportmiddelen (containers en karren). Voor transportmiddelen geldt onder meer dat zij niet mogen worden overbelast door personen en goederen; met transportmiddelen mogen geen mensen worden vervoerd, tenzij ze daarvoor specifiek zijn uitgerust. Het 'meerijden' op de heftruck is dus verboden; gemotoriseerde transportmiddelen mogen niet onverhoeds in beweging komen als de bestuurder het transportmiddel heeft verlaten. Soms is het gebruik van wielblokken noodzakelijk en gemotoriseerde transportmiddelen moeten worden bediend door personen die daartoe een specifieke deskundigheid bezitten.

(RI&E 12.9.2)

Uitwerking

- Uitwerking van algemene voorschriften met betrekking tot arbeidsmiddelen staat beschreven in sectie 12.3 van de RI&E.
- Uitwerking van voorschriften met betrekking tot arbeidsmiddelen met CE-markering staat beschreven in sectie 12.4 van de RI&E.
- Uitwerking van voorschriften met betrekking tot arbeidsmiddelen zonder CE-markering staat beschreven in sectie 12.5 van de RI&E. Bovendien is meer informatie te krijgen door middel van de Quick Scan en de cursus Machineveiligheid van TCT.
- Uitwerking van voorschriften met betrekking tot arbeidsmiddelen met een bedieningssysteem staat beschreven in sectie 12.6 t/m 12.8 van de RI&E.

Veiligheid

De volgende elementen komen aan de orde:

- toepassing van oplosmiddelen/chemische veiligheid
- veilig gebruik arbeidsmiddelen
- machineveiligheid
- persoonlijke beschermingsmiddelen
- gevaar voor brand/explosie, vergiftiging en bedwelming
- valgevaar.

Uitwerking

De uitwerking van deze onderdelen staat beschreven in dit hoofdstuk.

4.2. Machineveiligheid

Machineveiligheid

Een organisatie moet medewerkers veilige arbeidsmiddelen (waaronder machines) ter beschikking stellen. De aan het gebruik van deze middelen verbonden risico's voor veiligheid en gezondheid dienen vermeden dan wel maximaal beperkt te worden.

Een goede invulling van machineveiligheid is van belang voor de Textielverzorgingsbranche omdat moet worden voldaan aan wettelijke eisen en regelgeving en moet worden gezorgd voor risicopreventie. Alle verantwoordelijken voor de machineveiligheid in het wasserijbedrijf zoals de bedrijfsleider, plaatsvervangend bedrijfsleider, de medewerkers technische dienst, preventiemedewerkers enzovoorts, dienen hiervan op de hoogte te zijn.

De wettelijke vereisten op het gebied van machineveiligheid staan beschreven in de volgende documenten.

- Machinerichtlijn: geeft aan waar een machine aan moet voldoen op het gebied van veiligheid, CE-keurmerk.
- Richtlijn arbeidsmiddelen: geeft veiligheidseisen aan voor het werken met machines.
- Warenwet: geeft de overheid de bevoegdheid eisen te stellen aan producten, bijvoorbeeld machines die in Nederland gebruikt en verkocht worden.
- Warenwetbesluit machines: geeft aan dat slechts machines die voldoen aan de Europese machinerichtlijn in Nederland gebruikt mogen worden.
- Arbowet: bevat de rechten en plichten van werkgevers en werknemers ten aanzien van goede arbeidsomstandigheden.
- Arbobesluit: concretiseert de verplichtingen uit de Arbowet in meer concrete voorschriften.

CE-keurmerk

CE-markering is een soort productlabel (conformiteitstekens) dat aangeeft dat het product in kwestie volgens Europese specificaties is getest. Oudere machines hoeven geen CE markering te hebben maar deze machines moeten wel op veiligheid gecontroleerd te zijn. U dient zelf voor CE-markering te zorgen als:

- u zelf een machine of gereedschap samenstelt uit twee of meerdere CE gemarkeerde machines of gereedschappen/apparaten;
- u wijzigingen aanbrengt aan het apparaat.

In geval een CE-markering ontbreekt of onjuist, is dient u hier (alsnog) voor te zorgen door via de leverancier een aanvraag te doen danwel zelf te zorgen voor een juiste markering via een deskundig, daartoe bevoegd persoon.

Bijzondere richtlijn Arbeidsmiddelen

Aanvullend op de machine richtlijn is de Bijzondere richtlijn Arbeidsmiddelen. Deze geldt voor oude machines van voor 1994 waarvoor geen CE-markering is afgegeven. Beoordeling van deze machines op grond van deze Bijzondere richtlijn is een check of een machine voldoet aan de eisen van de machinerichtlijn. Is dit niet zo dan dient de machine aangepast of vervangen te worden.

Risicosituaties

- Arbeidsplaatsen zijn veilig toegankelijk en kunnen veilig worden verlaten. Ze worden zodanig ontworpen, gebouwd, uitgerust, in bedrijf gesteld, gebruikt en onderhouden, dat gevaar voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemers zoveel mogelijk is voorkomen. Voorts worden zij schoon, zoveel mogelijk vrij van stof en voor zover de veiligheid van de arbeidsplaats dat vereist, ordelijk gehouden.
- De plaatsen waar door de aard van het werk gevaar, met inbegrip van valgevaar of gevaar voor vallende voorwerpen, voorkomt of waar obstakels die niet verwijderd kunnen worden een gevaar voor de veiligheid vormen bij het verplaatsen van voertuigen of personen, worden duidelijk gemarkeerd door signalen.
- Alleen werknemers die beroepshalve of uit hoofde van hun functie gevaarlijke plaatsen moeten betreden, worden daar toegelaten.
- Een machine moet zijn voorzien van één of meer noodstopinrichtingen waarmee reële of dreigende situaties kunnen worden afgewend.
- Machines of machinedelen die zijn ontworpen om in combinatie te functioneren, moeten zodanig zijn ontworpen en gebouwd dat de stopinrichtingen – met inbegrip van de noodstopinrichtingen – niet alleen de machine, maar tevens alle daarmee verbonden installaties kunnen stopzetten, indien het blijven functioneren daarvan gevaar kan opleveren.

Onderhoud

Voor onderhoud en reparaties is het noodzakelijk dat alle machines zijn uitgeschakeld. Onderhoudsmonteurs moeten op veilige wijze hun werk kunnen uitvoeren zonder het risico te lopen dat derden de machines weer inschakelen tijdens de werkzaamheden.

Uitwerking

- Uitwerking van de wettelijke vereisten staan beschreven in de Machinerichtlijn, Richtlijn arbeidsmiddelen, Warenwet, Warenwetbesluit machines, Arbowet en het Arbobesluit.
- Uitwerking van machineveiligheid staat beschreven in de TCT cursus Machineveiligheid. Deze cursus bevat eveneens de protocollen Mangel, Noodstopinrichting, Transportbanden, Veiligheidsvoorschriften werken in een wasbuis en Risico Inventarisatie Arbeidsmiddelen.
- Uitwerking van een stappenplan en maatregelen ter verbetering van de veiligheid is beschreven in bijlage Hoofdstuk 4.1 Gebruik arbeidsmiddelen alsmede keuring en onderhoud en 4.2 Machineveiligheid.

4.3. Chemische Veiligheid

Chemische veiligheid

Medewerkers en technische diensten in de textielverzorging, die verantwoordelijk zijn voor het werken met chemicaliën, overslag van producten, elektra en doseertechnieken, dienen kennis van en inzichten over het omgaan met veiligheid in de textielverzorgingsbedrijven te verwerven.

PER

Een van de oplosmiddelen die wordt gebruikt in de branche is perchloorethyleen (PER). Zeker bij een hoge concentratie, kan dit schadelijk zijn voor de gezondheid. Door het treffen van een aantal voorzieningen en een zorgvuldige werkwijze door opvolging van instructies werkt men doorgaans bij lage PER-dampconcentraties met aanvaardbare werkomstandigheden. Eventuele schadelijke gevolgen voor de gezondheid zijn afhankelijk van de hoeveelheid PER in de lucht. Specifieke informatie over het middel wordt ook door leveranciers verstrekt middels een Material Safety Data Sheet (MSDS).

Norm

PER-dampconcentraties worden uitgedrukt in ppm; parts per miljoen. De aanbevolen blootstellingslimieten, volgens de EU, zijn:

- Langere tijd (8 uren per dag): 20 ppm [138 mg/m³]
  - Korte tijd (15 minutes): 40 ppm [276 mg/m³]
- ppm = part per million in volume = cm³/m³.

Dit is een tijdsgewogen, gemiddelde concentratie, die gedurende een 8-urige werkdag, voor beroepsmatig blootgestelde personen, niet mag worden overschreven. Door optimale voorzieningen, reinigingsprocessen, bediening, onderhoud, luchtverversing kan de concentratie lager worden gehouden, vaak zelfs lager dan 10 ppm.

Private grenswaarden van bedrijven kunnen aangevuld worden door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) met publieke, wettelijke grenswaarden. De wettelijke grenswaarden worden opgenomen in bijlage XIII van de Arbeidsomstandighedenregeling. In bijlage XIIIa staan grenswaarden voor de niet-kankerverwekkende stoffen en in bijlage XIIIb voor de kankerverwekkende stoffen.

Mogelijke oorzaken/maatregelen

- onvoldoende droging
- lekkende machine
- verwijderen destillatieresidu
- bijvullen reinigingsmachine
- onvoldoende ruimteventilatie.

Werken met PER

In het algemeen is het van groot belang dat het middel zich niet via vloer/bodem verspreidt dan wel in hoge concentraties in de lucht komt. Het middel dient te worden opgeslagen in metalen of oplosmiddelbestendige plastic verpakkingen. Als de lucht naar PER ruikt, dan dient geventileerd te worden. Machines en verpakkingen dienen in lekbakken opgesteld te zijn. Appendages en andere inrichtingen moeten geschikt zijn voor het middel en in goede staat.

Werknemers dienen te worden ingelicht over risico's van het werken met PER. De PER-reinigingsmachine dient niet te worden geopend zolang de machine nog warm is. Er dient te worden voorkomen dat PER-dampen vrijkomen bij het openen van de machine. Machines dienen voldoende te zijn afgekoeld voordat sludge wordt afgevoerd en de filters worden gereinigd. Er dient te worden gezorgd voor voldoende afzuiging en/of adembescherming bij het afvoeren van sludge en het reinigen van de filters. Indien medewerkers werken met kankerverwekkende, mutagene en/of reproductietoxische stoffen of met producten die deze stoffen kunnen bevatten (uitgezonderd cytostatica), zijn bepaalde regels van toepassing. Hierbij kan worden gedacht aan methyleenchloride en perchloorethyleen (PER). Arbobesluit art. 4.2. en 4.13. Het gebruik van deze stoffen dient zoveel mogelijk

met maatregelen te worden beperkt, indien technisch haalbaar. De medewerkers die met deze stoffen werken, dienen te worden geregistreerd. Daarbij dient te worden vermeld wanneer ze met deze stoffen werken, welke periode en de hoeveelheid van deze stoffen. Dit is wettelijk verplicht.

(RI&E 2.2.3)

Indien medewerkers in een organisatie met vluchtige organische stoffen werken, zijn hier bepaalde regels aan verbonden. Deze stoffen zijn meestal in oplosmiddelen verwerkt, zoals perchloorethyleen. Arbobesluit, afdeling 6A. In het arbobesluit zijn verplichtingen opgenomen voor het werken met vluchtige organische stoffen om OPS te voorkomen.

(RI&E 2.2.4)

Bescherming

Maatregelen dienen volgens arbeidshygiënische strategie genomen te worden. Daarbij worden stappen in deze volgorde genomen:

- Bronaanpak,
- Ventilatie en afzuiging,
- Organisatorische maatregelen,
- Persoonlijke beschermingsmiddelen.

Door optimale voorzieningen, reinigingsprocessen, bediening, onderhoud en luchtverversing kan de PER-dampconcentratie in de praktijk makkelijk lager dan 10 ppm worden gehouden. Organisatorische maatregelen zijn:

- Voldoende lang drogen
- Geen overbelading
- Voldoende lang ontluften (minimaal 3 minuten).

Door deze maatregelen wordt afdoende voorkomen dat PER-dampconcentratie vrijkomt.

In geval van calamiteiten dient extra geventileerd te worden. Bij overmatige blootstelling zijn een chemische veiligheidsbril, oplosmiddelbestendige handschoenen en laarzen en eventueel een gasmasker nodig.

KW

Een ander oplosmiddel dat wordt gebruikt is koolwaterstof (KW). Dit is een brandbare oplossing met een vlampunt van 55°C. Daarom moeten er door de machine constructeur en de gebruiker specifieke maatregelen worden genomen om brand en ontploffingsgevaar te vermijden.

Norm

De kans op explosies of brand ontstaat wanneer:

- het vlampunt van 55°C overschreden wordt en
- de onderste explosiegrens hoger is dan 6.000 ppm en de bovenste explosiegrens lager is dan 65.000 en
- de hoeveelheid zuurstof in de aanwezige lucht gelijk of minimaal 11% is en
- een ontstekingsbron met een voldoende hoge temperatuur (>200C) en
- energie aanwezig is.

Maatregelen

Aan alle bovenstaande factoren moet zijn voldaan voordat er gevaar optreedt. Wanneer één van de omstandigheden uitgeschakeld kan worden tijdens het proces, is niet langer sprake van een ontvlambaar oplosmiddel en bestaat een primaire beveiliging. Andere beveiligingen:

- het onttrekken van zuurstof d.m.v. vacuüm
- het verdringen van zuurstof door injecteren met stikstof
- toepassing van concentratiemeetapparatuur.

Maatregel calamiteit

In geval van een calamiteit is aan bovengestelde voorwaarden voldaan. Er is brandstof (KW), er heeft ontsteking plaatsgevonden en er was (voldoende) zuurstof. Aan de eerste 2 factoren kan niets (meer) gedaan worden. Zorgen dat de brand(-haard) geen zuurstof meer krijgt, is de overblijvende maatregel. Dit kan middels een branddeken of brandblusser. Let bij de aanschaf van het type brandblusser op het blusmiddel: dit moet geschikt zijn voor dit type brandhaard.

Werken met KW

De hoeveelheid koolwaterstof in het gereinigde textiel en in de vrijkomende drooglucht dient minder dan 20g/kg behandeld textiel te zijn. De werknemers dienen te worden ingelicht over de risico's van het werken met koolwaterstof. Er dient te worden gezorgd voor voldoende ventilatie. De ruimte, waarin de koolwaterstof reinigingsmachine is geplaatst, dient dusdanig te worden ingericht dat, wanneer er toch brandbare stoffen vrijkomen, geen gevaar voor brand en explosie kan optreden. In de buurt van een koolwaterstof reinigingsmachine dient niet te worden gerookt.

Uitwerking

Uitwerking van chemische veiligheid staat beschreven in:

- de TCT cursus PER- en KWL- reiniging;
- de TCT cursus Veilig omgaan met chemie.

4.4. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)

Persoonlijke beschermingsmiddelen

Het voorkomen of verminderen van risico's die de veiligheid en gezondheid van werknemers bedreigen is het doel van het Arbobeleid. PBM worden door de wetgever gezien als laatste middel om (arbeidsgebonden) risico's te beperken. Hieruit vloeien twee belangrijke uitgangspunten voor PBM gebruik:

1. Gekeken moet worden of de risico's niet met andere oplossingen dan met PBM te beheersen zijn;
2. Indien PBM gebruikt worden, moet de gebruiker er zeker van zijn dat deze voor het doel geschikt, van goede kwaliteit en betrouwbaar zijn.

Textielverzorging kent een aantal risico's die speciaal beoordeeld moeten worden:

1. Het werken met machines
2. Het werken met specifieke stoffen
3. Het werken met besmet linnengoed, onder andere door cytostatica
4. Prik-, snij- of spatincidenten.

Afhankelijk van de risico's die verbonden zijn aan - het werken met – machines/arbeidsmiddelen en de genomen risicobeperkende maatregelen, dienen PBM verstrekt te worden.

(RI&E 12.3.3)

Er dienen altijd voldoende en doelmatige PBM voor bescherming tegen specifieke stoffen beschikbaar te zijn. Indien het niet mogelijk is om door bronmaatregelen, ventilatie, technische en/of organisatorische maatregelen blootstelling aan specifieke stoffen te voorkomen, dienen PBM (ademhalingsbeschermingsmiddelen, beschermende kleding, handschoenen, een veiligheidsbril en/of een gelaatsscherm) ter beschikking van de betrokken medewerkers te worden gesteld. Er dient op toe te worden gezien dat deze middelen doelmatig zijn en in voldoende aantal beschikbaar. Indien het niet mogelijk is om werknemers voldoende te beschermen door het nemen van bronmaatregelen, dan moeten er PBM, zoals handschoenen en adembescherming, worden ingezet.

(RI&E 2.2.15)

Voor de risico's onder 3 en 4 dienen PBM beschikbaar te zijn, te worden gebruikt en dient hierop toegezien te worden. Tevens zijn speciale protocollen ontwikkeld die als bijlagen zijn opgenomen.

- Bijlage hoofdstuk 5.3 protocol biologische agentia
- Bijlage hoofdstuk 5.4 Protocol cytostatica
- Bijlage hoofdstuk 5.5 Protocol prik-, snij- of spatincident.

In deze protocollen is het uitgangspunt dat eerst met organisatorische maatregelen risico's beperkt worden. Aanvullend worden risicobeperkende maatregelen in de vorm van PBM voorgeschreven.

(RI&E 2.6.1L, 2.6.1M, 2.6.1N)

Indien binnen een organisatie persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) worden gebruikt, zijn daar bepaalde vereisten aan verbonden. PBM, die door de organisatie worden verstrekt, dienen geschikt te zijn voor de te vermijden gevaren, zonder zelf een vergroot gevaar in te houden. Bovendien dienen ze te beantwoorden aan de bestaande omstandigheden op de arbeidsplaats. Ook dienen ze te zijn afgestemd op ergonomische eisen en vereisten met betrekking tot gezondheid van werknemers, en na nodige aanpassingen, geschikt te zijn voor de drager als de gevaren het dragen van meerdere PBM's tegelijk noodzakelijk maken, op elkaar te zijn afgestemd. Bij aanschaf van PBM's dient te worden gelet op aanwezigheid van CE-markering.

(RI&E 13.2.1)

Signalering

De gevaren en/of voorzieningen op de arbeidsplaats met betrekking tot gebruik PBM's dienen te zijn aangegeven met veiligheids- en gezondheidssignalering. Veiligheids- en gezondheidssignalering kan zijn een bord, kleur, een licht- of akoestisch signaal, een mondelinge mededeling of een hand- of armsein.

(RI&E 13.4.1)

voorbeelden van borden/signalerings zijn:

Veiligheids-
schoenen
verplicht

Oogbescherming
verplicht

Gehoer-
bescherming
verplicht

Veiligheids-
handschoenen
verplicht

Adem-
bescherming
verplicht

Veiligheidshelm
verplicht

Instructies

De volgende vereisten zijn van toepassing:

- Instrueren van werknemers over het gebruik van PBM's.
- Draag dienst- of werkkleding (eventueel over de eigen kleding).
- Schoenen, klompen en laarzen moeten van goed te reinigen materiaal zijn. Bij zichtbare verontreiniging moet het schoeisel worden schoongemaakt.
- Draag daartoe geschikte werkhandschoenen.
- Draag beschermende kleding indien kans bestaat op direct contact met biologische agentia (bijvoorbeeld bij spatten). Vervang beschermende kleding in geval van verontreiniging.
- Draag een beschermende bril indien kans bestaat op spatten.
- Draag een mondmasker (type FFP2). Indien kans bestaat op spatten en bij het behandelen van als besmet bestempeld wasgoed (bijvoorbeeld wasgoed in rode zakken). Het masker na gebruik weggooien. (RPS)

Genoemde middelen staan op volgorde van risicopreventie. Een mondmasker bijvoorbeeld zal alleen bij klasse 3 en mogelijk klasse 2 nodig zijn in het kader van risicopreventie. Er zijn PBM waarvoor een houdbaarheidsdatum geldt. Houdt deze in de gaten. (RPS)

Toepassing

Er dient op te worden toegezien, dat de verstrekte PBM's op de juiste wijze worden toegepast. De medewerkers zijn verplicht de ter beschikking gestelde PBM's te gebruiken waar dit, gezien de voorschriften, moet. Het is aan te raden vast te leggen wie verantwoordelijk is voor toezicht op het dragen van PBM's.

(RI&E 13.3.2)

Werknemers dient te worden uitgelegd hoe zij persoonlijke beschermingsmiddelen moeten gebruiken en hoe ze deze moeten opbergen na gebruik. Over gebruik en onderhoud van de persoonlijke beschermingsmiddelen dient regelmatig voorlichting te worden gegeven.

(RI&E 2.2.16)

Uitwerking

Nadere uitwerking omtrent voorlichting, toezicht en gebruik:

- RI&E 1.8.1°
- RI&E 1.9.2
- RI&E H13. Persoonlijke beschermingsmiddelen en veiligheids- en gezondheidssignalering
- Bijlage Hoofdstuk 4.4 Persoonlijke beschermingsmiddelen waarin een aantal middelen worden beschreven inclusief de risico's waartegen zij beschermen

4.5. Gevaar voor brand/explosie, vergiftiging en bedwelmings

Gevaar voor brand/explosie, vergiftiging en bedwelmings

Elke organisatie dient een procedure te hebben voor brandgevaarlijke werkzaamheden. Brandgevaarlijke werkzaamheden zijn onder meer laswerkzaamheden en andere werkzaamheden met open vuur bedoeld die niet op speciaal daarvoor ingerichte werkplekken worden uitgevoerd, zoals lassen of branden aan delen van gebouwen en installaties. De procedure kan een werkvergunningensysteem bevatten.

(RI&E 12.9.3)

Brandblusmiddelen dienen in elk geval binnen handbereik te zijn en moeten jaarlijks worden gecontroleerd.

Er bestaat ook een verplichting tot het organiseren van een Bedrijfshulpverlener (BHV) organisatie. Dit is afhankelijk van de grootte van de onderneming. In een bedrijf met minder dan 15 aanwezige personen incl. klanten mag de ondernemer de rol van BHV-er op zich nemen. Er wordt dan wel van hem geëist dat hij voldoende ter zake deskundig is en de ervaring en de hulpmiddelen heeft om die rol te kunnen vervullen.

Verplichtingen werknemers

Het algemene uitgangspunt dat ook in hoofdstuk 1 opgenomen is, wordt hier herhaald omdat werknemers invloed hebben op het ontstaan van risicovolle omstandigheden.

De werknemer is verplicht om in verband met de arbeid de nodige voorzichtigheid en zorgvuldigheid in acht te nemen en naar vermogen zorg te dragen voor de eigen veiligheid en gezondheid en die van andere personen.

De werknemer is verplicht om in zijn doen en laten op de arbeidsplaats, overeenkomstig zijn opleiding en de door de werkgever gegeven instructies, naar vermogen zorg te dragen voor zijn eigen veiligheid en gezondheid en die van de andere betrokken personen.

Brandpreventie

Zorgen voor de veiligheid en gezondheid van de werknemers is een verplichting voor elke werkgever. Dit geldt ook voor het nemen van maatregelen om brand te voorkomen:

- Zorg ervoor dat uw bedrijfsgebouw voldoet aan de bouwkundige aspecten van brandveiligheid uit het Bouwbesluit.
- Zorg dat uw pand voldoet aan de voorschriften uit de gemeentelijke bouwverordening.
- Zorg ervoor dat er op voldoende plekken in het gebouw brand- en rookmelders geplaatst zijn. Controleer brand- en rookmelders regelmatig of ze nog goed werken.
- Zorg voor voldoende en direct bruikbare blusmiddelen.
- Zorg voor voldoende en veilige vluchtroutes; hoe meer vluchtroutes er zijn, hoe kleiner de kans dat iemand door brand wordt ingesloten.
- Zorg dat er voldoende bedrijfshulpverleners zijn die in noodsituaties adequaat kunnen handelen.
- Geef uw werknemers goede instructies over hoe zij brandveilig kunnen werken.
- Laat uw werknemers alleen roken in speciale rookruimtes. Maak daar duidelijke afspraken over.

Uitwerking

De uitwerking van voorschriften met betrekking tot gevaar voor brand/explosie, vergiftiging en bedwelmings staat beschreven in sectie 12.9 van de RI&E.

4.6 Valgevaar

Valgevaar

Er is valgevaar als er sprake is van risicoverhogende omstandigheden, openingen in vloeren of als het gevaar bestaat om 2,5 meter of meer te vallen.

Bij het verrichten van arbeid waarbij valgevaar bestaat is zo mogelijk een veilige steiger, stelling, bordes of werkvloer aangebracht of is het gevaar tegengegaan door het aanbrengen van doelmatige hekwerken, leuning en andere dergelijke voorzieningen.

De keuze voor de juiste maatregelen wordt gebaseerd op de RI&E. Daarin dient onderscheid gemaakt te worden in:

- de beveiliging voor het bereiken van de werklocatie
- de beveiliging voor het veilig uitvoeren van de werkzaamheden van en op de werklocatie
- de reddingsmogelijkheden en oplossingen na een val.

Als het echt niet mogelijk is valgevaar te voorkomen door het nemen van maatregelen aan de bron of door collectieve maatregelen (leuning) moeten werknemers persoonlijke valbeveiliging dragen. U bent als werkgever verplicht de juiste materialen met de juiste training en opleiding aan te bieden.

Valbeveiliging moet de gevolgen van een val op het menselijk lichaam opvangen (tot onder 6 kN). Een valbeveiliging heeft altijd een bevestigingspunt, een harnasgordel en een valstopapparaat. Gebruikte materialen moeten een bewijs van keuring hebben.

Uitwerking

In bijlage hoofdstuk 4.6 worden Voorzieningen valgevaar zoals die in de Beleidsregels Arbeidsomstandighedenbesluit genoemd. Verdere uitwerking is te vinden op het arboportaal www.arboportaal.nl.

5 Specifieke stoffen

Specifieke stoffen

Indien medewerkers werken met specifieke stoffen of met producten die specifieke stoffen (chemicaliën) bevatten, zijn bepaalde regels van toepassing. Tijdens processen en/of bewerkingen kunnen specifieke en/of hinderlijke stoffen ontstaan. Tijdens de diverse werkzaamheden kunnen gassen, dampen en/of stof ontstaan en vrijkomen. Het bedrijf dient maatregelen te nemen volgens arbeidshygiënische strategie:

1. Bronaanpak;
2. Ventilatie en afzuiging;
3. Organisatorische maatregelen;
4. Persoonlijke beschermingsmiddelen.

(RI&E 2.2.1-2)

De volgende soorten stoffen kunnen risico's bevatten voor personeel:

- Biologische agentia;
- Chemicaliën;
- Cytostatica;
- Radioactieve stoffen;
- In ontwikkeling zijnde of niet genoemde, mogelijk gezondheidsschadelijke, stoffen.

Indien medewerkers werken met kankerverwekkende, mutagene en/of reproductietoxische stoffen of met producten die deze stoffen kunnen bevatten (uitgezonderd cytostatica), zijn bepaalde regels van toepassing. Hierbij kan worden gedacht aan methyleenchloride en perchloorethyleen (PER). Het gebruik van deze stoffen dient zoveel mogelijk met maatregelen te worden beperkt, indien technisch haalbaar. De medewerkers die met deze stoffen werken, dienen te worden geregistreerd. Daarbij dient te worden vermeld wanneer ze met deze stoffen werken, welke periode en de hoeveelheid van deze stoffen. Dit is wettelijk verplicht.

(RI&E 2.2.3)

Indien medewerkers in een organisatie met vluchtige organische stoffen werken, zijn hier bepaalde regels aan verbonden. Deze stoffen zijn meestal in oplosmiddelen verwerkt, zoals perchloorethyleen. In het arbobesluit zijn verplichtingen opgenomen voor het werken met vluchtige organische stoffen om OPS te voorkomen.

(RI&E 2.2.4)

Indien medewerkers in een organisatie in aanraking komen met bestrijdingsmiddelen, zijn hier bepaalde regels aan verbonden. Hierbij kan worden gedacht aan muizenkorrels, rattengif, mierenlokdoosjes en vliegenvangers. Een persoon in de organisatie kan verantwoordelijk worden gemaakt voor het werken met de bestrijdingsmiddelen. Deze persoon zorgt ervoor dat andere medewerkers hier niet mee in aanraking kunnen komen.

(RI&E 2.2.5)

Elke organisatie dient van (mogelijke) blootstelling aan hinderlijke of gevaarlijke stoffen de aard, de mate en de duur van de blootstelling te hebben beoordeeld. Indien er met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt, dient blootstelling en maatregelen (in een nadere RI&E) te worden vastgelegd.

(RI&E 2.2.6)

Bij de inkoop van specifieke stoffen dienen de risico's voor de gezondheid te worden beoordeeld. Hierdoor worden de risico's beter beheersbaar. Bij inkoop dient naast een financiële beoordeling ook een veiligheidsbeoordeling te worden gemaakt.

De in koper dient hiervoor de nodige kennis te bezitten, of iemand hierbij te betrekken die de nodige kennis heeft.

(RI&E 2.2.7)

Van de gebruikte specifieke stoffen dient te zijn onderzocht of er minder schadelijke alternatieven in de handel zijn. De eerste stap die genomen moet worden om de risico's van specifieke stoffen te verminderen is te beoordelen of het gebruik van een gevaarlijke stof/product wel noodzakelijk is. In de praktijk blijkt vaak dat er minder schadelijke producten in de handel aanwezig zijn. Aan de hand van de RI&E dient een prioriteitenlijst van meest gevaarlijke stoffen te worden gemaakt. Deze wordt gebruikt bij het zoeken naar alternatieven.

(RI&E 2.2.8)

Op arbeidsplaatsen waar specifieke stoffen aanwezig zijn, is het verboden te eten en drinken en eten en drank te bewaren. Welke handelingen precies verboden zijn hangt af van de gevarencategorie van de Wet Milieugevaarlijke Stoffen waar de op de arbeidsplaats aanwezige stoffen onder vallen. Er dient een aparte ruimte of kantine te zijn om te eten en te drinken.

(RI&E 2.2.11)

Indien op arbeidsplaatsen en/of bij werkzaamheden specifieke en/of hinderlijke stoffen kunnen vrijkomen, moeten deze bij de bron worden afgezogen. Door dampen, gassen of stoffen direct bij de bron weg te zuigen wordt voorkomen dat medewerkers hieraan worden blootgesteld en dat de omgevingslucht wordt verontreinigd. Hierdoor wordt ook voorkomen dat derden aan dampen, gassen of stoffen worden blootgesteld. Werkzaamheden waarbij bronafzuiging wenselijk is, zijn onder meer lassen, solderen, werken met oplosmiddelen, zagen, frezen en boren. Het bedrijf moet zorgen voor bronafzuiging op werkplekken waar gevaarlijke stoffen vrij kunnen komen.

(RI&E 2.2.12)

Alle ruimten waar medewerkers aan specifieke en/of hinderlijke stoffen kunnen worden blootgesteld, dienen voldoende te worden geventileerd. Verontreinigde lucht moet op een doeltreffende wijze worden afgevoerd. Gelijktijdig moet voldoende toevoer van niet verontreinigde lucht gewaarborgd zijn. De mate van ventilatie moet zijn afgestemd op de werkzaamheden die uitgevoerd worden. De ruimte moet per uur minstens 6 maal ververs worden. Het bedrijf dient de fabrikant te vragen om de capaciteit van de ventilatieapparatuur. Er kan dan berekend worden of lucht in de ruimte voldoende ververs wordt: capaciteit (in m³/uur)/volume van de ruimte (in m³).

(RI&E 2.2.13)

In werkrumtes waar specifieke en/of hinderlijke stoffen aanwezig zijn, dienen niet meer medewerkers aanwezig te zijn dan noodzakelijk. Compartimentering van werkzaamheden met gevaar voor blootstelling en werkzaamheden zonder gevaar voor blootstelling voorkomt dat meer medewerkers dan noodzakelijk worden blootgesteld. Er dient te worden gezorgd dat werkzaamheden met specifieke stoffen in een ruimte worden uitgevoerd waar geen andere werkzaamheden worden verricht.

(RI&E 2.2.14)

Er gelden strenge regels in het Arbobesluit bij mogelijke blootstelling aan asbest, en/of bij de kans dat bij werkzaamheden asbest vrijkomt. De werkgever moet zich laten bijstaan door een deskundige voor de inventarisatie van het asbest in het gebouw en voor het verwijderen van het asbest. Bij het werken aan asbest moeten extra PBM worden gebruikt.

(RI&E 2.2.17)

Uitwerking

- Uitwerking van algemene informatie staat beschreven in sectie 2 van de RI&E.
- Uitwerking van algemene protocollen staat beschreven in paragraaf 2.
- Uitwerkingen van specifieke risico's met betrekking tot specifieke stoffen staan beschreven in paragraaf 3 t/m 5.
- De vereisten met betrekking tot voorlichting over specifieke stoffen staan beschreven in hoofdstuk 1.2.
- De vereisten met betrekking tot PBM en specifieke stoffen staan beschreven in hoofdstuk 4.4.

5.1 Gezondheidsschadelijke stoffen

Gezondheidsschadelijke stoffen

Door klanten aangeleverd wasgoed kan risico's voor de veiligheid en gezondheid van werknemers opleveren. Er zijn diverse stoffen waarmee wasgoed "besmet" kan zijn. Oliën en vetten, PCB's, biologische agentia en cytostatica zijn voorbeelden van stoffen die een risico vormen, met name voor werknemers die in de vuilsorteer werkzaam zijn.

Door een goede inventarisatie van de risico's die verbonden zijn aan het aangeleverde wasgoed, kan bepaald worden of en op welke wijze het wasgoed behandeld moet worden en welke (aanvullende) maatregelen nodig zijn.

Classificatielijst besmettingsrisico's

In deze arbocatalogus is een classificatielijst opgenomen waarin een risicofactor per branche staat vermeld. De score per branche bepaalt in welke risicoklasse de behandeling van het wasgoed wordt ingedeeld.

De volgende risicoklassen zijn gedefinieerd:

- Klasse 3: Altijd dragen van Persoonlijke Beschermingsmiddelen verplicht; vragenlijst moet door de klant worden ingevuld (zie deel 3); extra maatregelen op maat worden nauwkeurig omschreven.
- Klasse 2: Altijd een vragenlijst laten invullen door de klant (zie deel 3); dragen Persoonlijke Beschermingsmiddelen standaard verplicht volgens protocollaire instructies.
- Klasse 1: Kan een risico zijn; de vertegenwoordiger vraagt er op basis van eigen bevinden naar; eventueel invullen van een vragenlijst. Zie hiervoor: 'Classificatielijst risico's'.

Afspraken met de klant

Met de klant worden schriftelijke afspraken gemaakt over de gezondheidsschadelijke risico's bij de reiniging/wassing van artikelen. Aan de klant wordt een vragenlijst voorgelegd ter inventarisatie van mogelijke risico's. De klant verklaart middels dit formulier melding te maken van eventuele (wijzigende) omstandigheden die van invloed zijn op de risico's van het vervuild wasgoed. In de vragenlijst wordt direct de relatie gelegd naar mogelijke maatregelen.

Uitwerking

- De risicofactor per branche staat vermeld in de Classificatielijst besmettingsrisico's (bijlage).
- Een voorbeeld van het maken van afspraken met de klant is uitgewerkt in de Vragenlijst voor klanten met betrekking tot inventarisatie van gezondheidsschadelijke stoffen beschikbaar (bijlage).

5.2 Algemeen Risicopreventie Protocol

Algemeen risicopreventie protocol

Bedrijven hebben vaak protocollen of instructies voor voorkomende besmettingsrisico's. De protocollen zijn geschreven voor bepaalde situaties die kunnen ontstaan, gericht op het beheersbaar maken van bestaande situaties en het kunnen nemen van gewenste maatregelen in geval van ongewenste situaties. Een protocol dient aandacht te besteden aan de volgende onderwerpen:

- algemene omschrijving
- doel
- toepassingsgebied
- preventiemaatregelen
- directe maatregelen
- melding risico
- registratie risico
- evaluatie (incl. herbeoordeling RI&E).

Meldingsformulier

Ieder protocol dient een meldingsformulier te hebben. Een standaard meldingsformulier dient aandacht te besteden aan de volgende onderwerpen:

- Datum van accident / blootstelling en tijdstip
- Naam
- Geboortedatum
- Afdeling
- Aard van het incident
- Melding van het incident bij arbodienst of vergelijkbaar 1e hulp ziekenhuis (datum en tijdstip)
- Direct genomen maatregelen
- Preventief genomen maatregelen
- Registratie van risico
- Klant waarvan het wasgoed afkomstig was
- Paraaf manager
- Datum van melding.

Meldingsformulier bijzondere omstandigheden

Indien zich op de werkplek of in ruimten bijzondere omstandigheden voordoen, worden deze genoteerd en geëvalueerd. Voor de bijzondere omstandigheid wordt een meldingsformulier ingevuld, welke de volgende onderwerpen bevat:

- Datum
- Naam
- Afdeling
- Omschrijving bijzondere omstandigheid
- Inschatting mogelijke gevolgen
- Direct genomen maatregelen
- Mogelijke preventieve maatregelen
- Klant waarvan het wasgoed afkomstig was
- Paraaf manager.

Uitwerking

- Een standaard protocol is het Algemeen risicopreventie protocol (bijlage).
- Een voorbeeld meldingsformulier is het Meldingsformulier prik-, snij- of spatincidenten (bijlage).

5.3 Risicopreventie Protocol Biologische Agentia

Risicopreventie Protocol Biologische Agentia

Biologische agentia zijn micro-organismen zoals bacteriën, virussen, en schimmels. Deze biologische agentia kunnen schadelijk zijn voor de mens. Ze zijn bekende veroorzakers van infectieziekten, allergieën en vergiftiging. Werknemers lopen kans op besmetting via vervuild wasgoed zoals vuil beddengoed en vuile kleding, afkomstig van o.a. ziekenhuizen, de zorgsector en de vleesverwerkende industrie. Ook kunnen werknemers zich per ongeluk prikken aan achtergebleven naalden in het wasgoed en zo besmet raken. Prikaccidenten vormen het grootste risico op besmetting onder meer op hepatitis en HIV.

Uitwerking

- Voor biologische agentia is een specifiek risicopreventieprotocol uitgewerkt; het Protocol Biologische Agentia (bijlage).
- Voor omgaan met en melden van prikaccidenten is een apart veiligheidsprotocol (bijlage) en meldingsformulier (bijlage).

5.4 Risicopreventie Protocol met cytostatica besmet linnengoed

Risicopreventie Protocol Cytostatica

Cytostatica zijn geneesmiddelen die de celdeling remmen en gebruikt worden bij de behandeling van kanker. Deze stoffen kunnen een gevaar opleveren voor de gezondheid van iedereen die er mee in aanraking komt. Dit kan via huidcontact of via de lucht. Wasgoed afkomstig van ziekenhuizen en andere instellingen kan besmet zijn met cytostatica. Uit het onderzoek naar gebruik van en blootstelling aan cytostatica buiten het ziekenhuis blijkt dat bedrijven maatregelen moeten nemen om dit arbeidsrisico te beheersen.

Persoonlijke BeschermingsMiddelen

In het protocol worden handschoenen voorgeschreven om besmetting te voorkomen.

Doordat wasgoed gescheiden wordt aangeleverd in waszakken die direct gelegegd worden in de machines, volstaan handschoenen als PBM. Van het handmatig sorteren van vuil wasgoed is immers geen sprake.

Uitwerking

- Voor cytostatica is een specifiek risicopreventieprotocol uitgewerkt; het Protocol Cytostatica (bijlage).
- Eveneens is een overzicht beschikbaar met instructies voor het wasproces bij met cytostatica besmet linnengoed (bijlage).
- Bijlage 14 in Beleidsregels Arbeidsomstandighedenbesluit behorend bij beleidsregel 4.18-5 Arbobesluit: Doeltreffende beheersing van de blootstelling aan cytostatica in ziekenhuizen.

5.5 Risicopreventie Protocol prik-, snij- of spatincidenten

Risicopreventie Protocol Prik-, snij- of spatincidenten

De omschrijving van een prik-, snij- of spatincident luidt als volgt:

- een verwonding met een scherp voorwerp (injectienaalden, mesjes, glaswerk, e.d.) dat mogelijk met bloed en/of met bloed vermengde lichaamsvochten en weefsel verontreinigd is
- spatten van bloed en/of met bloed vermengde lichaamsvochten in de ogen en/of mond en op niet-gesloten huid, o.a. gescheurde nagelriemen, kloofjes, dermatitis of andere wondjes (wanneer alcohol op de huid “bijt” is de huid niet intact).

Aanbeveling verwerking vuil wasgoed

Om medewerkers optimaal te beschermen tegen de risico's van beschreven incidenten, wordt in het protocol vaccinatie voorgeschreven. Het gaat om werknemers die (direct) met vuil wasgoed in aanraking komen. Voorkomen moet worden dat tijdelijk personeel, dat slechts kortstondig werkzaam is binnen het bedrijf en vaak op ad hoc basis, in aanraking komt met vuil wasgoed. Gezien de kortstondige aanwezigheid én de inzetbaarheid op erg korte termijn, is vaccinatie weinig zinvol. Extra risico's moeten voorkomen worden voor deze mensen. Tijdelijk personeel kan reactief ingeënt worden.

Uitwerking

- Voor prik-, snij-, of spatincidenten is een specifiek risicopreventieprotocol uitgewerkt. Dit is het Protocol Prik-, snij- of spatincidenten (bijlage).
- Eveneens is een Meldingsformulier prik-, snij- of spatincidenten beschikbaar (bijlage).

DOCUMENTATIELIJST

1. Algemeen arbobeleid

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 1, www.raltex.nl/arbo.
- Arboshop www.raltex.nl/arbo.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, NVW, Netex, FNV, CNV, 'Arboconvenant Linnenverhuur-, Wasserij- en Textielreinigingsbedrijven', 21 november 2001, www.raltex.nl/arbo.
- Projectorganisatie Arboconvenant Textielverzorging, 'Arbeidsomstandigheden in wasserijen en textielreinigingsbedrijven', www.arboconvenanttextielverzorging.nl.
- Raltex, Netex, FNV, CNV, 'Gezond en veilig werken: een schone zaak! Tips voor goede arbeidsomstandigheden in stomerijen'.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, film 'Maak arbeidsveiligheid bespreekbaar', 2006, www.arbeidsveiligheid.arboportaal.nl.
- Basiscursus wasserij: de Arbowed, www.raltex.nl/tct/cursusoverzicht.
- Arbeidsomstandighedenbesluit, Arbeidsomstandighedenregeling, Beleidsregels arbeidsomstandighedenwetgeving, <http://wetten.overheid.nl>

1.1. Risico-inventarisatie en –evaluatie

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, www.raltex.nl/arbo.
Bestaat uit de drie onderdelen:
  - koude winkel
  - lauwarme winkel
  - warme winkel

1.2. Voorlichting/onderricht werknemers

- Netex, 'Eisenstellend document 2009, januari 2009, hoofdstuk 4.3, www.netex.nl/ledeninformatie/milieu/milieu-en-kwaliteitscertificaat.
- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 1 en 2, www.raltex.nl/arbo.
- Protocol Gezond en veilig werken (bijlage).

1.3. Psychosociale belasting

- Vaste Commissie voor Linnenverhuur- en Wasserijbedrijven en voor Chemische Wasserijen en Ververijen, folder 'Ongewenst gedrag' (bijlage).
- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 7, www.raltex.nl/arbo.
- Werkdrukverkenner, www.raltex.nl/arbo.
- Documentatieblad Werkdrukverkenner Textielverzorging, www.raltex.nl/arbo.
- Stichting van de arbeid, 'Aanbeveling intimidatie en geweld op het werk', 5 november 2008, publicatienummer 4/08, www.stvda.nl.

2. Inrichting werkplek

2.1. Inrichting gebouwen

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 10.2, www.raltex.nl/arbo.
- Netex, 'Eisenstellend document 2009, januari 2009, hoofdstuk 3, www.netex.nl/ledeninformatie/milieu/milieu-en-kwaliteitscertificaat.

2.2. Elektrotechnische installaties

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 10.2, www.raltex.nl/arbo.
- NEN 3140: Bedrijfsvoering van elektische installaties, Aanvullende Nederlandse bepalingen voor laagspanningsinstallaties, www.nen.nl.

2.3. Hygiëne en faciliteiten

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 10, www.raltex.nl/arbo.
- Protocol Gezond en veilig werken (bijlage).

3. Fysieke belasting

3.1. Ergonomie

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 3, www.raltex.nl/arbo.
- Protocol Ergonomie (bijlage).
- Ergonomie Opleidingen Nederland, www.ergonomieopleidingen.nl.

3.2. Intern transport

3.3. Klimaat

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 11.2, www.raltex.nl/arbo.
- Protocol Klimaat (bijlage).
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 'Arboconvenant: Onderzoek naar binnenklimaat en geluid in wasserijen en textielreinigingsbedrijven', juni 2002, www.raltex.nl/arbo.

3.4. Geluid, trillingen

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 9.2, www.raltex.nl/arbo.
- Protocol Geluid (bijlage).
- Arbo-Informatieblad nr. 4: Lawaai op de arbeidsplaats, <http://arbeidsinspectie.szw.nl>.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 'Arboconvenant: Onderzoek naar binnenklimaat en geluid in wasserijen en textielreinigingsbedrijven', juni 2002, www.raltex.nl/arbo.

3.5. Beeldschermwerk

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 5.2, www.raltex.nl/arbo.
- Arbo-Informatieblad nr. 2: Werken met beeldschermen, <http://arbeidsinspectie.szw.nl>.

4. Veiligheid

4.1. Gebruik arbeidsmiddelen alsmede keuring en onderhoud

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 12, www.raltex.nl/arbo.
- TCT Cursus Machineveiligheid, www.raltex.nl/tct/cursusoverzicht.

4.2. Machineveiligheid

- Machinerichtlijn 2006/42/EG, 17 mei 2006, <http://eur-lex.europa.eu>.
- Richtlijn arbeidsmiddelen 89/655/EG, 30 november 1989.
- Warenwet, 28 december 1935.
- Warenwetbesluit machines, 30 juni 1992.
- Arbowet, 18 maart 1999, www.wetten.nl/arbowed.
- Arbobesluit, 15 januari 1997, www.wetten.nl/arbobesluit.
- TCT: 'Cursus Machineveiligheid', www.raltex.nl/tct/cursusoverzicht.

4.3. Chemische veiligheid

- TCT: 'Cursus Per- en KWL-reiniging', www.raltex.nl/tct/cursusoverzicht.
- TCT: 'Cursus Veilig omgaan met chemie', www.raltex.nl/tct/cursusoverzicht.
- Brochure Schoner Producteren (2010) van Netex

4.4. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 13, www.raltex.nl/arbo.
- FTN, 'Risico Preventie Systeem', www.raltex.nl/arbo.

4.5. Gevaar voor brand/explosie, vergiftiging en bedwelming

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 12.9, www.raltex.nl/arbo.

4.6. Valgevaar

- 'Valgevaar', www.arboportaal.nl.

5. Specifieke stoffen

- Raltex, 'RI&E Textielverzorging: Textielreinigingsbedrijven', augustus 2006, sectie 2, www.raltex.nl/arbo.
- Netex, 'Eisenstellend document 2009, januari 2009, hoofdstuk 5, www.netex.nl/ledeninformatie/milieu/milieu-en-kwaliteitscertificaat.

5.1. Algemeen

- Classificatielijst besmettingsrisico's (bijlage).
- Vragenlijst klanten Inventarisatie gezondheidsschadelijke stoffen (bijlage).

5.2. Algemeen risicopreventie protocol

- Algemeen risicopreventie protocol (bijlage).
- Meldingsformulier prik-, snij- of spatincidenten (bijlage).

5.3. Biologische agentia

- Protocol Biologische agentia (bijlage).
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 'Arboconvenant: Biologische agentia binnen de schoonmaak- en reinigingsbranche en de linnenverhuur-, wasserij- en textielreinigingsbranche', september 2003, www.raltex.nl/arbo.

5.4. Cytostatica

- Protocol Cytostatica (bijlage).
- Wasproces cytostatica besmet linnengoed (bijlage).
- Arbeidsinspectie, 'Besmet wasgoed en andere arbeidsrisico's in de wasserijbranche', 2006, www.arbeidsinspectie.szw.nl.

5.5. Prik-, snij- of spatincidenten

- Protocol Prik-, snij-, of spatincidenten (bijlage).
- Meldingsformulier prik-, snij-, of spatincidenten (bijlage).

6 Aanvullende informatie

Arboshop

In het kader van het Arboconvenant Textielverzorging is er voorlichtingsmateriaal gemaakt over goede arbeidsomstandigheden in de stomerijen. Dit materiaal is voor zowel werkgever als werknemer nuttig. Via www.raltex.nl/arbo of www.arboconvenanttextielverzorging.nl is veel informatie verkrijgbaar over de arbeidsomstandigheden in de linnenverhuur- en wasserijbedrijven.

Een aantal van de documenten die op de website te vinden zijn:

- Handboek Werkplekoptimalisatie
Het handboek bevat een stappenplan voor het herkennen en voorkomen van fysieke belasting, concrete adviezen per afdeling en een checklist voor de ergonomische aspecten bij nieuw aan te schaffen apparatuur.
- Instructie DVD
De DVD bevat 2 films: een voor de wasserij en een voor de stomerij. Uit de films blijkt dat met eenvoudige middelen of veranderingen in werkhouding, de fysieke belasting van medewerkers kan worden verminderd.
- Meer grip op arbo- en re-integratiedienstverlening voor werkgevers
Een checklist die behulpzaam is bij een beoordeling van contracten met en dienstverlening van arbo- en re-integratiebedrijven.
- Meer grip op arbo- en re-integratiedienstverlening voor OR/PVT's
Een checklist die behulpzaam is bij een beoordeling van contracten met en dienstverlening van arbo- en re-integratiebedrijven.
- Modelprotocol ziekteverzuimbegeleiding
Dit model dient om het bedrijfsprotocol te toetsen op volledigheid of om een nieuw protocol te maken.
- Werkdrukverkenner
De CD-rom Werkdrukverkenner Textielverzorging heeft als doel om snel inzicht te verschaffen in de mate van werkdruk die werknemers ondervinden, alsmede een indruk te krijgen wat daarvan de oorzaken en gevolgen zijn.
- Informatiebrochures
- Arbeidsomstandigheden in textielservicebedrijven, industriële wasserijen en textielreinigingsbedrijven; informatieboekje voor werkgevers over arbo-beleid, fysieke belasting, klimaat en geluid

6.1 Opleiding

Opleiding

Naar aanleiding van het plan van aanpak is de Arbomodule voor de Basis cursus Wasserijen ontwikkeld en de Arbomodule voor de stomerij-sector. Beide Arbomodules zijn meteen na oplevering overgedragen aan het O&O-fonds. Het O&O-fonds heeft de modules ter beschikking gesteld aan de opleiders in de sector.

Overzicht cursussen Textielverzorging: linnenverhuur- en wasserijbedrijven

Opleiding	Duur	Door wie	Doelgroep	Vorm
Nederlands op de werkvloer	10 dagdelen	IVIO	Deelnemers die het Nederlands niet volledig beheersen	in-company

Basis cursussen Algemeen

Opleiding	Duur	Door wie	Doelgroep	Vorm
Basisopleiding wasserij	5 dagdelen	SVS opleidingen	Productiemedewerkers in de wasserij	in-company of open
Natwassen van persoonsgebonden kleding	2 dagdelen	Christeyns Academy	Medewerkers en direct leidinggevenden verantwoordelijk voor het wassen en afwerken van de persoonsgebonden kleding van klanten	in-company of open
De wasserij, een globaal overzicht	2 dagdelen	Christeyns Academy	Bedrijfsleiding, kadermedewerkers, technische dienst en direct leidinggevenden verantwoordelijk voor alle afdelingen in het bedrijf	in-company of open

Veiligheid

Opleiding	Duur	Door wie	Doelgroep	Vorm
Veiligheid in de wasserij	1 dagdeel, datum op aanvraag, locatie: intern	Christeyns Academy	Medewerkers, technische dienst en direct leidinggevenden verantwoordelijk voor doseertechniek, overslag en omgang met veiligheid in het bedrijf	in-company
Machineveiligheid workshop (TKT/TCT)	1 dagdeel	TCT	Verantwoordelijken voor machineveiligheid in het natwasserijbedrijf	in-company of open

6.2 Protocol gezond en veilig werken

Uw werkgever vindt het belangrijk dat u gezond en veilig werkt. Daarom zijn er afspraken over kleding, schoenen, de wielen van containers en stamatten.

Vuile was

Het wasgoed waarmee u werkt kan besmet zijn.

Het komt uit de zorg, de horeca of de industrie.

Uw werkgever maakt afspraken met de klant.

Het is belangrijk dat u zich beschermt, zodat u niet ziek wordt van de was.

Er zijn drie klassen vuile was. Klasse 3 heeft het hoogste risico.

U moet weten welke klasse het wasgoed heeft, waarmee u werkt.

U krijgt precies te horen welke bescherming nodig is.

Als u erom vraagt, geeft de werkgever u de afspraken en legt het uit. Bescherm uzelf.

Uw werkgever levert de bescherming die u moet dragen.

Dat hangt af van de klasse van de vuile was.

U moet de bescherming, zoals handschoenen of een mondkapje altijd dragen tijdens het werk.

Bijvoorbeeld:

- Werkkleding
- Schoenen
- Handschoenen
- Schorten
- Bril tegen spatten
- Mondkapje tegen spatten.

Als er vuil of spatten op de bescherming komt: direct schoon maken of een nieuwe pakken.

Blijf schoon

Als u zelf schoon bent, wordt u niet alleen minder snel ziek, u besmet ook anderen minder snel.

- Korte en schone nagels, geen kunstnagels
- Lang haar opsteken of in een staart
- Baarden en snorren kort en verzorgd
- Geen ringen, armbanden of horloges
- Piercing uit
- Niet eten, drinken of roken op de werkplek
- Wondjes afdekken met een waterdichte pleister
- Handen wassen na het werk met water en zeep
- Droge handen schoon maken met alcohol.

Als het toch mis gaat

Ook als u zich aan de regels houdt, kan er iets mis gaan.

U moet dan weten wat u moet doen.

Dat moet uw werkgever van te voren met u bespreken.

U kunt uzelf of een ander besmetten.

U kunt ook de was of het gebouw besmetten.

Als dat gebeurt, moet u dat direct melden bij uw leidinggevende.

Uw leidinggevende moet dan een formulier invullen.

U moet samen bespreken wat er is gebeurd.

Zwaar werk

Als u voor uw werk lang moet staan op één plek, is dat ongezond.

Daar kunt u wat aan doen:

- Schoenen
- Stamatten
- Vouwtafels op de goede hoogte.

Uw werkgever zorgt hiervoor.

In 2008 moet de helft van de vouwtafels of meer in hoogte verstelbaar zijn, tenzij de werkgever aantoont dat in de specifieke situatie de vouwtafel niet in hoogte verstelbaar behoeft te zijn.

Duwen en trekken van bakken en containers is ook ongezond.

Uw werkgever zorgt voor:

- Bakken met verende bodem;
- Containers met grote wielen.

Als uw werkgever nieuwe bakken of containers koopt, moet hij daar op letten.

In 2010 moeten alle bakken en containers aan de eisen voldoen.

6.3 Seksuele intimidatie en discriminatie

ONGEWENST GEDRAG

Een folder over seksuele intimidatie en discriminatie

De laatste jaren wordt duidelijk dat meer mensen dan aanvankelijk werd gedacht op het werk te maken hebben met ongewenst gedrag. Naar alle waarschijnlijkheid komt ongewenst gedrag met een seksueel karakter en ook discriminatie voor binnen onze branche. We hebben het dan niet alleen over ernstige vergripen. Ook door dubbelzinnige opmerkingen en suggestieve gebaren kunnen mensen zich gekwetst of in het nauw gedreven voelen. Mensen die het slachtoffer worden van ongewenst gedrag door collega's en chefs weten vaak niet hoe ze daarop het beste kunnen reageren. Er is ook geen standaardmethode voor handen. Het is in ieder geval belangrijk om er over te praten. Eenieder die zich bedreigd of ongemakkelijk voelt door ongewenst gedrag van een collega of een chef kan hulp zoeken om het probleem op te lossen. Daarover gaat deze folder. Hopelijk dat een en ander ongewenst gedrag helpt voorkomen.

Wat is seksuele intimidatie?

De meest gebruikte omschrijving voor seksuele intimidatie luidt als volgt: "ongewenst seksueel getinte aandacht van een personeelslid voor een ander personeelslid". Deze komt tot uiting in bepaalde gebaren, handelingen, dubbelzinnige opmerkingen, handtastelijkheden en zelfs aanranding en verkrachting.

Wat is discriminatie?

Dit is het zich opzettelijk beledigend of bedreigend uitlaten over niet ter zake doende kenmerken van iemand zoals ras, huidskleur, godsdienst en seksuele geaardheid. Een precieze opsomming van alle mogelijke ongewenste omgangsvormen is niet te geven. Het is vaak moeilijk aan te geven waar de grens ligt. Het hangt af van de personen en de omstandigheden of de gedragingen als ongewenst en intimiderend worden ervaren. Wat de een onverschillig laat, ervaart een ander als ongewenst, kwetsend of bedreigend. Natuurlijk kan alleen datgene als ongewenst worden aangemerkt, dat als ongewenst wordt ervaren.

Hoe moet je reageren:

Wie het mikpunt is van seksuele intimidatie en discriminatie kan zich vaak moeilijk verweren. Hij of zij voelt zich machteloos, zoekt de schuld bij zichzelf of is gewoon bang voor maatregelen. Want wie er iets van zegt, loopt kans de schuld te krijgen van het verstoren van de werksfeer. Bovendien kan er sprake zijn van verschillende interpretaties van gedrag. De angst om anderen ten onrechte te beschuldigen is groot. Het is vaak moeilijk om aan te geven dat men ergens niet van gediend is en openlijk afwijzend te reageren. Een positieve reactie van anderen uit de groep kan van groot belang zijn, waardoor het voor het slachtoffer gemakkelijker wordt om er over te praten.

Het advies is: *BLIJF ER NIET MEE RONDLOPEN!*

Steun en bemiddeling:

Er is geen standaard recept te geven voor de manier waarop iemand zich tegen ongewenst gedrag kan verweren. Dat hangt ondermeer af van de persoon zelf, van de aard van het gedrag en van de onderlinge verhoudingen op het werk. Iemand die last heeft van ongewenst gedrag moet daarover kunnen praten en raad kunnen vragen, eventueel binnen het bedrijf bij een vertrouwd persoon maar ook daarbuiten bij de centrale vertrouwenspersoon. Met je klachten kan je eventueel ook bij een vakbond terecht.

Wat doet de centrale vertrouwenspersoon?

De vertrouwenspersoon is het aanspreekpunt voor iedereen die (regelmatig) met ongewenst gedrag, zoals in deze folder omschreven, geconfronteerd wordt. De vertrouwenspersoon luistert en kan helpen bij het zoeken naar een oplossing en als je dat wenst helpen bij het indienen van een klacht bij de Klachtencommissie. Uiteraard heeft de vertrouwenspersoon een geheimhoudingsplicht. Je hoeft niets te melden bij je chef als je contact opneemt met de vertrouwenspersoon. Bovendien neemt de vertrouwenspersoon geen contact op met jouw werkgever zonder jouw toestemming.

Klachtencommissie en klachtenbehandeling:

De werkne(e)m(st)er die geconfronteerd wordt met seksuele intimidatie of discriminatie kan zich wenden tot de Klachtencommissie. Deze is onafhankelijk.

Iedere klacht die bij de Klachtencommissie wordt ingediend, wordt door de Klachtencommissie zorgvuldig onderzocht. De werkne(e)m(st)er zal zelf de klacht bij de Klachtencommissie moeten toelichten. De commissie luistert ook naar degene tegen wie hij of zij een klacht heeft ingediend.

Binnen 4 maanden brengt de Klachtencommissie op grond van deze gegevens een advies uit en doet zij uitspraak over de te treffen maatregelen door de werkgever.

De centrale vertrouwenspersoon kan je bereiken via:

De vertrouwenslijn: 010 - 280 94 70

De Klachtencommissie is te bereiken op het navolgende adres:

p/a Vaste Commissie voor Linnenverhuur- en Wasserijbedrijven en voor Chemische Wasserijen en Ververijen.

Postbus 90154

5000 LG Tilburg

tel: 013-5944466

7. Protocol vloeren

Toelichting

De ondergrond moet voldoende zijn om de veiligheid en gezondheid van medewerkers te waarborgen en in het Arbobesluit staat dat “vloeren van arbeidsplaatsen zoveel mogelijk stroef moeten zijn”.

Norm

De Nederlandse Technische Afspraak 7909; versie 2003 beschrijft wrijvings eigenschappen van vloeren inclusief testmethodieken. De leverancier van een vloer kan informatie over de slipwerendheid geven. Ook kan deze gemeten worden.

Aanvullende maatregelen

1. Aanbrengen (eventueel achteraf) van antislipmateriaal.
2. Dragen van schoeisel met antislipzool.
3. Schoonhouden van de vloer.

Belangrijk is dat een ondergrond waarop gewerkt wordt (vloer, bordes, trapje, plateau op transportmiddel) voldoende stroef is. Er wordt dan gesproken van slipwerendheid van de ondergrond. Hiervoor geldt:

Als u materiaal inkoopt of een vloer laat leggen vraagt u dan de leverancier te garanderen dat aan deze norm voldaan wordt. Als u twijfelt, kunt u zelf een meting laten verrichten.

7.1 Protocol noodsituaties en besloten ruimtes

Protocol noodsituaties en besloten ruimtes

Sectie 10.3 “Inrichting arbeidsplaatsen, Voorzieningen in noodsituaties” van de RI&E geeft de nodige aandachtspunten betreffende noodsituaties.

1. Er moet voldoende blusmiddelen aanwezig zijn waarmee de aanwezige medewerkers een beginnende brand kunnen blussen. Met blusmiddelen worden bedoeld handblustoestellen, brandslangen en branddekens. Bij de gemeentebandweer kunt u over plaatsing en aantallen advies vragen. Bedenk dat er verschillende type branden zijn en ook verschillende typen blusmiddelen. De middelen moeten op het type brand zijn afgestemd. Arbobesluit artikel 3.8.
2. De niet-automatische blusmiddelen moeten gemakkelijk te bereiken zijn. Plaats deze op duidelijk herkenbare plaatsen die makkelijk te bereiken zijn. Controleer regelmatig of dit nog het geval is.
3. De werking en plaatsing van blusmiddelen moet jaarlijks gecontroleerd worden. Hiermee wordt bedoeld of een daartoe gespecialiseerde organisatie of instelling (via een contract) jaarlijks een controle uitvoert.
4. De plaats van alle geplaatste blusmiddelen moet door middel van de voorgeschreven pictogrammen aangegeven zijn. Deze aanduiding moet plaatsvinden met behulp van rechthoekige of vierkante rode borden, met daarop het symbool van het betreffende blusmiddel. Arbobesluit artikel 3.8
5. Er moet een oogdouche aanwezig zijn. Een vaste opstelling heeft de voorkeur boven een spoelfles. Wordt laatstgenoemde gebruikt, dan moet regelmatig gecontroleerd worden of deze klaar is voor gebruik.
6. Vluchtwegen en nooduitgangen moeten aanwezig en toegankelijk/buikbaar zijn en geopend kunnen worden. Vrijhouden betekent dat geen opslag op de vluchtwegen en voor de deuren plaatsvindt. Nooduitgangen zijn te allen tijde te openen als de deuren zijn voorzien van een zodanige sluiting dat deze eenvoudig te openen zijn. In bepaalde gevallen kan hiervoor een sleutel in een kastje achter een breekglas bij de deur worden opgehangen. Arbobesluit artikel 3.77.
7. Vluchtwegen en nooduitgangen en arbeidsplaatsen die voorzien zijn van kunstlicht, moeten voorzien zijn van noodverlichting. Noodverlichting is kunstverlichting die ingeschakeld wordt wanneer gedurende de arbeidstijd de normale verlichting uitvalt. Bovendien moeten in alle bedrijven de vluchtwegen zijn voorzien van noodverlichting. Noodverlichting is verplicht in bedrijfsruimten met een verhoogd brand- en/of explosiegevaar, waar bewegende delen van machines of obstakels gevaar kunnen opleveren en waarin in het geheel geen daglicht kan toetreden. Ruimten waarin 50 personen of meer gelijktijdig plegen te verblijven moeten op grond van het Bouwbesluit zijn voorzien van Noodverlichting. Arbobesluit artikel 3.6.
8. Deuren van nooduitgangen en de deuren in de vluchtrichting van de vluchtwegen moeten van binnenuit naar buiten toe opengaan. Als bijvoorbeeld een deur in een scheidingswand tussen twee afdelingen voor beide afdelingen in de vluchtweg is opgenomen, kan het nodig zijn deze deur zodanig uit te voeren dat hij in beide richtingen kan draaien. Schuif- en draaideuren kunnen belemmerend werken in vluchtwegen en dienen daarom niet in een vluchtweg te zijn opgenomen. Arbobesluit artikel 3.7.
9. Vluchtwegen en alle (nood)uitgangen zijn door middel van voorgeschreven pictogrammen aangegeven. De aanduiding van (nood)uitgangen moet plaatsvinden met behulp van rechthoekige of vierkante groene borden waarop met behulp van een pijl de (loop)richting is aangegeven. Bij nooduitgangen dient tevens een (vluchtende) figuur te zijn aangegeven. Arbobesluit artikel 3.7.
10. Besloten ruimten moeten met explosie- en zuurstofmeters worden bewaakt. In deze ruimten mag niet alleen worden gewerkt. Besloten ruimten zijn ruimten die niet of minder goed toegankelijk c.q. te ontvluchten zijn en waar weinig of geen (natuurlijke) ventilatie aanwezig is. De concentratie van gassen, dampen en/of stof kan in deze ruimten snel oplopen, leidend tot gevaar voor verstikking, bedwelming, vergiftiging, brand of explosie. Kruipruimten onder de vloer en kelders kunnen besloten ruimte zijn. Arbobesluit artikel 4.6.
11. In een besloten ruimte kunnen zich giftige, brandbare of verstikkende gassen ophopen. Omdat er geen tot weinig ventilatie is, is er bij het werken in een besloten ruimte een verhoogd risico. Maatregelen die genomen moeten worden:
  1. Werk nooit alleen: buiten de ruimte moet continu een veiligheidswacht aanwezig zijn.
  2. Voordat de besloten ruimte betreden wordt, moet er een meting verricht worden naar de hoeveelheid brandbaar gas/damp, de concentratie zuurstof en evt de concentratie van vergiftige gassen (koolmonoxide, zwavelwaterstof);
  3. Zorg voor goede persoonlijke beschermingsmiddelen;
  4. Gebruik explosieveilige apparatuur. Arbobesluit artikel 4.6.

Bedrijfshulpverlening

Sectie 1.16 van de RI&E behandelt aandachtspunten rond de bedrijfshulpverlening.

1. Voldoet de organisatie van de bedrijfshulpverlening in uw organisatie aan de voorschriften in de toelichting?
De organisatie van de bedrijfshulpverlening dient te zijn afgestemd op de specifieke bedrijfsomstandigheden en zodanig te zijn dat BHV'ers onder alle omstandigheden bereikbaar en beschikbaar zijn bij ongeval en brand. Denk onder meer aan de organisatie in verband met ploegendienst en verlof. Het is zinvol om de organisatie op schrift vast te leggen. Het bedrijf dient over een protocol/werkwijze besmet wasgoed en prikaccidenten te beschikken. Het klakkeloos kopiëren van een BHV-organisatie van een ander bedrijf moet daarom worden afgeraden.
2. Zorg voor een goede organisatie van de bedrijfshulpverlening en stem deze af op de specifieke bedrijfsomstandigheden.
3. Zijn alle medewerkers op de hoogte van de wijze waarop de bedrijfshulpverlening in uw organisatie is georganiseerd?
4. Zorg dat iedereen op de hoogte is van hoe de bedrijfshulpverlening is georganiseerd. Geef hier periodiek aandacht aan.
5. Zijn EHBO-middelen beschikbaar en zijn er afspraken gemaakt over het controleren op houdbaarheid en volledigheid?
6. Heeft uw organisatie meer dan 15 medewerkers in dienst?
7. Heeft de werkgever in verband met zijn eventuele afwezigheid voor een goede vervanging gezorgd?
8. Heeft de werkgever (als natuurlijk persoon) de taken voor bedrijfshulpverlening zelf op zich genomen en beschikt hij hiervoor over voldoende deskundigheid, ervaring en uitrusting om de BHV-taken naar behoren te kunnen vervullen?
9. Zijn in uw organisatie bedrijfshulpverleners (BHV'ers) door de werkgever kenbaar gemaakt?
10. Zijn aan de bedrijfshulpverleners de vier wettelijke taken toebedeeld?
De vier wettelijke taken zijn het verlenen van eerste hulp bij ongevallen (EHBO); het beperken en bestrijden van brand en het voorkomen en beperken van ongevallen; het in noodsituaties alarmeren en evacueren van alle werknemers en andere personen in het bedrijf of inrichting en het alarmeren van en samenwerken met hulpverleningsorganisaties.
11. Is over de inschakeling van de BHV'ers vooraf overleg gepleegd met de ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging of, bij het ontbreken daarvan, met de belanghebbende medewerkers?
12. Is het aantal BHV'ers voldoende?
Het aantal BHV'ers moet zodanig zijn dat onder alle omstandigheden de vervulling van de taken op het gebied van de BHV gewaarborgd is. De volgende minimum richtlijn wordt gehanteerd: Bedrijven met 250 of minder medewerkers/personen: 1 BHV'er per 50 aanwezige medewerkers/personen. Bedrijven met meer dan 250 medewerkers/personen: minimaal 5 BHV'ers.

7.2 Protocol elektrotechnische installaties

Knelpunten

Het werken in de omgeving van elektrische installaties, brengt diverse risico's met zich mee. Elektrische spanning levert risico's wanneer werknemers hiermee in aanraking komen. Dit risico dient voorkomen te worden. Daarnaast is elektriciteit een risicofactor in verband met ontbrandingsgevaar.

Aandachtspunten en toelichting

In de secties 10.2.11, 10.2.12 en 10.2.13 van de RI&E is het volgende beschreven:

1. Worden elektrische installaties periodiek gekeurd en onderhouden door deskundigen?
Onder een elektrische installatie wordt verstaan een installatie of toestel dat werkt op elektrische energie, dan wel wordt gebruik om elektrische energie op te wekken. In NEN 3140 (Laagspanningsinstallaties) staat omschreven hoe onderhoud en keuring van een dergelijke installatie geregeld kan zijn. Arbobesluit artikel 3.4.
Leg het onderhoud vast in een onderhoudsprogramma. Sluit een onderhoudscontract af.
2. Worden werkzaamheden aan en met elektrische installaties, waarbij de kans op aanraking met spanning aanwezig is, alleen door speciaal opgeleide en bevoegde medewerkers uitgevoerd?
Naast eigen medewerkers kunnen ook deskundige derden worden ingeschakeld. Een voorbeeld van een bevoegdheidsregeling staat omschreven in NEN 3140. Arbobesluit artikel 3.5.
Zie erop toe dat alleen door deskundige mensen met de juiste bevoegdheid aan elektrische installaties wordt gewerkt.
3. Zijn de medewerkers geïnstrueerd dat er geen werkzaamheden mogen worden uitgevoerd aan of nabij onderdelen die onder (elektrische) spanning staan?
Dit geldt voor alle typen werkzaamheden. Als spanningvoerende delen door een storing of onregelmatigheid ongeïsoleerd raken, dienen de werkzaamheden in de directe omgeving onmiddellijk te worden onderbroken. Onderbreek de werkzaamheden bij elektrisch gevaar. Schakel een deskundige in. Arbobesluit artikel 3.5.

8. Protocol ergonomie

Omschrijving

De arbocatalogus is opgesteld om gezondheidsrisico's voor het personeel in de wasserij te beheersen. Een belangrijk onderdeel hierbij is het beheersen van risico's op het gebied van ergonomie. Met behulp van het systeem, waarbij gebruik wordt gemaakt van de kennis en documentatie uit het Arboconvenant Textielverzorging, worden gezondheidsrisico's zo veel mogelijk beperkt.

Doel

Op een aantal plekken in de wasserij geschieden de werkzaamheden voornamelijk staand. Het terugdringen van de daarmee gepaard gaande fysieke belasting vraagt om aandacht en om maatregelen.

Toepassingsgebied

Alle medewerkers die voornamelijk staand werk verrichten op één werkplek.

Preventiemaatregelen

Uit de RI&E, hoofdstuk 3.8 moet blijken of er sprake is van voornamelijk staand werk op een werkplek. De maatregelen die dan genomen moeten zijn:

- Verstrek gezondheidsschoeisel aan de medewerker en wijs de medewerker op de verplichting om dit schoeisel te dragen bij de werkzaamheden.
- Verstrek stahulpen of stamatten en instrueer de medewerker in het gebruik ervan.
- Zorg ervoor dat vanaf 1 januari 2008 tenminste 50% van de in gebruik zijnde vouwtafels in hoogte verstelbaar zijn en instrueer uw medewerker om hiervan een juist gebruik te maken.

Aanbevelingen

Met taakrotatie is eenzijdige fysieke belasting te voorkomen. Het verdient aanbeveling om taakrotatie bespreekbaar te maken en daar waar mogelijk in te voeren.

Documentatie

Via www.raltex.nl/arbo is informatie verkrijgbaar over de arbeidsomstandigheden in de wasserijen.

Evaluatie

Management evalueert de toepassing van preventiemaatregelen en de effectiviteit van de maatregelen. Management overlegt hierover met personeelsleden en ondernemingsraden / personeelsvertegenwoordigingen.

Normen zittend werk

Voor zittend werk zijn diverse normen beschreven die als referentie kunnen dienen, zoals NEN-EN1335-1:2000, NEN 2441:2002 of NEN 2449:1990.

De vertaalslag van deze normen is opgenomen in de RI&E Hoofdstuk 5 Beeldschermwerk.

8.1 Protocol klimaat

Belangrijkste knelpunten

Zowel in textielreinigingsbedrijven als in wasserijen leiden de warmte en het vocht die vrijkomen tot een relatief hoge temperatuur en luchtvochtigheid, met name in de zomer. In combinatie met het activiteitsniveau (fysieke zwaarte van het werk) leidt het klimaat tot een relatief hoge klimaatbelasting van de medewerkers. Er wordt geklaagd over warmte en benauwdheid. In mindere mate is er sprake van klachten over tocht, met name in de winter.

Wat betreft textielreinigingsbedrijven zijn de grootste verschillen in binnenklimaat en geluid te verwachten op basis van de hoogte en de ruimte van het bedrijfspand, vaak in samenhang met de leeftijd van het pand. Daarnaast is er nog een categorie duidelijk grotere bedrijven, de centrale bedrijven.

Belangrijkste aanbevelingen

Er zijn een aantal aanbevelingen voor textielreinigingsbedrijven en wasserijbedrijven te noemen.

- Er kunnen gasdrogers in plaats van stoomdrogers worden toegepast. Ook kunnen drogers met recirculatie worden toegepast, waarbij een deel van de lucht in de droger circuleert en dus minder lucht naar buiten wordt geblazen. Ook is afscherming bij drogers mogelijk.
- Er kan worden gezorgd voor een goed ventilatiesysteem, met adequate toevoorzieningen (regelbare openingen in verschillende gevels dan wel mechanische toevoer met geschikte wijze van inblazen) en adequate afvoorzieningen (roosters in/op dak, mechanische afvoer).
- Verwarming is wellicht niet nodig in verband met de reeds bestaande warmteproductie in combinatie met beperkte ventilatie in de winter.
- Met name in wasserijbedrijven kunnen de inrichting van het gebouw en eventueel aanpassingen aan het gebouw worden overwogen. Als er ruimte is, kunnen bijvoorbeeld werkplekken verhuisd worden naar plaatsen waar minder overlast is, of kunnen arbeidsextensieve processen (drogers en finishers) via een schot worden afgescheiden van de rest van de productieruimte.
- Het aanbrenge van dock-shelters kan bij veel bedrijven tot minder ongecontroleerde luchttoevoer leiden (minder tocht).
- Verder kan nog gedacht worden aan maatregelen met betrekking tot kleding.

Uitwerking

Uitwerking van dit onderdeel staat beschreven in:

- sectie 11.2 van de RI&E
- protocol klimaat (bijlage)

8.2 Protocol geluid, trillingen

Belangrijkste knelpunten

Wat betreft de geluidssituatie kan gesteld worden dat de galm in de ruimte gering is door de grote hoeveelheden textiel. Eventuele geluidsproblemen treden daardoor slechts lokaal op, dat wil zeggen alleen in de directe omgeving van de geluidsbron. Omdat er bij de grootste geluidsbronnen in wasserijbedrijven (wasmachines en drogers) vaak weinig werkplekken op korte afstand zijn, zijn er wat dit betreft nauwelijks risico's. In de nabewerking zijn er wel permanent bezette werkplekken bij geluidsbronnen, waarbij met name insteek en vouwapparatuur tot geluidsoverlast kan leiden. In wasserijbedrijven en textielreinigingsbedrijven met oudere apparatuur kunnen enkele nabewerkingapparaten zeer veel geluid produceren: hier gaat het bijna altijd om korte hoge druk signalen van bijvoorbeeld strekpoppen en detacheerspuiten.

Belangrijkste aanbevelingen

De belangrijkste aanbevelingen wat betreft geluidsreductie zijn:

- Vervanging van glijlagers door naaldlagers in de draaipunten van de bewegende onderdelen op de inlaatzijde van mangels voor rolhanddoeken.
- Aanbrengen van perslucht-afblaasdemper op de schakelstations van het railsysteem en andere onderdelen waar persluchtstoten optreden.
- Het op een gunstige manier indelen van de ruimte in compartimenten. Het scheiden van het wasgedeelte van het nabewerkinggedeelte.
- Aanpassingen in de vorm van de spuitstukken van de stoom. De praktijk laat zien dat op dit gebied grote winsten haalbaar zijn, zonder de prestatie te verminderen. Deze aanpassing is toepasbaar op toppers, strekpoppen en detacheerspuiten.

Trillingen

Aandachtspunten bij dit risico zijn:

1. alternatieve werkmethoden die de noodzaak van blootstelling aan mechanische trillingen verminderen;
2. de keuze van de juiste arbeidsmiddelen, ergonomisch goed ontworpen en zo weinig mogelijk trillingen veroorzakend, rekening houdend met het te verrichten werk;
3. de verstrekking van hulpmiddelen om het risico van gezondheidsschade ten gevolge van trillingen te voorkomen;
4. passende onderhoudsprogramma's voor de arbeidsmiddelen, de arbeidsplaats en de systemen op de arbeidsplaats;
5. het ontwerp en de indeling van de arbeidsplaats;
6. een adequate voorlichting en opleiding van de werknemers, opdat zij de arbeidsmiddelen veilig en juist gebruiken, zodanig dat de blootstelling aan mechanische trillingen zo gering mogelijk is;
7. beperking van de duur en intensiteit van de blootstelling;
8. passende werkschema's met voldoende rustpauzes;
9. het verschaffen van kleding die de blootgestelde werknemers beschermt tegen kou en vocht.

9. Gebruik arbeidsmiddelen alsmede keuring en onderhoud

9.1 Machineveiligheid

Inventarisatie

Inventarisatie arbeidsmiddelen:

- Zijn binnen het bedrijfsonderdeel 'Opslag Gevaarlijke Stoffen, Technische Dienst' arbeidsmiddelen aanwezig?
- Arbeidsmiddelen zijn alle op de arbeidsplaats gebruikte machines, installaties, apparaten, transportmiddelen en gereedschappen. Een arbeidsmiddel varieert van groot (bijvoorbeeld wasmachine) tot klein (bijvoorbeeld slijptol), en kan niet-aangedreven (bijvoorbeeld rolcontainer) of aangedreven (bijvoorbeeld mangel) zijn.
- Zijn binnen het bedrijfsonderdeel 'Ontvangst / vuil sorteren / wassen' arbeidsmiddelen aanwezig?
- Zijn binnen het bedrijfsonderdeel 'Afwerken' arbeidsmiddelen aanwezig?
- Zijn binnen het bedrijfsonderdeel 'Sorteren / inpakken / verzendklaar maken / opslaan' arbeidsmiddelen aanwezig?
- Zijn binnen het bedrijfsonderdeel 'Ontvangst / sorteren' arbeidsmiddelen aanwezig?
- Zijn binnen het bedrijfsonderdeel 'Voorbewerken / chemisch reinigen' arbeidsmiddelen aanwezig?
- Zijn binnen het bedrijfsonderdeel 'Afwerken' arbeidsmiddelen aanwezig?
- Zijn binnen het bedrijfsonderdeel 'Sorteren, inpakken, opslaan, expeditie' arbeidsmiddelen aanwezig?

Checklist en adviezen

1. Zijn de medewerkers voorgelicht over het doel, de werking en de beveiligingen van arbeidsmiddelen?
2. Worden alle arbeidsmiddelen overeenkomstig hun bestemming gebruikt? Zorg voor toezicht op juist gebruik van de arbeidsmiddelen.
3. Zijn de arbeidsmiddelen zodanig geplaatst of ingericht dat de in de toelichting genoemde gevaren zijn voorkomen? De plaatsing of inrichting van een arbeidsmiddel moet zodanig zijn dat geen gevaar bestaat voor verschuiven, omvallen, kantelen, oververhitting, brand, ontploffing, directe of indirecte aanraking met elektriciteit. Arbobesluit artikel 7.4.
4. Zijn voorzieningen aangebracht om te voorkomen dat medewerkers worden getroffen door delen die uit arbeidsmiddelen wegspringen, wegschieten, wegkaatsen of weggeslingerd worden? Bijvoorbeeld bij het slijpen kunnen splinters wegspringen. De voorzieningen kunnen bestaan uit (spat)schermen, beschermruiten en persoonlijke beschermingsmiddelen zoals veiligheidsbrillen. Breng deze voorzieningen aan. Controleer regelmatig of zij nog op de machine aanwezig zijn. Arbobesluit artikel 7.4.
5. Worden arbeidsmiddelen op kritische momenten gekeurd? Met keuring wordt bedoeld een onderzoek of een beproeving. Kritische momenten zijn ondermeer na installatie, voor het eerste gebruik; blootstelling aan invloeden die leiden tot verslechtering; na uitzonderlijke gebeurtenissen die schadelijke gevolgen kunnen hebben voor de veiligheid van het arbeidsmiddel zoals veranderingen aan het arbeidsmiddel, ongevallen met het arbeidsmiddel, langdurige buitengebruikstelling en natuurverschijnselen. Schriftelijke bewijsstukken van de uitgevoerde keuringen moeten op de arbeidsplaats aanwezig zijn. Arbobesluit artikel 7.4 A.
6. Worden alle arbeidsmiddelen tijdens de gehele gebruiksduur toereikend onderhouden? De staat van de arbeidsmiddelen moet door onderhoud zodanig worden gehouden dat gevaar voor de veiligheid en de gezondheid van de medewerkers zo veel als mogelijk wordt voorkomen. Een goed hulpmiddel is een schema voor periodiek preventief onderhoud. Het louter uitvoeren van reparaties bij het optreden van storingen wordt niet beschouwd als toereikend onderhoud. Arbobesluit artikel 7.5.

7. Worden de gegevens van onderhoud en reparatie van de arbeidsmiddelen bijgehouden in een onderhoudsboek?
Het onderhoudsboek is ten eerste een bewijs dat het voorgeschreven onderhoud heeft plaatsgevonden. Tevens kan uit deze registratie een analyse worden gemaakt of bepaalde storingen of defecten veel optreden, zodat indien noodzakelijk het inkoop- of onderhoudsbeleid kan worden aangepast.
Leg onderhoud vast in een onderhoudsboek. Het vormt een bewijs dat het voorgeschreven onderhoud heeft plaatsgevonden. Tevens kan uit deze registratie een analyse worden gemaakt of bepaalde storingen of defecten veel optreden, zodat indien noodzakelijk het inkoop- of onderhoudsbeleid kan worden aangepast. Arbobesluit artikel 7.5.
8. Wordt het gebruik en onderhoud/reparatie van arbeidsmiddelen met specifieke gevaren voorbehouden aan werknemers die met het gebruik belast zijn? Het gebruik, ombouwen, onderhoud, reparatie en reiniging moet worden voorbehouden aan medewerkers die voldoende deskundig en ervaren zijn. Een lijst met 'deskundige/ervaren' medewerkers is een handig instrument. Arbobesluit artikel 7.6.
9. Worden medewerkers weggehouden van arbeidsmiddelen met een zeer hoge of zeer lage temperatuur of zijn maatregelen getroffen om aanraking van deze te voorkomen?
Voorbeelden van arbeidsmiddelen met (onderdelen van) zeer hoge of zeer lage temperatuur zijn patch- apparaten. Arbobesluit artikel 7.9.
10. Kunnen alle arbeidsmiddelen die kunnen worden losgekoppeld van hun krachtbron zonder gevaar opnieuw worden aangesloten? Arbobesluit artikel 7.11.
11. Worden alle beveiligingen en noodstopvoorzieningen van arbeidsmiddelen regelmatig op goed functioneren gecontroleerd?
12. Zijn arbeidsmiddelen aanwezig die geleverd zijn na 1 januari 1995?
De fabrikant van een na 1 januari 1995 geleverd arbeidsmiddel is verantwoordelijk voor een zodanige constructie van het arbeidsmiddel dat dit ten minste voldoet aan de minimum veiligheids- en gezondheidseisen die zijn opgenomen in het Besluit Machines zoals opgenomen onder de Warenwet. Arbeidsmiddelen met CE-markering, een EG-verklaring van overeenstemming, en een gebruik conform de bij het arbeidsmiddel behorende gebruiksvoorschriften wordt vermoed te voldoen aan onderstaande artikelen uit het Arbobesluit: Arbobesluit artikelen 7.4 eerste lid, 7.7, 7.10, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16, 7.17a.
13. Zijn alle arbeidsmiddelen geleverd na 1 januari 1995 voorzien van een CE-markering?
CE staat voor Conformitée Européenne, letterlijk vertaald conform de Europese wet- en regelgeving. Zorg dat in het Programma van Eisen bij de aankoop van nieuwe arbeidsmiddelen het hebben van een CE-markering een eis is. Een arbeidsmiddel dat de CE-markering draagt voldoet aan de eisen. Vraag bij aankoop van nieuwe arbeidsmiddelen nadrukkelijk om de CE-markering.
14. Zijn arbeidsmiddelen aanwezig die geleverd zijn vóór 1 januari 1995 waarop een CE-markering is aangebracht?
15. Voldoen de arbeidsmiddelen geleverd na 1 januari 1995, of voor die datum -maar mét CE-markering- aan de in de toelichting genoemde eisen? Arbeidsmiddelen geleverd na 1 januari 1995, of voor die datum maar met CE-markering moeten een 'verklaring van overeenstemming' hebben. De fabrikant is verplicht om deze in de Nederlandse taal gestelde verklaring tezamen met het arbeidsmiddel af te leveren.
16. Zijn de originele afschermingen, beveiligingen en/of waarschuwingen op de arbeidsmiddelen geleverd na 1 januari 1995, of voor die datum -maar mét CE-markering- aanwezig en zijn deze intact?
Zorg dat arbeidsmiddelen met CE-markering periodiek worden gecontroleerd. Voorkomen moet worden dat aanpassingen aan deze arbeidsmiddelen worden verricht, waarbij geen aanvullende keuring plaatsvindt.
17. Worden de arbeidsmiddelen geleverd na 1 januari 1995, of voor die datum -maar mét CE-markering- conform de gebruiksvoorschriften gebruikt?
Controleer regelmatig of gebruiksaanwijzingen nog aanwezig zijn. Zorg dat de gebruiksaanwijzingen zijn opgenomen in de werkvoorschriften.
18. Zijn arbeidsmiddelen aanwezig die geleverd zijn voor 1 januari 1995 en waarop geen CE-markering is aangebracht?

19. Zijn de arbeidsmiddelen geleverd voor 1 januari 1995 en zonder CE-markering voorzien van beveiliging?
De beveiliging kan bestaan uit bijvoorbeeld een scherm, kap, verplicht te sluiten deuren of hekken, tweehandenbediening of een lichtscherf. Contact met bewegende delen kan optreden bij aandrijvingen, bij handmatige invoer bij onvoldoende beveiliging, en bij een vrij toegankelijke bewerkingsplaats door contact bij bediening met op het arbeidsmiddel gemonteerde gereedschappen zoals beitels, zagen, messen en stempels. Arbeidsmiddelen met CE-markering worden vermoed aan genoemde bepaling te voldoen.
Deze arbeidsmiddelen moeten worden gecontroleerd op veiligheid. Gebruik daarvoor een checklist.
20. Zijn binnen uw organisatie arbeidsmiddelen met een bedieningssysteem aanwezig? Een bedieningssysteem omvat het geheel van knoppen, schakelaars, handelen en pedalen, waarmee het arbeidsmiddel kan worden bediend.
21. Voldoet het bedieningssysteem van alle arbeidsmiddelen (zonder CE-markering) aan de in de toelichting genoemde eisen?
Het bedieningssysteem van een arbeidsmiddel moet duidelijk zichtbaar en herkenbaar zijn, voorzien zijn van functionele aanduidingen en zich bevinden buiten de gevaarlijke zone (bewegende onderdelen).
Zorg voor een bedieningspaneel dat veilig gebruikt kan worden. Arbobesluit artikel 7.13.
22. Zijn alle arbeidsmiddelen (zonder CE-markering) die in werking gesteld of gestopt kunnen worden op een plaats van waar zij niet (geheel) kunnen worden gezien, beveiligd zoals beschreven in de toelichting?
Tijdig voor het inwerkingstellen of stoppen van deze arbeidsmiddelen wordt een geluids- en/of lichtsignaal gegeven. Als een arbeidsmiddel onzichtbaar is, dan moet door geluids- of lichtsignalen duidelijk worden dat het apparaat aanstaat. Arbobesluit artikel 7.13.
23. Kunnen alle arbeidsmiddelen (zonder CE-markering) alleen door een bewuste handeling met het bedieningssysteem in werking worden gesteld?
Een arbeidsmiddel mag niet 'per ongeluk' (door een onopzettelijke handeling) in werking worden gesteld, niet door een storing of beschadiging van het bedieningssysteem in werking worden gesteld en niet op andere wijze dan met een bedieningssysteem in werking worden gesteld, tenzij het arbeidsmiddel onderdeel uitmaakt van een automatische cyclus. Zorg er voor dat een arbeidsmiddel niet per ongeluk kan worden aangezet.
Arbobesluit artikel 7.13 en 7.14.
24. Kunnen alle arbeidsmiddelen (zonder CE-markering) met een bedieningssysteem op veilige wijze worden stopgezet?
Er moet een noodstop aanwezig zijn.
25. Zijn alle arbeidsmiddelen (zonder CE-markering) met een bedieningssysteem voorzien van een noodstopvoorziening?
Voor de medewerker die het arbeidsmiddel bedient moet op iedere voorkomende arbeidsplaats die wordt ingenomen tijdens de bediening een noodstop zijn geplaatst. Het indrukken van de noodstop moet de aandrijving onmiddellijk stopzetten. Een noodstop zet alles dusdanig stil dat de machines niet direct weer aangezet kunnen worden. Er moet een noodstop aanwezig zijn.
Arbobesluit artikel 7.16.

9.2 Persoonlijke beschermingsmiddelen

Algemene inleiding PBM

Werkgevers moeten persoonlijke beschermingsmiddelen gratis beschikbaar stellen met goede voorlichting over gebruik en onderhoud. Ook als het gebruik ervan niet wettelijk verplicht is, zo bepaalt de Arbowet. Werknemers zijn verplicht de persoonlijke beschermingsmiddelen te gebruiken en met zorg te behandelen.

1. **Ademhalingsbescherming:** ademhalingsbescherming is het gebruik van filters of van onafhankelijke lucht om lucht in te ademen die vrij is van gevaarlijke stoffen. De werkgever moet in eerste instantie maatregelen treffen voor collectieve bescherming of aanpassing van de productie of organisatie.
2. **Beschermende kleding:** werkkleding kent vele vormen van bescherming. In het algemeen zorgt werkkleding voor thermische isolatie of voor herkenbaarheid (bedrijfskleding al dan niet voorzien van reflecterende strepen). Werkkleding kan ook beschermen tegen infrarood- en ultravioletstraling of tegen vervuiling.
3. **Gehoorbescherming:** gehoorbescherming blijkt vaak noodzakelijk om lawaaislechthorendheid te voorkomen. Slecht horen als gevolg van lawaai behoort tot de meest voorkomende beroepsziekten. Lawaaislechthorendheid heeft vaak medische en ernstige maatschappelijke consequenties.
4. **Gelaatsbescherming:** goede gelaatsbescherming beschermt het gehele gezicht, inclusief de ogen, zonder dat dit ten koste gaat van het zicht op het werk en de omgeving. Om de juiste veiligheidsmaatregelen te kunnen nemen is het belangrijk om nauwkeurig de risico's te inventariseren en kennis te hebben van de verschillende middelen voor gelaatsbescherming en de combinatiemogelijkheden met andere persoonlijke beschermingsmiddelen.
5. **Handbescherming:** handen zijn bij sommige gereedschappen, omstandigheden en stoffen, waarmee wordt gewerkt, extra kwetsbaar. Handbescherming is dan essentieel. De juiste veiligheidshandschoenen helpen daarbij.
6. **Hoofdbescherming:** een veiligheidshelm beschermt tegen blessures aan het hoofd die kunnen ontstaan door stoten of soms door vallende voorwerpen. In de bouw, op werkplekken waar met hijskranen wordt gewerkt, in productiebedrijven en overal waar een blauw bord met een veiligheidshelm staat, is het dragen van een veiligheidshelm verplicht.
7. **Oogbescherming:** een miniem, onzichtbaar metaalsplintertje of een spat van een chemische stof kan pijnlijke en soms funeste oogschade tot gevolg hebben. Ook straling, zoals ultraviolet- en infraroodstraling vormen een niet te onderschatten risico. Veiligheidsbrillen moeten geselecteerd worden op basis van de aard van het werk en bijbehorende gevaren.
8. **Valbeveiliging:** vallen is extra riskant bij werkzaamheden op 2,50 meter of hoger. Dat is de grens voor het verplicht gebruik van valbeveiligingsmiddelen. Vanaf deze hoogte geldt de Europese richtlijn die het gebruik van ladders aan banden legt. Persoonlijke beschermingsmiddelen zijn altijd noodzakelijk als collectieve voorzieningen voor valbeveiliging onvoldoende mogelijk zijn.
9. **Voetbescherming:** goede veiligheidsschoenen bieden de voeten de nodige bescherming tegen beknellingen, vallende en scherpe voorwerpen en gevaarlijke stoffen. Veiligheidsschoenen zijn onmisbaar voor veilig werken.

9.3 Voorzieningen valgevaar

Doelmatige hekwerken en beveiligingen

In de beleidsregel 3.16 Voorzieningen bij valgevaar (Hoofdstuk 2 Beleidsregels Arbeidsomstandighedenbesluit, grondslag Arbobesluit artikel 3.16, eerste en tweede lid, is bepaald dat hekwerken en randbeveiligingen als doelmatig worden aangemerkt als:

- de constructie aan de bovenzijde is voorzien van een stevige leuning op tenminste 1,0 m boven het werkvlak;
- bij open constructies de onderzijde aansluitend op het werkvlak is voorzien van een kantplank van 15 cm hoog, en er in geval van afwijkingen maatregelen zijn getroffen die voorkomen dat personen getroffen kunnen worden door voorwerpen, die door een opening(-en) vallen of rollen;
- in open constructies openingen zodanig beperkt blijven, dat een kubus met zijden van 47 cm openingen niet kan passeren;
- zij niet bezwijken bij een op de meest ongunstige plaats aangebrachte neerwaartse belasting van 1,25 kN danwel de vervorming ten gevolge van die belasting van dien aard is dat de functionaliteit van het hekwerk c.q. de randbeveiliging gewaarborgd blijft;
- zij zijdelings niet meer dan 3,5 cm doorbuigen en niet worden verplaatst bij een horizontale belasting van 0,3 kN en;
- zij in functie blijven (niet uit een aanwezige bevestiging worden getild) bij een opwaarts gerichte belasting van 0,3 kN.

Hekwerken cq. randbeveiligingen kunnen bij niet schuine werkvlakken achterwege blijven, indien de arbeid op meer dan 4,0 m afstand van de rand van het werkvlak wordt uitgevoerd en de arbeidszone alsmede de weg daar naar toe duidelijk gemarkeerd zijn. Indien de arbeidszone en de weg daar naar toe tevens zijn afgezet, kan deze afstand tot 2,0 m beperkt worden.

Werkvloeren zijn altijd gesloten of dichtgelegd. Voor afwateringsdoeleinden e.d. zijn geringe openingen toegestaan, die door een kubus met zijden van 8 cm niet kunnen worden gepasseerd.

Onder "het verrichten van arbeid waarbij valgevaar bestaat" wordt ook verstaan het zich begeven naar de arbeidsplaats. Doelmatige voorzieningen hiervoor kunnen ladders zijn, mits deze bij klimhoogten van 10 m of meer op maximale afstanden van 7,50 m zijn onderbroken door rustbordessen. Op het te betreden vlak is aan weerszijden van de toegang randbeveiliging aangebracht over een lengte van 4,0 m of sluit de toegang aan op de aanwezige randbeveiliging.

10 Classificatielijst besmettingsrisico's

BIK	Omschrijving	Klasse
11	Aardolie/aardgaswinning; dienstverlening t.b.v. aardolie/aardgaswinning	3
22	Uitgeverijen, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	3
23	Aardolie/steenkoolverwerkende industrie; bewerking splijt/kweekstoffen	3
24	Vervaardiging van chemische producten	3
25	Vervaardiging van producten van rubber en kunststof	3
27	Vervaardiging van metalen in primaire vorm	3
90	Milieudienstverlening	3
1	Landbouw, jacht en dienstverlening t.b.v. de landbouw en jacht	2
2	Bosbouw en dienstverlening t.b.v. de bosbouw	2
14	Winning van zand, grind, klei, zout e.d.	2
19	Vervaardiging van leer en lederwaren (geen kleding)	2
26	Vervaardiging van glas, aardewerk, cement-, kalk- en gipsproducten	2
28	Vervaardiging van producten van metaal (geen machines/transportmiddelen)	2
29	Vervaardiging van machines en apparaten	2
31	Vervaardiging van overige elektrische machines, apparaten, benodigdheden	2
35	Vervaardiging transportmiddelen (geen auto's, aanhangwagens, opleggers)	2
37	Voorbereiding tot recycling	2
45	Bouwnijverheid	2
50	Handel in en reparatie van auto's en motorfietsen; benzineservicestations	2
63	Dienstverlening t.b.v. het vervoer	2
73	Speur- en ontwikkelingswerk	2
74	Overige zakelijke dienstverlening	2
75	Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	2
85	Gezondheids- en welzijnszorg	2
93	Overige dienstverlening	2
5	Visserij, kweken van vis en schaaldieren	1
10	Turfwinning	1
15	Vervaardiging van voedingsmiddelen en dranken	1
16	Verwerking van tabak	1
17	Vervaardiging van textiel	1
18	Vervaardiging van kleding; bereiden en verven van bont	1
20	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout, kurk, riet en vlechtwerk (geen meubels)	1
21	Vervaardiging van papier, karton en papier- en kartonwaren	1
30	Vervaardiging van kantoormachines en computers	1
32	Vervaardiging van audio-, video- en telecommunicatie-apparatuur en -benodigdheden	1
33	Vervaardiging van medische apparaten en instrumenten, orthopedische artikelen e.d., precisie- en optische instrumenten en uurwerken	1
34	Vervaardiging van auto's, aanhangwagens en opleggers	1
36	Vervaardiging van meubels; vervaardiging van overige goederen n.e.g.	1
40	Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas en warm water	1
41	Winning en distributie van water	1
51	Groothandel en handelsbemiddeling (niet in auto's en motorfietsen)	1
52	Detailhandel en reparatie van consumentenartikelen (geen auto's, motorfietsen en motorbrandstoffen)	1
55	Logies-, maaltijden- en drankenverstrekking	1

60	Vervoer over land	1
61	Vervoer over water	1
62	Vervoer door de lucht	1
64	Post en telecommunicatie	1
65	Financiële instellingen (uitgezonderd verzekeringswezen en pensioenfondsen)	1
66	Verzekeringswezen, pensioenfondsen (geen verplichte sociale verzekeringen)	1
67	Financiële beurzen, effectenmakelaars, assurantietussenpersonen, administratiekantoren voor aandelen, waarborgfondsen e.d.	1
70	Verhuur van en handel in onroerend goed	1
71	Verhuur van transportmiddelen, machines en werktuigen zonder bedienend personeel en van overige roerende goederen	1
72	Computerservice- en informatietechnologiebureaus e.d.	1
80	Onderwijs	1
91	Werkgevers-, werknemers- en beroepsorganisaties; levensbeschouwelijke en politieke organisaties; overige ideële organisaties e.d.	1
92	Cultuur, sport en recreatie	1
95	Particuliere huishoudens met personeel in loondienst	1
99	Extra-territoriale lichamen en organisaties	1

N.B. Klasse verwijst naar toepassingsgebied. Zie deel 4.1. Algemeen Risicopreventie Protocol

10.1 Vragenlijst klanten inventarisatie gezondheidsschadelijke stoffen

Bedrijf
t.a.v. Naam
Adres
Postcode Plaats

Plaats , datum d MMMM yyyy

Referentie
Betreft Vragenlijst klanten Inventarisatie gezondheidsschadelijke stoffen

Geachte Aanhef ,
Hierbij willen wij graag uw medewerking vragen bij het volgende. Vanuit de wettelijk verplichte invulling van de Risico Inventarisatie & Evaluatie zijn wij gehouden risico's voor wasserijmedewerkers in kaart te brengen en daarvoor passende maatregelen te nemen.

In dit verband is landelijk door brancheorganisatie Federatie Textielbeheer Nederland een Risico Preventie Systeem Textielverzorging (RPST) ingevoerd. Met dit systeem wordt beoogd besmettingsrisico's voor wasserijmedewerkers, zoals chemische, fysieke, gebruiks- en microbiologische risico's tot een minimum terug te brengen. Voor bestaande risico's zijn inmiddels branche protocollen gemaakt. Het RPST voorziet tevens in het inpassen van nieuwe risicopreventie protocollen.

Om dit systeem verantwoord te kunnen invoeren vragen wij u de ingesloten vragenlijst in te vullen en deze aan ons te retourneren. Wij zullen vervolgens passende maatregelen nemen en waar nodig met u contact opnemen.

Wij danken u bij voorbaat voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,
namens Bedrijfsnaam ,

Naam

Vragenlijst klanten
Inventarisatie gezondheidsschadelijke stoffen

De door u ingevulde gegevens zullen vertrouwelijk worden behandeld en dienen uitsluitend ter bescherming van onze medewerkers.

1. Bedrijfsnaam: .....Adres: .....

Contactpersoon: .....Functie:..... Tel.: .....

2. Sector of type bedrijf: .....BIK code: .....

3. Wat is uw kernactiviteit: .....

4. Te reinigen artikelen zijn mogelijk vervuild met één of meerdere van de volgende stoffen:

A1 OLIËN	C1 BIOLOGISCHE AGENTIA
A2 BRANDBARE STOFFEN	C2 BACTERIOLOGISCH MATERIAAL
A3 CORROSIEVE OF REACTIEVE STOFFEN	C3 KANKERVERWEKKENDE STOFFEN
A4 ZWARE METALEN	C4 STOFFEN MET HORMONALE WERKING
	C5 VOORTPLANTINGSBEDREIGENDE STOFFEN
B1 PCB's	
B2 PESTICIDEN	D1 RADIO-ACTIEVE STOFFEN
B3 GEVAARLIJK GEREEDSCHAP (NAALDEN ETC.)	
B4 (EXTREEM) TOXISCHE STOFFEN	
B5 ALLERGENE STOFFEN	
B6 VEZELS (ASBEST, GLAS- EN STEENWOL E.D.)	
	X1 ANDERE NIET GENOEMDE MOGELIJK GEZONDHEIDSSCHADELIJKE STOFFEN

Heeft u één of meerdere van bovenstaande items aangekruist, ga dan verder met vraag 5.
Indien u géén items heeft aangekruist, ga dan verder met vraag 7.

5. Wat zijn de namen en of klassen (1 t/m 3; zie Algemeen Risicopreventie Protocol) van de mogelijk gezondheidsschadelijke stoffen die in de artikelen die u ter reiniging aanbiedt kunnen voorkomen (Dit hieronder of op een bijlage vermelden s.v.p).

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Welke maatregelen heeft uw bedrijf getroffen om uw medewerkers te beschermen tegen deze (mogelijk) gezondheidsschadelijke stoffen?

a. Wat zijn de voorschriften t.a.v. kleding (eventueel instructie meegezenden)?

.....
.....
.....
.....

b. Wat zijn de voorschriften t.a.v. milieu, hygiëne en omgang met deze stoffen (eventueel meegezenden)?

.....
.....
.....
.....

c. Welke persoonlijke beschermingsmiddelen moeten worden toegepast?

Adembescherming, klasse: ..... , type: .....

Veiligheidsbril, type: .....

Handschoenen, type: .....

Anders, nl: .....

d. Overige maatregelen zijn noodzakelijk of vereist? (bijv. PAGO, periodiek bloedonderzoek, vaccinatie etc.)

.....
.....
.....
.....

Eventuele toelichting / aanvullende opmerkingen:

.....
.....
.....
.....

7. Ondergetekende heeft het bovenstaande naar waarheid ingevuld en verklaart <   > zo spoedig mogelijk te zullen informeren indien er in het bedrijf wijzigingen optreden m.b.t. het werken met/aanwezig zijn van mogelijk gezondheidsschadelijke stoffen die in de te reinigen artikelen kunnen voorkomen of wanneer er calamiteiten zijn opgetreden in het bedrijf waardoor te reinigen artikelen mogelijk zijn gecontamineerd met risicovolle stoffen en/ of sterker vervuild zijn. Aldus naar waarheid ingevuld:

Datum:..... Plaats: .....Handtekening:.....

Interne beoordeling:

Naam:

Functie:

Datum:

Procedure:

NORMALE WAS

AFWIJKENDE PROCEDURE, namelijk: .....

BEHANDELING NIET MOGELIJK

10.2 Algemeen risicopreventie protocol

Omschrijving

Het Risico Preventie Systeem is opgesteld om gezondheidsrisico's voor het personeel in de linnenverhuur- en wasserijbedrijven te beheersen. Een belangrijk onderdeel hierbij is het beheersen van risico's op het gebied van besmetting voor het personeel in de linnenverhuur- en wasserijbedrijven. Met behulp van het systeem waarbij gebruik wordt gemaakt van de kennis van de klant en de kennis binnen de linnenverhuur- en wasserijbedrijven worden risico's zo veel mogelijk beperkt.

Doel

Het veilig en verantwoord omgaan in linnenverhuur- en wasserijbedrijven met wasgoed om gezondheidsrisico's door blootstelling aan gevaarlijke stoffen te voorkomen.

Stoffen

De volgende soorten stoffen kunnen mogelijk een risico opleveren voor wasserijpersoneel:

- chemicaliën
- cytostatica
- biologische agentia
- nucleair
- in ontwikkeling zijnde of niet genoemde mogelijk gezondheidsschadelijke stoffen.

Toepassingsgebied

In deel 2 van het Risico Preventie Systeem is een classificatielijst opgenomen waarin een risicofactor per branche staat vermeld. De score per branche bepaalt in welke risicoklassen de behandeling van het wasgoed wordt ingedeeld. De volgende risicoklassen zijn gedefinieerd:

Klasse 3: Altijd dragen van Persoonlijke Beschermingsmiddelen verplicht; vragenlijst moet door de opdrachtgever worden ingevuld (zie deel 3); extra maatregelen op maat worden nauwkeurig omschreven.

Klasse 2: Altijd een vragenlijst invullen door de klant (zie deel 3); dragen Persoonlijke Beschermingsmiddelen standaard verplicht volgens protocollaire instructies.

Klasse 1: Kan een risico zijn; de vertegenwoordiger vraagt er naar bevinden naar; eventueel invullen van een vragenlijst.

Preventiemaatregelen

Ieder protocol voorziet in maatregelen volgens het classificatiesysteem van deel 2. Per klasse worden daarbij standaard en eventuele extra bijzondere maatregelen eenduidig vastgelegd. Preventieve maatregelen worden vastgelegd voor het gebruik van waszakken en het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen door medewerkers van zowel opdrachtgever als de linnenverhuur- en wasserijbedrijven.

Waszakken

Het risico-niveau hoort te worden vermeld op de gebruikte waszakken. Hiermee wordt bij de klant al geselecteerd op mogelijke risico's. N.B. Bij klasse 3 en wellicht ook klasse 2 wordt het gebruik van tweezijdig te openen reusable waszakken voorzien van een waterdichte coating een reële mogelijkheid. Deze reusable waszak ontvouwt zichzelf tijdens het wasproces. Een andere mogelijkheid om risico's te bestrijden is het gebruiken van een wateroplosbare waszak die rechtstreeks de wastunnel of wasmachine in gaat en vervolgens oplost in het wasproces.

10.3 Protocol biologische agentia

Het Risico Preventie Systeem is opgesteld om gezondheidsrisico's voor het personeel in de wasserij te beheersen. Een belangrijk onderdeel hierbij is het beheersen van besmettingsrisico's voor het personeel in de wasserij. Biologische agentia kunnen een besmettingsrisico voor personeel in de wasserij betekenen. Met behulp van het systeem waarbij gebruik wordt gemaakt van de kennis van de klant en de kennis binnen de wasserij worden risico's zo veel mogelijk beperkt.

Doel

Het veilig en verantwoord omgaan in wasserijen met wasgoed uit de gezondheidszorg om gezondheidsrisico's door blootstelling aan biologische agentia en andere mogelijk besmettelijke stoffen te voorkomen.

Mogelijke risico's en blootstellingsroutes

De bron van besmetting vormt het wasgoed. De belangrijkste risicogroepen zijn medewerkers van de vuilsorteerafdeling en (in beperktere mate) de chauffeurs die wasgoed ophalen. De meest relevante biologische agentia waartegen maatregelen moeten worden opgenomen, zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Agens	Ziekte/effect	Wijze van besmetting
Hepatitis B-virus	Hepatitis B	contact met bloed via wond
Hepatitis C-virus	Hepatitis C	contact met bloed via wond
HIV	Aids	contact met bloed via wond
Shigella SPP	Shigellose	faecaal-oraal
Salmonella SPP. en typhi	Salmonellose	contact met besmet vlees en eieren (bij wasgoed uit keukens) via mond
Staphylococcus aureus (MRSA)	Koorts, misselijkheid, braken, diarree	inhalatie van aërosolen (bij verminderde weerstand van de werknemer) via mond

Het grootste risico van besmetting is met name aanwezig door prikaccidenten. Dit geldt voor Hepatitis en voor HIV. Hiervoor is een apart protocol en meldingsformulier ontwikkeld.

Classificatie risico's

Naar aanleiding van de wetgeving op het gebied van de biologische agentia is er vanuit de Nederlandse Vereniging voor Veiligheidskunde (NVVK) en de Nederlandse Vereniging van Arbeidshygiëne (NVvA) een methodiek ontwikkeld voor het inventariseren en evalueren van risico's met betrekking tot biologische agentia in de gezondheidszorg. De methodiek is vervolgens toegepast op de wasserijbranche (RIEBA-methodiek; risico-inventarisatie en –evaluatie biologische agentia). Bij de methodiek wordt gekeken naar het marktsegment gezondheidszorg, de soort biologische agentia, de frequentie van voorkomen, het handelingsrisico (of kans op verspreiding) en de klasse waaronder het micro-organisme valt. Dit leidt tot een risico-inschaling.

Tabel: Risicobeoordeling wasserijbranche volgens RIEBA-methodiek

Marktsegment	Soort biologische agentia	Frequentie	Handelingsrisico	Risicogetal	Risicoinschaling
Gezondheidszorg	Hepatitis B	Soms	Enig	20	klasse 2
	Hepatitis C	Soms	Enig		
	Salmonella SPP	Soms	Enig	8	klasse 1
	Shigella SPP	Soms	Enig	8	klasse 1
	Staphylococcus aureus	Soms	Enig	8	klasse 1
	Salmonella typhi	Soms	Enig	20	klasse 2
	HIV	Soms	Enig		

Organisatorische aspecten

In dit protocol staat omschreven welke specifieke risico's er zijn. Indien zich op de werkplek of in ruimten bijzondere omstandigheden voordoen, worden deze genoteerd en geëvalueerd. Voor de bijzondere omstandigheid wordt een meldingsformulier ingevuld. Het management beoordeelt of de bijzondere omstandigheid opgenomen dient te worden in dit protocol en in de RI&E.

Dit protocol wordt opgesteld naar aanleiding van de "Vragenlijst klanten Inventarisatie gezondheidsschadelijke stoffen" en naar aanleiding van de stand der wetenschap.

In de RI&E wordt verwezen naar de diverse te hanteren protocollen. De RI&E en de protocollen per klantgroep dienen als basis voor het informatiebulletin voor medewerkers.

Persoonlijke aspecten

Personeel dient door de werkgever te worden gewezen op de volgende persoonlijke hygiëne-eisen:

- Zorg voor kortgeknipte en schone nagels. Kunstnagels kunnen een bron van besmetting gaan vormen en zijn daarom niet toegestaan. Lang haar wordt opgestoken of bijeengehouden gedragen.
- Draag geen ringen, armbanden of polshorloges tijdens de werkzaamheden.
- Niet eten, drinken of roken op de werkplekken.
- Open wondjes aan de handen of huidbeschadigingen afdekken met een niet vochtdoorlatende pleister.
- Ofwel was de handen na de werkzaamheden met water en gewone (vloeibare) zeep, ofwel desinfecteer de handen met handalcohol. Voor een goede werking van het desinfectans moeten de handen eerst goed droog zijn.

Waszakken

Het risico-niveau hoort te worden vermeld op de gebruikte waszakken. Hiermee wordt bij de klant al geselecteerd op mogelijke risico's. N.B. Bij klasse 3 en wellicht ook klasse 2 wordt het gebruik van tweezijdig te openen reusable waszakken voorzien van een waterdichte coating een reële mogelijkheid. Deze reusable waszak ontvouwt zichzelf tijdens het wasproces.

Een andere mogelijkheid om risico's te bestrijden is het gebruiken van een wateroplosbare waszak die rechtstreeks de wastunnel of wasmachine in gaat en vervolgens oplost in het wasproces.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Draag dienst- of werkkleding (eventueel over de eigen kleding).
- Draag werkschoeisel. Schoenen, klompen en laarzen moeten van goed te reinigen materiaal zijn. Bij zichtbare verontreiniging moet het schoeisel worden schoongemaakt.
- Draag vinyl-werkhandschoenen met katoenen binnenzijde.
- Draag beschermende kleding indien kans bestaat op direct contact met biologische agentia (bijvoorbeeld bij spatten). Vervang beschermende kleding in geval van verontreiniging.
- Draag een beschermende bril indien kans bestaat op spatten.
- Draag een mondmasker (type FFP3) indien kans bestaat op spatten en bij het behandelen van als besmet bestempeld wasgoed (bijvoorbeeld wasgoed in rode zakken). Het masker na gebruik weggooien.

Genoemde middelen staan op volgorde van risicopreventie. Een mondmasker bijvoorbeeld zal alleen bij klasse 3 en mogelijk klasse 2 nodig zijn in het kader van risicopreventie.

Bijzondere omstandigheden

Het risico van besmetting is met name aanwezig bij prikaccidenten. Hiervoor is een specifiek veiligheidsprotocol en een meldingsformulier aanwezig.

Indien zich op de werkplek of in ruimten andere bijzondere omstandigheden voordoen, worden deze genoteerd en geëvalueerd. Voor de bijzondere omstandigheid wordt een meldingsformulier ingevuld.

10.4 Protocol Cytostatica

Omschrijving

Het Risico Preventie Systeem is opgesteld om gezondheidsrisico's voor het personeel in de linnenverhuur- en wasserijbedrijven te beheersen. Een belangrijk onderdeel hierbij is het beheersen van besmettingsrisico's voor het personeel in de linnenverhuur- en wasserijbedrijven. De omschrijving van cytostatica luidt als volgt: Cytostatica zijn geneesmiddelen die de celdeling remmen en daarmee ook de groei van tumoren. Cytostatica worden gerekend tot de stoffen die een gevaar kunnen opleveren voor de gezondheid van medewerkers die er beroepsmatig mee in aanraking komen. Dat betekent dat iedereen die ermee werkt, zorgvuldig moet handelen. In het belang van de eigen veiligheid en die van anderen.

Doel

Het voorkomen van besmetting als gevolg van behandeling van met cytostatica besmet aangeboden wasgoed afkomstig uit ziekenhuizen en andere instellingen.

Toepassingsgebied

Alle medewerk(st)ers van linnenverhuur- en wasserijbedrijven, die met het wasgoed in aanraking komen totdat het wasgoed volledig gereinigd is.

Preventie

De instelling die werkt met cytostatica levert alle wasgoed die besmet is met cytostatica aan in duidelijk herkenbare waszakken met daarop een tekstuele aanduiding en eventueel een waarschuwingssymbool. Vanwege de risico's van werken met cytostatica is een duidelijke gevaarsaanduiding belangrijk op transportmiddelen en materialen. Een waszak wordt gebruikt om het wasgoed in te zamelen ten behoeve van transport en vervolgens reiniging van het wasgoed. Indien er sprake is van wasgoed wat met cytostatica is besmet, zal voor iedereen die hiermee in aanraking komt duidelijk moeten zijn hoe er met de waszak en het wasgoed omgegaan dient te worden. Hierbij hoort een goede voorlichting naar personen die met het wasgoed of met de waszak in aanraking komen.

Inzameling

De klant is verantwoordelijk voor de scheiding tussen normaal wasgoed en met cytostatica besmet wasgoed. Wasgoed wat met cytostatica is besmet, wordt door de klant aangeboden in aparte waszakken, die geplaatst worden in aparte containers. De containers worden na gebruik door de industriële wasserij gereinigd. Indien zich bij de klant calamiteiten hebben voorgedaan, zal de klant betreffend wasgoed zelf afvoeren. De chauffeur van de industriële wasserij controleert visueel of het aangeboden wasgoed op de juiste manier verpakt is. De chauffeur neemt het wasgoed alleen mee als er geen zichtbare lekkages zijn en als het wasgoed niet buiten de waskar uitsteekt. De visuele inspectie moet er voor zorgen dat het wasgoed zonder risico's vervoerd kan worden. De visuele inspectie hoort in het chauffeursprotocol van de industriële wasserij te staan. In het geval het wasgoed tijdens het transport uit de waskar en / of waszak komt, zal de chauffeur handschoenen gebruiken om het wasgoed weer te verpakken / in te pakken voor het transport. Voor transporteurs in de industriële wasserij geldt hetzelfde als voor de chauffeurs. Indien zich incidenten hebben voorgedaan, zal de chauffeur dit melden bij de direct leiding gevende en / of management.

Gebruik waszakken

De inzameling van met cytostatica besmet linnengoed gebeurt op basis van methode A, B of C:

- A. plastic zakken
- B. in tweezijdig te openen reusable waszakken (zogenaamde wikkelzakken) voorzien van een waterdichte coating. De reusable waszak ontvouwt zichzelf tijdens het wasproces.
- C. wateroplosbare waszakken (disposable).

De keuze in methode A, B of C gebeurt na overleg tussen ziekenhuis en industriële wasserij. De waszak die gehanteerd wordt, zal heel moeten blijven tijdens gebruik totdat deze in de open end machine is geplaatst en de waszak zal voorzien zijn van een duidelijk leesbare opdruk 'CYTOSTATICA'. Voorwaarde is dat de waszak gesloten en vocht dicht blijft."

Vuilsortering

Voordat er met de behandeling van het wasgoed wordt gestart, zorgt betreffende werknemer ervoor dat hij/zij handschoenen draagt. De waszak wordt gesloten in een zelfcentrifugerende open end machine geplaatst. De disposable waszak wordt in de machine open gemaakt. Bij de reusable waszak wordt de sluiting losgemaakt. Beide waszakken worden pas na het reinigingsproces uit de machine gehaald. De wateroplosbare waszak wordt gesloten in de machine geplaatst. Deze waszak lost op tijdens het wasproces.

Reiniging

Werknemers, die zich bezig houden met het wasproces (wassers), gebruiken handschoenen indien zij in aanraking komen met wasgoed dat met cytostatica is besmet en nog niet 100% gereinigd is. Indien de wasser in zijn geheel niet in aanraking komt met het wasgoed wat met cytostatica is besmet, zijn geen nadere beschermingsmiddelen verplicht.

Wasvoorschriften

Pas een speciaal wasproces toe wat toebehoort aan de eigenschappen van het textiel. Uit de huidige stand der wetenschap aangaande wasvoorschriften blijkt dat het voorbehandelen van het met cytostatica besmet textiel belangrijk is. De essentie van het verwijderen van cytostatica is extra verdunnen, spoelen en reinigen in een zelfcentrifugerende wasmachine. Aan dit protocol is middels bijlage 'Wasproces cytostatica besmet linnengoed' het meest actuele wasproces toegevoegd.

Directe maatregelen bij incidenten

Ondanks dat er door middel van dit protocol naar wordt gestreefd dat risico's worden uitgesloten, kunnen er zich incidenten voordoen. Het is belangrijk altijd op incidenten te zijn voorbereid. Tijdens het werken met besmet wasgoed kunnen er twee soorten incidenten plaats vinden: besmetting van personen en besmetting van de omgeving. Bij besmetting van personen is het zaak de opname van cytostatica in het lichaam te voorkómen of aanzienlijk te beperken. Kleding of handschoenen moeten worden uitgetrokken. Huid: spoelen met veel water, wassen met zeep, zo nodig douchen. Ogen: spoelen gedurende 15 minuten met oogdouche (standaard douche-faciliteiten). Verwondingen: geforceerd laten bloeden, vervolgens spoelen met veel water en een arts raadplegen. Hierbij, indien mogelijk vermelden om welk soort cytostaticum het gaat (zie ook vragenlijst klanten en contact met klant). Het cytostaticum kan ook ongecontroleerd vrijkomen en de omgeving besmetten. Risico's ontstaan eigenlijk pas bij ondeskundig opruimen. Houd daarom vast aan het volgende:

- Neem de tijd om de besmetting rustig en gecontroleerd op te ruimen.
- Zorg ervoor dat het besmette gebied zo klein mogelijk blijft en dat het aantal betrokken medewerkers minimaal is.
- Gebruik hierbij de beschreven persoonlijke beschermingsmiddelen.

Melding incidenten

Medewerkers melden incidenten altijd bij de direct leidinggevende. Management neemt onmiddellijk contact op met arbodienst of vergelijkbaar 1e hulp ziekenhuis en bespreekt risico. Tevens wordt onmiddellijk contact opgenomen met betreffende klant waarvan het wasgoed afkomstig is. Dit gebeurt om een goede inschatting van het risico te maken en om samen met de klant vast te stellen welke acties verder nodig zijn.

Registratie incidenten

Incidenten worden altijd geregistreerd door het management:

- de melding van het incident bij de arbodienst of vergelijkbaar 1e hulp ziekenhuis;
- de datum en tijd van het incident;
- de aard van het incident;
- de wijze van contact (bijv. handen) met cytostatica;
- wel of niet gebruiken van beschermingsmiddelen;
- van welke klant het wasgoed afkomstig was.

Evaluatie incidenten

- Management onderhoudt contact met medewerk(st)er en arbodienst of vergelijkbaar 1e hulp ziekenhuis over de genomen acties;
- Management neemt contact op met klant om het incident te melden;
- Management bekijkt of het ongeval voorkomen had kunnen worden en neemt maatregelen indien dit het geval blijkt te zijn;
- Management zorgt ervoor dat gegevens vertrouwelijk worden behandeld;
- Management bekijkt of aanpassing van RI&E nodig is;
- Management evalueert het proces en stelt dit bij daar waar dit nodig is en informeert ..... hierover.

Definities

Met cytostatica besmet aangeboden wasgoed: Wasgoed wat door de klant is uitgesorteerd en waarvan de klant aangeeft dat dit wasgoed met cytostatica besmet is of kan zijn. Het betreft hier alle categorieën wasgoed.

Alle medewerk(st)ers van de industriële wasserij: De medewerkers van de industriële wasserij, die in aanraking kunnen komen met cytostatica besmet wasgoed, zijn:

- medewerkers die het transport van het met cytostatica besmet wasgoed naar de industriële wasserij verzorgen, de chauffeurs
- medewerkers die het interne transport van het met cytostatica besmet wasgoed verzorgen, de transporteurs
- medewerkers die het met cytostatica besmet wasgoed in de wasmachine plaatsen, de vuilsorteerders
- medewerkers die zich richten op de reiniging van het met cytostatica besmet wasgoed, de wassers
- eventueel andere medewerkers, die (zie definitie: in aanraking komen met)
In aanraking komen met: 'In aanraking komen met' wordt in geval van cytostatica ruim gedefinieerd. Blootstelling aan cytostatica kan immers via huidcontact plaatsvinden en via de lucht. Indien blootstelling kan plaatsvinden, spreken we van 'in aanraking komen met'.

Waarschuwingssymbool: geadviseerd wordt een waarschuwingssymbool te gebruiken wat voldoet aan de NEN-systeem voor veiligheids- en gezondheidssignalering:

- Het is een waarschuwingsschild: pictogram op gele of oranjegele achtergrond (kleur RAL 1003 of pantone 116c) en driehoekige vorm met zwarte rand.
- Het uitroepteken betekent 'gevaar in algemene zin'.
- De toevoeging cytostatica geeft aan om welke stoffen het gaat.
- Het onderschrift 'Handel volgens procedure' attendeert de medewerker op specifieke, noodzakelijke maatregelen.

Handschoenen: Gebruik handschoenen die de beste bescherming bieden tegen chemische stoffen, waaronder cytostatica. Houd er rekening mee dat de doorlaatbaarheid van handschoenen per cytostaticum en oplosmiddel kan verschillen. Gemiddeld genomen bieden nitril handschoenen een betere bescherming dan latex. Was voor het aantrekken van de handschoenen de handen en herhaal dit bij het wisselen van de handschoenen. Handschoenen worden gewisseld na iedere handeling, beschadiging of zichtbare besmetting. Handschoenen worden voor gebruik geïnspecteerd op verkleuring, gaatjes en scheuren. Iedere handeling: Wasgoed in speciale waszakken die behandeld worden volgens het protocol cytostatica. Direct na de behandeling van het wasgoed in speciale waszakken (ongeacht de hoeveelheid waszakken) worden de handschoenen gewisseld. Handschoenen dienen te voldoen aan de norm NEN-EN 374-3:1998 "Beschermende handschoenen tegen chemicaliën en micro organismen".

Incidenten: Er wordt van een incident gesproken indien er zich een duidelijk andere situatie voordoet dan in het protocol is voorzien. Een incident heeft betrekking op die situaties dat er medewerkers in aanraking komen met cytostatica besmet wasgoed zonder dat hiervoor de vereiste persoonlijke beschermingsmiddelen zijn toegepast. Er kunnen twee soorten incidenten plaats vinden: besmetting van personen en besmetting van omgeving (met als gevolg mogelijke blootstelling aan personen).

10.5 Wasproces cytostatica besmet linnengoed

Wasproces cytostatica besmet linnengoed

Categorie:

Bevuiling:

Machine

Minimale belading t.o.v. machinecapaciteit:

Maximale belading t.o.v. machinecapaciteit:

Besmet wasgoed (katoen)

Cytostatica

Zelfcentrifugerende wasmachine

70 %

100 %

Handeling	Tijd (min.)	Temp. (°C)	Badstand (Liters / kg textiel)	Product	Dosering (g of ml/kg textiel)
Weken	5	35	1 : 6	Non ionic detergent	min. 2 ml.
Aflaat	1				
Hoofdwass	8	85	1 : 4	Witwasmiddelen	
				• als poeder	min 10 g
				• als pasta	min 4 g
				• als vloeibaar	min 15 ml
Aflaat + Centrifugeren (verhoogde snelheid)	2				
Hoofdwass	12	85	1:4	Witwasmiddelen	
				• als poeder	min 10 g
				• als pasta	min 4 g
				• als vloeibaar	min 15 ml
				Waterstofperoxide / perazijnzuur- combinatie	
				• perazijnzuurgehalte 4 tot 5 %	min 3 ml
				• perazijnzuurgehalte 9 tot 10 %	min 2 ml
Aflaat + Centrifugeren (verhoogde snelheid)	1				
Spoelen	3	Koud	1 : 6		
Aflaat	1				
Spoelen	3	Koud	1 : 6		
Aflaat	1				
Neutraliseren	4	Koud	1 : 6	Natriumbisulfiet 38 tot 40%	min. 6 ml.
Aflaat	1				
Centrifugeren	4				

Opmerking: genoemde tijden zijn netto, effectieve procestijden. Genoemde parameters dienen gerespecteerd te worden ten behoeve van het verkrijgen van een juist resultaat.

10.6 Meldformulier prik-, snij-, of spatincident

Meldingsformulier prik-, snij- of spatincident voor management **Datum van accident / blootstelling en tijdstip:**

Naam :

Geboortedatum :

Afdeling :

Melding van het incident bij arbodienst of vergelijkbaar 1e hulp ziekenhuis:

datum : - -

tijdstip : uur

Direct genomen maatregelen:

Is medewerker gevaccineerd tegen Hepatitis B: Ja / Nee

Zoja, wanneer laatste injectie:

Aard van het voorwerp:

- glas
- ampul
- holle naald
- overig, nl.

Aard van het contactmateriaal:

- bloed
- overig, nl.

Plaats van contact:

- handen
- ogen
- overig, nl.

Gebruikte bescherming:

- handschoenen
- bedrijfskleding
- bril
- overig, nl.
- geen

Van welke klant was het wasgoed afkomstig :

Melding van het incident bij de klant :

Manager :

Plaats :

Datum :

10.7 Protocol prik-, snij-, of spatincident

Omschrijving

Het Risico Preventie Systeem is opgesteld om gezondheidsrisico's voor het personeel in de linnenverhuur- en wasserijbedrijven te beheersen. Een belangrijk onderdeel hierbij is het beheersen van besmettingsrisico's voor het personeel in linnenverhuur- en wasserijbedrijven. De omschrijving van een prik-, snij- of spatincident luidt als volgt:

- een verwonding met een scherp voorwerp (injectienaalden, mesjes, glaswerk, e.d.) dat mogelijk met bloed en/of met bloed vermengde lichaamsvochten en weefsel verontreinigd is;
- spatten van bloed en/of met bloed vermengde lichaamsvochten in de ogen en/of mond en op niet-gesloten huid, o.a. gescheurde nagelriemen, kloofjes, dermatitis of andere wondjes (wanneer alcohol op de huid "bijt" is de huid niet intact).

Doel

Het voorkomen van besmetting als gevolg van prik- en snijwondingen van:

- Hepatitis B
- Hepatitis C
- HIV

Toepassingsgebied

Alle medewerk(st)ers, die vuile was sorteren, dan wel daarmee in aanraking komen.

Preventie algemeen

Medewerkers, die o.a. vuil wasgoed afkomstig uit zorginstellingen sorteren, kunnen in aanraking komen met allerlei voorwerpen, met name injectienaalden, waaraan zij zich kunnen verwonden. Om mogelijke besmetting te voorkomen wordt aan vuilsorteerders aangeboden hen in te enten tegen Hepatitis B. Een medewerker is pas voldoende beschermd als alle vaccinaties zijn afgerond en het effect ervan is gecontroleerd door de bedrijfsarts.

Preventie Hepatitis B

Vaccinatie Hepatitis B houdt 3 vaccinaties in; na de 1e prik volgt na 1 maand de 2e prik en na 6 maanden de 3e prik. In de 7e maand wordt via bloedafname bepaald of de medewerker inderdaad afdoende beschermd is tegen Hepatitis B. Indien dit niet het geval blijkt dan wordt door de bedrijfsarts actie ondernomen. De vaccinatie is bestemd voor vuilsorteerders met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd of met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd waarvan de inschatting is dat dit zal worden omgezet in een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. Verder is de vaccinatie ook bestemd voor vaste invallers op de vuilsorteer van andere afdelingen. Verder is het verplicht om tijdens de werkzaamheden de door het bedrijf aangeboden handschoenen te dragen. Overige medewerk(st)ers kunnen ook in aanraking komen met de injectienaalden, mesjes e.d.. Omdat dit materiaal is meegewassen gelden geen bijzondere preventieve maatregelen. Voor alle medewerk(st)ers geldt dat indien zij last hebben van open wondjes, dit bij de bedrijfsleiding moet worden gemeld.

Directe maatregelen bij prikincident door werknemer / werkneemster

1. Laat na het accident de prik-, snij- of bijt-wond goed doorbloeden en laat de verwonde de wond met water of fysiologisch zout uitspoelen. Desinfecteer de wond met een huiddesinfectans: alcohol 70% of chloorhexidine 0,5% in alcohol 70%.
2. Bij spat-accidenten op de huid of slijmvliezen (oog, mond) wordt het oppervlak direct en grondig gespoeld met fysiologisch zout of eventueel water.

Vraag na wat er precies gebeurd is en inspecteer de verwonding.

Melding prikincident; follow-up directe maatregelen

- Management neemt onmiddellijk contact op met arbodienst of vergelijkbaar 1e hulp ziekenhuis en bespreekt risico;
- Tevens wordt onmiddellijk contact opgenomen met betreffende klant waarvan het wasgoed afkomstig is om een goede inschatting van het risico te kunnen maken;
- Indien arbodienst of vergelijkbaar 1e hulp ziekenhuis concludeert dat er geen risico is, dan hoeft er geen vervolgactie ondernomen te worden. Indien er wel sprake is van een risico, dan binnen 24 uur toedienen van antistoffen en mogelijk reactief vaccineren.

Registratie prikincident

Het management registreert:

- de melding van het prikincident bij de arbodienst of vergelijkbaar 1e hulp ziekenhuis;
- de datum en tijd van het accident;
- de aard van het voorwerp (glas, ampul, holle naald);
- de aard van het contactmateriaal (bloed, weefsel of andere vloeistoffen);
- de wijze van contact (bijv. handen);
- wel of niet gebruiken van beschermingsmiddelen;
- of de medewerk(st)er wel of niet gevaccineerd is tegen Hepatitis B;
- van welke klant het wasgoed afkomstig was.

Evaluatie prikincident

- Management onderhoudt contact met medewerk(st)er en arbodienst of vergelijkbaar 1e hulp ziekenhuis over de genomen acties;
- Management neemt contact op met klant om deze te wijzen op zijn/haar verantwoordelijkheden;
- Management bekijkt of het ongeval voorkomen had kunnen worden en neemt maatregelen indien dit het geval blijkt te zijn;
- Management zorgt ervoor dat gegevens vertrouwelijk worden behandeld;
- Management bekijkt of aanpassing van RI&E nodig is;
- Management evalueert het proces en stelt dit bij daar waar nodig.

Bewaartijd

Verslag evaluatie en registratie incident wordt opgenomen in het personeelsdossier.

Secretariaat

Reitseplein 8
Tilburg

Correspondentie-adres

Postbus 90154
5000 LG Tilburg
tel.: 013 - 594 44 66
fax: 013 - 594 47 47
email: raltex@wisp.nl
www.raltex.nl

raad voor arbeidsverhoudingen voor de linnenverhuur- en wasserijbedrijven en voor textielreinigingsbedrijven
raltex is een samenwerkingsverband van FTN, Netex, CNV Vakmensen en FNV Bondgenoten